

Linggo na Kadafiini Tafa'da tumma

Ömö'di ya arigiri sorne ya, i'i ya Lüüka, sorne ya ütü ka teema tumma na Lüüka ka tarigiri ada ka İnjüli tamma Lüüka. Sorne ya eema tumma ma kadu tanno Yasu ka tanyalaana tumma ma İnjüli ma Yasu ku'bu a türü tanno Koronggore tiya Insili ka Örsaliim nja Yahüüdiya nja Samira nja tökönö ka na'buugu töccö. Tamma ka Yasu kaganna ka kadu ma Yahüüdü kadhada assa ka tanyala ka na'buugu koono in'dili.

Koronggore ya Insili ya ö'dö a türü ka a kadu tanno Yasu ka oona ka Örsaliim ka uuru tanno ö'dö a kadu keera kaco iisine no (Taanyara ma Koronggore). Türü niini kalaala eema eene kamana türü a naguugaara tanno eene ka oona. Tumma na kadu tanno adünnü tumma ma İnjüli kakirinja ka sorne tiya, talaana na kalaala angnga kiji talaana ma İnjüli ma Yasu a kadu ka naanya kadhoonyo.

¹ Ka Tiyafiles, nagarigiri a'a ka sorne tiya eede ya dhidha ya, ma Yasu ka tafü'dü linggo ka dhidha adagalaana kadu iini nye'd'de, ² kadara ka uuru tanno iini ka co a 'dotombo'do no. A'da anangnga türü ma Koronggore ya Insili ya eene adadünügü tumma a kadafiini tanno niini ka tagesse eege no. ³ Agalaala oona eene ka adinö kini ka fiki'dö ka inde adagalaala eema eene dhabbu adaganeene nja eene a füngngö ukumu

kadu keera adageema tumma ma tauugaara ma Masala nja eene. ⁴ Kini ka agu eema nja eene ikiri ka tiki eene, "Aaga fa tunggeene ka Örsaliim, aaga öödhigi niimö ya Pupa ka takiki aaga aaga taföonyö kede ya. ⁵ Yühanna akambeese kadu a 'büidi, aaga 'bitingngö ara aaga tambeesedene a Koronggore tiya Insili ya a füngngö miini anda öreene idhilli."

Yasu inynyo a 'dotombo'do
(*Murkus 16.19-20; Lüüka 24.50-53*)

⁶ A kadafiini tarügü kini ka oona kindini i'i kiki iini, "Uugaara uuru no 'dee ara o'o tapadaga tauugaara a kadu ma Israyil?"

⁷ A Yasu tapadaga tumma eene iki, "Taalo aaga kama tussu nagürüünü na Masala ka takindi-naana ku'bu a türü tanno oono no. ⁸ Lakiini Koronggore ya Insili ya a ta'dingngö kada ka oona anangnga türü aaga, aaga tadünnü tumma na üünidene ana a'a ka Örsaliim nja Yahüüdiya nja Samira nja 'büdhülü ka oona nye'd'de kungngo." ⁹ Ka Yasu ka tiri tumma no ya, assa ka ta'diniginja co 'dotombo'do kadinö kini keere a tülüügü taküdhü i'i ka oona kitaalo kiji i'i afe'de.

¹⁰ Kene ka adini kini keere ka tunggunu co 'dotombo'do, kadhimi kadu keera ana en'di ka oona kada ka'bassa. ¹¹ Kiki eene, "Ka kadu ma Jaliil, minna agu aaga, aaga ta'dingnge ko'do aaga tadinö co 'dotombo'do? Yasu ya inyi aaga ku'bu ya, a'diniginja co 'dotombo'do, assa ka tafada afa ma tiya ada kiji i'i ka tunggunu co ya kungngo."

Matias akarna ka 'buugu tiya Yahüüsa

¹² İkirı kadalaadene ka tapadaga co Örsaliim ndama anya minggide mana eere a'da Anya ma 'Dikidiyö, makete ka Örsaliim. ¹³ Kene ka tö'dö ka Örsaliim ya kasirigö co 'dasala ko'do kita eene ka füngngö kide ya, eege na Bütrüs nja Yühanna, nja Yaguub nja Andraws, nja Filibüs nja Tööma, nja Bartülmaws nja Matta, nja Yaguub 'bii'bala ya Halfa, nja Samaan ya tatagu'daana ka eedi ya, nja Yahüüsa 'bii'bala ya Yaguub. ¹⁴ Eege nye'd'de kungngo kafara ka Masala turi ana eedi ungodho, nja iya töccö nja Mariyom niimö ma Yasu nja nagöre tanno iini.

¹⁵ Ka uuru tanno miini no a Bütrüs afiki'dö ma teema, nja kadu tanno amma ka Yasu no, a kadu na kanna kide nja eene no, kukumu kadu ka iidümmü ukumu ömö'di (120) iki, ¹⁶ “Nagöre eede, tumma na Koronggore tiya Insili ya na Dawud ka tagadünnü ka sorne 'billi no, kinynyo ööye miini a'da Yahüüsa ya ka alaala kadu ka Yasu kümmü i'i ya. ¹⁷ I'i agosso ka linggo tanno nja angnga.”

¹⁸ Gürüüsü yiini ka 'duga ka kadu tanno ümmü Yasu ya, eenege siga iini, a'dinggö a'buna üüdü ku'bu adhösönjaana ku'bu, eema ma eedi tö'dö kürö nye'd'de kungngo. ¹⁹ A tumma no tussu adene ka Örsaliim koona nye'd'de kungngo, kidhi kanangnga eere a 'buugu tiya miini ya a'da Hakil Dama (Lodho ma Erüidö.)

²⁰ A Bütrüs tiki, “Sorne ma Tüüsü ma nakaaru tiki,

'Ara 'di yiini ta'döngngönyö,

a tööyö niini titaalo.’
Iki afe'de,

‘Ara ömö'di öccö tagala ka 'buugu tiya iini.’

²¹ Kadu kungngo aja 'bitingngö kaneene nja angnga, ndama uuru tanno Uugaara Yasu ka takafiki'dö a linggo, ²² ma uuru tanno Yühanna ka takambeese i'i no, idhi aaco a 'dotombo'do, ikiri angnga ka asaasa tümmü ömö'di öccö ana kene ya tadinö kide nja angnga ka tafiki'dö ka inde tanno Yasu.”

²³ Kikiri kagona kadu keera, Yüüsif ya ana eere a'da Barsaba ya, eere ma töögöje yiini a'da Yustus, nja tiya ana eere a'da Matiyas ya.

²⁴ Kikiri ka tageema nja Masala kiki, “Ka Masala, o'o nussu nanggeedi na kadu nye'd'de, la ungngo ka ömö'di tiya üüdü ka asaasa ana ka kadu tanno eera no. ²⁵ Amang kini tafiki'dö a linggo ma tafiini na Yahüüsa ka tinyi ku'bu no, ungeene ateeffe taluna inde niini.” ²⁶ Kafanna muduru, a tameerö ta'dinggö ka Matiyas, akoonyo oonana ka kadafiini tanno ada'baaga kafünü unggodho no.

2

Tö'dö ma Koronggore tiya Insili ya

¹ Ka Taanyara ma Koronggore ka ndö'dö ya, a kadalaadene tarügü ka 'buugu unggodho kannu kide. ² Kadhimí ka tumma ko'do ndama 'dotombo'do, afa tanya no iisö dhindho no, ka tigi ka 'bügöörí tiya eene ka tanna kide

---

1:20 1.20 Tüüsü ma Nakaaru 69.25   **1:20** 1.20 Tüüsü ma Nakaaru 109.8   **2:1** 2.1: Lawi 23.15-21; Seríye ya eera ya 16.9-11

ya. ³ Kadhimi ka nagonggo'do kafeene nja issi. Kasumunu njaana kene kene ka nanggüüdü ka'dingnge kide. ⁴ A Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona nye'd'de, keema tumma öccö a'da taalo neene, a Koronggore tanangnga türü kene ka oona keema.

⁵ Ka uuru tanno miini no a'da sa Yahüüdü na ümmü tumma ma Masala no, tö'dö ka Örsaliim ndama na'buugu koona nye'd'de kungngo. ⁶ Kene kandaföönyö tumma no ya, kawa-gaana oona kadhere, kudumma ömö'di kaföönyö tumma niini ka teemadene no. ⁷ Kadhere kiki, "Ma kadu na eema no 'dee taalo kadu ma Jaliil eege kamiini sa? ⁸ Angnga sa ka tö'dö nya ndaföönyö tumma ma anya tammo aja eene ka teema? ⁹ Kadu no kö'dö ndama Parsiya nja Madiya nja Alam nja naaya ma Naato Keera nja Yahüüdiya nja Kabadökiya nja Büntüs nja Asiya, ¹⁰ nja Frajya nja Bamfiliya nja Misiri nja rüfö ma Libya ka Kerivan nja kadu ma Rööma na anna kita no. ¹¹ Nja kadu ma Kireet nja Piirigide nja Yahüüdü nja kajeene tanno amma ka Masala tammo Yahüüdü no, angnga sa kaföönyö kene kadeema tumma naaja keema tumma ma Masala na 'diila no." ¹² A kadu tadhere nye'd'de keema kiki, "Minna yungngo 'bitingngö?"

¹³ A kadu öccö tüiri eege kadamidhi ka oona kiki a'da, "Eege kaaya ka ngeeli."

Bütrüs ageema nja a kadu

¹⁴ İkiri Bütrüs ka fiki'dö nja kadafiini tanno ö'dö kada'baaga kafünü ungodho no alneege ko'd'do iki eene, "Aaga Yahüüdü nja kadu ma

Örsaliim 'do, akatoodo ka tumma tanno eede no kara teeme no. ¹⁵ Aaga keema a'da kadu na kaaya ka ngeeli kaleefe ndanaaya ta iidümmü kafünü egüisö ligitaka kungngo, a tumma no taalo ka timin'da. ¹⁶ Tumma no na ne'bi Jüwiil ka tageema eege kungngo,

¹⁷ 'Masala makiki a'da,

Ka naguuru tanno eere no

na a'a sa ka tuuru Koronggore yeede ka kadu

ka oona in'dilü kungngo.

A laala yaada ya nagiide ya nja tanno iiya no teema tumma a kumböödö.

A kadimöögö tiji tumma neede,

a kumböödö tagu kadu na iifi no.

¹⁸ Nuuru Koronggore yeede

ka iiya ka oona nja nagiide no ümmü tumma ma a'a

ka uuru tanno miini no,

keema tumma neede.

¹⁹ Nalinggo eema ka 'dotombo'do keefe,

nalinggo ya ka 'büdhülü keefe,

a 'buugu ta eriidö nja issi nja ndhüigö dhabbu.

²⁰ A ndanaaya talifi

a tere ta eriidö

a'da küfürü uuru na Uugaara na öyeene kidhindhi no tö'dö.

²¹ Ömö'di ya amma ka eere ma Uugaara ya ara toolonadene.'

²² "Kadu ma Israyil aaga föönyö tumma no, Yasu ya ma Nasira ya Masala manangnga türü iini adagalinggo eema keefe kada ka söödö aaga tussu i'i, adagalinggo eema dhabbu keefe

adale'bele eema a türü tanno Masala, aaga tussu iini. ²³ Kini ka tümmününja aaga ya, a'da milli Masala ka tagussu iini, aaga tümmü i'i aaga tabünnü ka salii'bi aaga tafa ka kadu tanno oroko no ka tagiidi i'i. ²⁴ I'i yungngo a Masala ka tagildhe türü ma inde kini ka oona afiki'dö, inde taalo ka tümmü i'i. ²⁵ Kudumma Dawud ka tadiri tumma miini iki,

'Niji a'a Uugaara kede kidha turi kungngo,
kudumma iini anna kede ka nüsö ma kuri
amang ka ri'ba tafa tagu a'a.

²⁶ İkirı eedi yeede ka'diila, a onngo'do meede
tadhodho nawe tüüsü nındhigi Masala
kudumma tuu'da tanno eede afe'de kara
tındhigi Masala.

²⁷ Kudumma o'o taalo o'o natafa kede nütü ka
'buugu ma inde
taalo o'o natafa ka ömö'di tiya üüdü ya insili
ya anna ka 'buugu tiya tasürdö ya.

²⁸ Nalaala a'a ka fiini ma tefe ka 'di,
ara o'o saga tadigi a'a a dhodho kidha ma
o'o.' "

²⁹ A Bütürs tiki, "Nagöre eede, aaga afa kede
nadirina tumma aaga dhorro, eyi pupa yaaja
Dawud atatü'büdene a la ma oofu yiini unngo
aja kita ta'bitingngö. ³⁰ I'i aga ne'bi, ussu a'da
Masala maküdüönö ada iini miki iini a'da ara
oogo masa anangnga 'bandaada miini könö ka
kööyö tiya iini. ³¹ A Dawud illi ka tasala tumma
na Masala ka talinggo adageema a'da Almasiihi
a tafiki'dö ka inde iki,

'Taalo Masala matafa kini ka 'buugu ma inde

a tuu'da niini taalo ka tasürdö.'

³² Yasu afiki'dö ka inde a türü tanno Masala, angnga tijöögö angnga in'dili kungngo. ³³ Aga Masala ka ta'dina i'i ko'do manangnga i'i kono ka niisö ma kuri, i'i a'duga ka Pupa Koronggore ya Insili ya kada tiraana ya, uuru kaja ka oona i'i yungngo ada ka adinö kide 'bitingngö aaga taföönyö.

³⁴ "A Dawud taalo asirö 'dotombo'do, i'i ka eyi tiya iini iki,

'Tki Uugaara a Uugaara tiya eede,

Emmi kede ka niisö ma kuri,

³⁵ ara a'a ka anangnga o'o ka siri ka diidi tiya üüdü ana uune.'

³⁶ "Amang ka kadu ma Israyil tussu dhorro a'da Yasu yaada ka tagiidaana ya, Masala manangnga i'i kada Uugaara ada Almasihi."

³⁷ A kadu ka taföönyö tumma na Bütrüs, a tumma no tala eege ka nanggeedi, kindini Bütrüs nja kadafiini könö kiki, "Ungngo 'bitingngö ara ungngo tönynyö, nagöre iidi?"

³⁸ A Bütrüs tiki eene, "Aaga aadha ka eema tiya toroko ya, aaga tambeesedene ka unggondho ana eere ma Yasu Almasihi a'duga tumma na toroko no kada ka oona, a Koronggore tiya Insili ya tananja aaga. ³⁹ Tumma na Masala ka teema a'da aaga tindhigi oogo nja laala tiya ada nja kadu tanno ku'b'ba no na ümmünü Uugaara a'da Masala maaja mo."

⁴⁰ Agadünügü eema eene ma eema adhabbu iki eene, "Aaga oolonadene aaga taadha ka sere tiya toroko ya ka oona." ⁴¹ A kadu na amma ka

tumma tanno iini no kakambeesedene, a kadu öccö tö'dö kene na alif ka iidoona.

Taneene na kadu ma kaniisa

⁴² Kada kümmünü nanggeyi neene ka ta-laana tanno kadafiini kagu eema ka 'buugu tiya ungodho ya kafara ka Masala eege nye'd'de. ⁴³ A kadafiini tagalinggo eema dhabbu keefe a türü tanno Masala ari'ba tümümü kadu nye'd'de kungngo. ⁴⁴ A kadu na amma ka Yasu no, tumma neene ka ungodho kafaana ka oona, kosso ka eema. ⁴⁵ Kanadene ana ana almaala tiya eene nja eema ma nasigeene tiya eene kosso ka gürüüsü nja kadu tanno iini na eema ka titaalo kene no ku'bu. ⁴⁶ Kicci toreene turi ka la ma Masala ka Örsaliim ana eedi ungodho, kagoreene ka nöö'di tanno eene kagu eema ka'deema. ⁴⁷ Küüwe tüüsü ka dhodho ada a Masala a kadu tamma ka tumma tanno eene nye'd'de, a Uugaara tagusu kadu tanno oolonadene no ka köje 'bücca kungngo.

3

Tafiki'dö ma mügüre

¹ Uuru kinggide Bütrüs nja Yühanna co la ma Masala ana ndanaaya kiidoona amuru ma siiya ma taco tafara ka Masala. ² A kadu tadhe ana ömö'di ka tageenedene kada mügüre. Kamanaga i'i ka inye ma la ma Masala ya ana eere a'da inye na 'Diila a naguuru no arangnga kadu na icci no. ³ Kini ka tasala Bütrüs nja Yühanna kata unggunugu co ya, ikiri ka rangnga eege a'da kanangnga nimmö iini. ⁴ Kikiri ka tasala kini ko'do, a Bütrüs tiki iini, "Assa kidi!" ⁵ İkiri

ka adinö eege iki kide a'da ka tanangnga niimö iini.

⁶ A Bütrüs tiki iini, “Taalö gürüüsü kede, a dahaba titaalo kede lakiini yungngo eede ara tanangnga o'o, ana eere ma Yasu Almasihi ya ma Nasira ya, fiki'dö nunggeene.” ⁷ Ümmü i'i ka niisö ma kuri a'dina i'i ko'do, uune taroro ka takidhö ka uuru miini, ⁸ Afiki'dö imbiiri unggunaana ku'bu, aaco la ma Masala ka teene nja eene, unnggeene imbiiri indhigi Masala ko'do. ⁹ A kadu tadinö i'i nye'd'de ka tunggeene indhigi Masala ko'do. ¹⁰ Kussu a'da ömö'di ya kanna ka inye ma la ma Masala tiya ana eere a'da A'diila ya atarangnga ya, i'i ya miini kuurugu oona ku'bu kadhere ka niimö tiya küünidene ya.

Tumma na Bütrüs ka la ma Masala

¹¹ Aga ömö'di tiya arangnga ya tama'da ka Bütrüs nja Yühanna ka fangga tammo Siliman mo, a kadu nye'd'de tadhere kisi kene keere.

¹² Ka Bütrüs ka tasala eege nggeege ya iki eene, “Ka kadu ma Israyil minna agu aaga, aaga tadhere ka eema tiya agalinggo adene ya? Minna agu aaga tadinö unngngo afa unngngo ka anangnga ömö'di ya ka fiki'dö a türü tanno iidi a ta'diila tanno iidi? ¹³ Masala ma kadaada ma angnga, Masala ma Abrahiim nja Ishak nja Yaguub. Oogo mungngo manangnga türü ka tatasaga tiya oono Yasu yaada ka ta'düsünü i'i ka Bilatus kidha, aaga tümünü i'i a kadu tanno diidi i'i no kada kiidi i'i. A Bilatus ta kasaasa tapa kini illi aaga kanu. ¹⁴ Kanu aaga ka ömö'di tiya a'diila insili ya ara aaga ka tapa ka tatagirina kadu. ¹⁵ Kagiidi

aaga nduguli ma tefe ka 'dī illi Masala miji i'i ka inde ungnō tadinō kide. ¹⁶ Tamma ana eere tiya Yasu, ömō'dī yaada kiji, aaga tussu a'da kapadaga türü kini ya, eere ya Yasu nja tamma na öö'dö ndama iini no ka anangnga i'i ka oolonadene 'do yaada kijöögö aaga in'dīli ya.

¹⁷ “A 'bitingngö nagöre eede, nussu a'a aaga ka linggo a'da taalo aaga kussu afa ma naguu-gaara tanno ada ka tagüünī. ¹⁸ A Masala tatiimö ada kide ka tumma tanno oono ka tageema a nagane'bi nye'd'de a'da Almasihi a tadhügürü.

¹⁹ Aaga aadha ka eema tiya toroko ya aaga tamma ka Masala amang kono toolona tatoroko naada ka oona no. ²⁰ Amang ka Uugaara tafa'da fiini ya a'diila ya aaga ka Yasu Almasihi afa moonō ka tageema. ²¹ Ara töödhī ka 'dotombo'do ara uuru ka öö'dö ma Masala ka anangnga eema in'dīli ka issi afa moonō ka tageemaga co nagane'bi tanno oono na insili no 'billi. ²² Müüsa iki a'da, 'Masala Uugaara müüdü massa ka kürünü ne'bi afa ma a'a kungngo aaga taföönyö tumma niini ka tema nja aaga no. ²³ Ömō'dī ya taalo taföönyö tumma na ne'bi tiya miini ya, atakedhekanja keere ndama ka söödö.’

²⁴ “A nagane'bi nye'd'de ndama Samwiil nja tanno ö'dö kini keere no, kageema tumma tö'dö ma uuru tanno. ²⁵ Aaga kungngo kakarna ka nagane'bi nja timi'di tumma tanno Masala nja kafaafa ma aaga miki Abrahiim, 'Laala yüüdü tanangnga kadu ka aduna baraka ka

---

3:22 3.22 Seriyē ya eera ya 18.15, 18   **3:23** 3.23 Seriyē ya eera ya 18.19

'bühülü nye'd'de.' ²⁶ A Masala manangnga tasaga yoono ka fiki'dö ndama inde magürünü i'i kada ana baraka ka dhidha amang kada taadha ka tatoroko."

4

Tahükümü na Bütrüs nja Yühanna

¹ Ka Bütrüs nja Yühanna tadünügü eema a kadu ya, a ka'boge nja uugaara ma kadu tanno afa ka la ma Masala no nja Sadügiin tadhe ko'do kene ka oona. ² Kagoroo'bo a'da eege kalaana kadu a'da kadu kara tafiki'dö ka inde ana Yasu. ³ Kümü eege kanangnga ka pabuusu kudumma 'buugu kanda siiya ara taka kataadha. ⁴ A kadu kadhabbu kaföonyö Bütrüs nja Yühanna kadeema kamma ka Yasu, kadu na nagiide no kö'dö na alif kiidümmü.

⁵ Ka taka ka taadha ya a naguugaara ma Yahüüdü nja katalaana ma seriye nja kadüfi temmi ka 'buugu tiya unggodho ya ka Örsaliim. ⁶ Nja Hanan uugaara ma ka'boge nja Kiyafa nja Yühanna nja Askander nja siliga ma uugaara ma ka'boge in'dili. ⁷ Kikirü ka tagümmünü Bütrüs nja Yühanna kanangnga eege ka 'dingnge kene kidha kindini eege, "Kagalinggo aaga eema ya ana eere töccö nja türü töccö?"

⁸ A Koronggore tiya Insili ya tuurunja ka Bütrüs ka oona iki eene, "Ka naguugaara ma anya nja kadüfi ma anya, ⁹ katindini ungngo 'bitingngö ma ömö'di tiya maara ya a'da a'diila nya? ¹⁰ Amang kada tussu iini aaga kadu

ma Israyil nye'd'de kungngo a'da ömö'di ya 'dingnge kada kidha ya a'diila ana eere tiya Yasu Almasihi ya ma Nasira ya, yaada ka tagiidi i'i ya, aaga tabünnü i'i ka salii'bi ya, a Masala tiji i'i afiki'dö ka inde. ¹¹ I'i ya

'Misi ma katarü'böönö yaada kanu kide mo, oogo mungngo ma misi ma kadese.'

¹² Taalo toolona illi ana eere tiya Yasu, eere titaalo ma toolona kadu ka 'büdhülü, i'i yungngo Masala ka kürünü i'i ma toolona angnga."

¹³ Ka kadu ma la ma kadiifi kiji rüsü na Bütrüs nja Yühanna, oona tadhene kene kurunja ku'bu kene kaföönyö a'da eege taalo ka kalaanadene illi eege kandussu a'da eege kaganeene nja Yasu. ¹⁴ Kiji ömö'di ya oolonadene ka 'dingnge kene kete, kikiri ka titaalo kiji niimö ma ta'bununjaana ku'bu miini. ¹⁵ Kikiri ka tiki eene a'da kunggeene ka la ma kadiifi kikiri ka teema ana ka oona. ¹⁶ Kiki, "Ara angnga tönyonyö a kadu tanno eera no 'bitingngö? Kudumma kadu ma Örsaliim nye'd'de kussu a'da kadu no eema keefe angnga taalo ka tussu ka 'düsüniggi.

¹⁷ Kudumma ma tumma ka tanyalanjaana ku'bu, angnga tiki eene, kafa teema ana eere ma Yasu ka kadu kidha taalo kasaasa eege ka tanyala ku'bu."

¹⁸ Kikiri ka tagümmünü eege kiki eene a'da, kafa talaana kadu, kafa teema ana eere ma Yasu. ¹⁹ Lakiini Bütrüs nja Yühanna kiki, "Aaga iiröönö ka nanggeyi tanno ada öjö i'i yungngo adhorro ka Masala, ungngo taföönyö tumma naada alla na Masala. ²⁰ Ungngo teema tumma ma

eema tiya iidi ka tadinö kide yungngo taföonyö ya.”

²¹ Kene kanda kuuru ri'ba eene ka nanggeedi ya kapa kene kunggeene, kitaalo kaluna fiini ma tapusu eege, kudumma kadu nye'd'de ka tafünügü Masala ko'do ka eema tiya agalinggo adene ya. ²² Kudumma ömö'di tiya oolonadene ya, nagürüünü niini ko'do a kadu keera.

Kadu ma kaniisa kafara ka Masala

²³ Ka naguugaara ka tapa ka Bütrüs nja Yühanna, kafada kaco ka kadu tanno eene kadirina eema ya naguugaara ma ka'boge nja kadiifi kadirina eene ya. ²⁴ Kene ka taföonyö tumma no ya, kafara ka Masala ana eedi unggodho, kiki, “Ka Uugaara, o'o narü'bü 'dotombo'do nja 'büdhülü nja to ana eema tiya kide ya nye'd'de.

²⁵ Dawud ageema tumma nüüdü a Korongore tiya üüdü ya Insili ya iki,

‘Minna agu ajeene kafiki'dö ka linggo ajeene,
a kadu ana eema tiya atoroko ya?’

²⁶ Kafiki'dö naguugaara ma 'büdhülü ka timi'di tumma

nja naguugaara ka 'buugu nye'd'de kungngo ma takirimi Masala Uugaara nja Almasihi.’

²⁷ Hirüdüs nja Bilatus Albunti ya nja kadu ma Israyil nja kadu ma kajeene ka anya tammo kümmü tumma ka kirimi Yasu tatalinggo yüüdü ya insili ya yüüdü ka tümünü i'i kada Almasihi ya. ²⁸ Kagalinggo tatoroko nüüdü killi kadageeme a türü tanno üüdü a'da kara tüünidene. ²⁹ A 'bitingngö Uugaara, iiri rüsü

neene nja ungngo no, nanangnga türü a kasaga tanno üüdü ka eema tumma nüüdü a'da kitaalo ungngo kari'ba. ³⁰ Kilina niisö nüüdü noolona kadu na maara no nüüni eema keefe ana eere ma tasaga tiya yüüdü Yasu ya Insili ya.”

³¹ Kene ka teema nja Masala ya, a 'buugu tatinggi'di, a Koronggore ya Insili ya taka ka kadu nye'd'de, kadünnü tumma ma Masala ari'ba titaalo.

Kadu ma kaniisa kosso ka eema

³² A kadu ma kaniisa taganna ana eedi ka unggodho kosso ka eema, taalo ömö'di ma tiki a'da eema yiini yungngo. ³³ A kadafiini talaana kadu keema iini a'da Yasu Uugaara afiki'dö ndama inde, a türü na Masala tu'bu eege ka nanggeedi in'dili, ³⁴ Taalo ömö'di ma tasaasa niimö, kudumma kadu kanadene a nöö'di nja nasigeene kaamana eema miini ka 'buugu tiya unggodho ya, ³⁵ kasümünaana ku'bu a ömö'di ya ta'duga tamana yiini ka asaasa ya.

³⁶ Afe'de a Yüüsif taga Lawi ya ma Kuburus, ya kadafiini kanangnga eere iini a'da, Barnaba tafireeri. ³⁷ Adanege a siga tanno iini a'duga gürüüsü miini ö'dö iini a kadafiini.

5

Hananiya nja aka tammo iini Safira

¹ 'Bitingngö ömö'di inggide ana eere a'da Hananiya, agatanege a siga tanno iini nja aka tammo iini mana eere a'da Safira. ² Karmuna türeene ma gürüüsü ku'bu ma eyi tiya iini a'da

mussu, ara ka öö'dö a türeene miini anangnga a kadafiini kidha.

³ A Bütrüs tiki iini, “Ka Hananiya, minna agu o'o nafa ka Ebliisi aaco küdü ka eedi nüsini Koronggore ya Insili ya? Narmuna türeene ma gürüüsü ma siga? ⁴ Taalo siga nüüdü eege kamiini a'da nafürü o'o tagatenege iini? A kene kanda tennege taalo o'o nama tafa ka gürüüsü ma eyi tiya üüdü? Minna agu o'o nalinggo tumma afa ma tanno kungngo. O'o nüsini Masala taalo o'o nüsini kadu.”

⁵ Aga Hananiya ka föönyö tumma no ya, a'dinggö eyi, ari'ba tümme kadu na föönyö tumma no. ⁶ A kadimöögö kö'dö ka'bürü i'i ka oona a ten'di, ka'dina i'i katü'bü i'i.

⁷ Ka ndanaaya ka öö'dö kiidoona ya, aka miini töö'dö a'da taalo mussu nümö ya agüüni adene ya. ⁸ A Bütrüs tindini oogo iki oono, “Tirina tumma a'a dhorro ma eema ma siga tiya ada ka tanadene iini ya, i'i yungngo?”

Miki, “Ïi, i'i ya miini.”

⁹ A Bütrüs tiki oono, “Kimi'di aaga tumma nja nyuri yüüdü aaga ta'b'ba Koronggore ya Uugaara amana? Assa! Ka ton'do ma uune tanno kadu tanno a'duga nyuri yüüdü katü'böönö ka inye, kara ta'duga o'o afe'de!”

¹⁰ Marooro ka'dinggö ka Bütrüs kidha meyi. A kadimöögö tö'dö kaduna oogo ka teyi, ka'dina oogo katü'böönö ka nyuri kete. ¹¹ A ari'ba tümme kadu ka kaniisa nye'd'de nja kadu tanno föönyö no nye'd'de.

Toolona kadu a türü tanno Masala

¹² A kadafiini tagalinggo eema keefe kadhabbu nja türü kidha ma kadu. A kadu na amma no in'dili kicci toreene turi ka fangga tammo Siliman. ¹³ Taalo ömö'di unggodho kungngo ma taga'da tumma neene, lakiini kadu nye'd'de kamma kene kafünügü eege ko'do. ¹⁴ A kadu na amma ka Masala no tamanya kadhabbu nagiide nja iiya. ¹⁵ A kadu tama kadu na maara no kamana eege ka nafiini ka'düürü eege ka kere nja akede, ka Bütrüs ka tunggeene ya, a tallappa niini tagilaana kene ka oona ka'diila. ¹⁶ A kadu takicci ka Örsaliim ndama na'buugu tanno akete no, a kadu tanno maara no nja kadu tanno indima no koolonadene nye'd'de.

Kadafiini kananja ka pabuusu

¹⁷ Uugaara ma ka'boge nja kadu tanno iini na Sadügiin no kadigine akirimi. ¹⁸ Kümümü kadafiini kuuru eege ka pabuusu. ¹⁹ İkiri tadhangga ma Uugaara ka öö'dö ooso kungngo, aafa'da inye ma pabuusu uurugu kadafiini kürö iki eene, ²⁰ "Aaga unggeene, aaga co la ma Masala, talaana kadu ka tumma ma tefe ka 'di na Masala ka ö'dö iini no."

²¹ Kamma ka tumma kaco la ma Masala ligitaka so'd'do kalaana kadu.

Uugaara ma ka'boge nja kadu tanno iini nja la ma kadifi ma Yahüüdü tagürünü kadu kaco tö'dö a kadafiini ndama pabuusu. ²² A nasigira co pabuusu taalo kaduna ömö'di kide, kafada köö'dö ka naguugaara. ²³ "Kaduna unngo pabuusu kada teere a kadu na afa kide no ka'dingnge ana ko'do ka naginyeene, lakiini

kidî ka tafa'da eege, ungnngo taalo kaduna ömö'dî ka teene miini.” ²⁴ Uugaara ma nasigira tanno afa ka la ma Masala no nja naguugaara ma ka'boge, kene ka taföönyö tumma no ya, oona tadhère kene kuurunja ku'bu, kiki, “Kaneene tumma no nya?”

²⁵ İkirî ömö'dî öccö ka ö'dö iki eene, “Kadu naada ka tadhifi eege ka pabuusu no, kinni ka la ma Masala kalaanaka kadu!” ²⁶ Uugaara ma nasigira ma la ma Masala nja kadu tanno iini ta üügü kadafiini ta'diila kungngo, kudumma eene kari'ba ii'dî kadu tadiidiri eege.

²⁷ A kene ka öö'dö a kadafiini ka naguugaara kidha, ikirî uugaara ma ka'boge ka tiki eene, ²⁸ “Kageema ungnngo nja aaga dhabbu a'da aaga tafa talaana kadu ana eere tiya talaana naada kadhala ka Örsaliim ka oona nye'd'de, kasaasa aaga tagirni inde ma ömö'dî tiya kidî ko'do?”

²⁹ A Bütrüs nja kadafiini tiki, “Ara ungnngo taföönyö tumma na Masala taalo ungnngo kataföönyö tumma na kadu. ³⁰ Masala ma kupupa tanno aja, miji Yasu ka inde yaada ka tagiidi i'i aaga kabünnü i'i ka salii'bi ya. ³¹ Masala oogo mungngo ma'dinigi i'i ko'do ka niisö ma kuri tanno oono, manangnga i'i kada Uugaara nja tatoonona ma kadu ma Israyil amang kene taadha ka tatoroko a Masala tafa kene. ³² Ungnngo ya kadinö ungnngo ka eema tiya nye'd'de, a Koronggore ya Insili ya Masala ka anangnga i'i a kadu tanno aföönyö tumma niini no.”

³³ Aga naguugaara taföönyö tumma no, kagoroo'bo kasaasa tagirina eege. ³⁴ Illi ömö'di inggide ana eere a'da Gamalayiil taga Fariisi, i'i a tatalaana ma seriye, a kadu nye'd'de tindhigi i'i ko'do, afiki'dö ka la ma kadiifi ma Yahüüdü, ikiri ka tiki a kadafiini kuurugu kadu co kürö tikinggi. ³⁵ İkiri ka tiki eene, "Kadu ma Israyil, aaga aadha ka tumma tanno ada ka asaasa talinggo a kadu tanno no. ³⁶ Afiki'dö ömö'di inggide ana eere a'da Südas, kete kungngo ümmü eyi yiini kada dhabbu, a kadu tuurna i'i keere miya ka egüisö. Adagiididene a kadu tanyalanjaana ku'bu a tumma miini titaalo. ³⁷ Afe'de a Yahüüsa ya ma Jaliil ya adele oona ka uuru tanno kadu kadaginni kadu no, a kadu tisi kini keere kadhabbu. Eyi afe'de, a kadu na isi kini keere no, tanyalanjaana ku'bu. ³⁸ A 'bitingngö ya ara a'a tiki aaga, kadu afa ma tanno aaga fa talinggo a tumma tanno eene, tumma neene ka talaana kadu ini no, kassa ka titaalo kene kada tumma ün'dügüngngö. ³⁹ A kene kada tumma ma Masala eege kamiini, taalo aaga ka tarigi eege, ii'di aaga tüüni ada tagoroo'bo ada ku'bu nja Masala."

⁴⁰ A kadu tamma ka tumma tanno iini. Kadagümmünü kadafiini, katabbü eege kuuru eege ka tino kiki eene, kafa talaana kadu ana eere tiya Yasu.

⁴¹ A kadafiini tunggeene kadhodho, kudumma Masala manangnga eege ka tambaanya dhügürü kudumma eere tiya Yasu. ⁴² A kadafiini taalo kaadha ka talaana kadu 'bucca kungngo, ka la ma Masala nja nöö'di kalaana kadu kadünügü

tumma ma Īnjīli a'da Yasu i'i ya Almasihi.

6

Kadu ma linggo no iidümmü kafünü eera no

¹ Ka naguuru tanno miini no, asa kadalaadene tadhabbu kagusaana ka köje. A Yahüüdü na eema tangga Yünan no, ta'digineene keema a'da Yahüüdü na eema tangga Ebraniin no küünī tō'bō ana iiya ma nagüüme tanno eene ku'bu taalo kamana eema ma takuri eene 'bucca kungngo. ² İkirī kadafiini na ada'baaga kafünü eera no ka tagümmünü kadalaadene öccö kiki eene, "Taalo a'diila unnggo a kadüünī tō'bō a tumma ma Masala ara unnggo katöodhi kasümünaana eema ma kuri ku'bu ün'dügüngngö. ³ Nagöre eede akö'dö a kadu ka iidümmü kafünü eera na ussudene no na adigine a Koronggore tiya Insili ya nja tussu eema, angnga tanangnga linggo no eene. ⁴ Ara unnggo kadafara ka Masala unnggo tagalaana kadu ka tumma tanno oono."

⁵ A tumma na ta'diila ka kadalaadene ka oona kümmü İstifanüüs, ya amma ka Masala dhorro ana eedi ya, adigine a Koronggore tiya Insili ya, nja Filibüs nja Brokoros nja Nikanors nja Temon nja Braminas, nja Nikola ya ma Antakiya ya amma ka tumma ma Yahüüdü ya. ⁶ Kö'dö ana eege kidha ma kadafiini kümmünü iisine kene ka nanggüüdü kafara ka Masala.

⁷ A tumma na Masala takanyala ku'bu, a kadalaadene tō'dö kadhabbu ka Örsaliim a ka'boge tamma ka Yasu kadhabbu.

Tümmü adene na Istifanüüs

⁸ A türü na Masala tadigi ka Istifanüüs ka oona alinggo eema kefe ale'bele eema a kadu tadhere.

⁹ A kadu ma la ma talaana tiya ana eere a'da La ma kasaga na apa kene no, nja kadu ma Keriwan nja kadu ma Iskandariya, nja kadu ma Kilikiya nja kadu ma Asiya 'do, ka'bununjaana ku'bu nja iini a tumma. ¹⁰ A Masala tanangnga türü ma tumma Istifanüüs, a tumma niini tiligi kene kadagii'bi eege. ¹¹ Kafünü kadu öccö kanangnga niimö eene a'da kiki, “Kaföönyö angnga i'i eela Müüsa nja Masala!”

¹² Kagirnaana ka kadu ka oona nja kadiifi nja katalaana ma seriye, kummü Istifanüüs kaco la ma kadiifi ma Yahüüdü iini. ¹³ Kö'dö a kadu kafünü korokoro ka Istifanüüs ka oona kiki, “Ömö'di ya öödhî ka teela la ma Masala nja tumma seriye tiya Müüsa turi kungngo. ¹⁴ Kaföönyö ungnö iini ka tiki a'da, Yasu ya ma Nasira ya, ara tagü'dügü la ma Masala ya co, aadha kadu ka tumma tanno Masala na Müüsa ka öö'dö iini angnga no.”

¹⁵ A kadu na emmi nye'd'de ka la ma kadiifi ma Yahüüdü, tassa ka Istifanüüs ko'do kasala dhugudha yiini kafeene nja dhugudha ma tadhanga.

7

Tumma na Istifanüüs nja naguugaara ma Yahüüdü

¹ İkirî uugaara ma ka'boge ka tiki Istifanüüs, “Tumma no 'dee ka timin'da?”

² Istifanüüs tapadaga tumma eene iki, “Nagöre eede nja kafaafa ma a'a, aaga toodo kede! Masala ma idhindhî mo matele oona a pupa tiya aja Abrahiim kini ka takaleefe ka anya ma Naato Keera a'da üfürü co Haran. ³ Miki iini, ‘Ninyi anya müüdü ku'bu nja siliga ma o'o ara o'o ka tunggeene naco anya tammo meede kara tala o'o kide mo.’ ⁴ İkirî Abrahiim ka tinyi anya ma Kaldan ku'bu ara kico Haran emmi kide. A pupa tiya iini ka teyi, a Masala ta'duga i'i manangnga ka 'büdhlü tiya ada ka tanna kide 'bitingngö ya. ⁵ Ka uuru tanno miini no, taalo Masala manangnga nîimö iini ma 'büdhlü tiya taalo makara tarmuna 'bam'buugu iini. A Masala tiki iini a'da oogo matanangnga 'büdhlü a kadaada ma iini kakarna kide, kudumma Abrahiim üfürü 'bii'bala taganna kini. ⁶ A Masala tiki iini, ‘Laala yüüdü kara ta kölöge ka anya tammo taalo tanno eene. Eege kara ta kasaga küünî midhi ku'bu ana eege a nagürüünü na miya ka egüüsö. ⁷ Lakiini ara a'a tapusu anya ma üünî eege kada kasaga mo, kassa ka tunggeene ka anya tammo iini mo, köö'dö tafara kede ka 'buugu tiya.’ ⁸ A Masala tikîrî ka timi'di tumma nja Abrahiim, ma taradene meene ka tussu adene iini. İkirî Abrahiim ka teene Ishak atîimö füngngö iidümmü afünü iidoona, eedhe i'i. Ishak tara 'bii'bala yiini Yaguub, a Yaguub tara kafaafa ma angnga na ada'baaga kafünü eera no.

⁹ “A kafaafa ma angnga tagagîrimî Yüüsif

ka tanege ana i'i kaco Misiri iini, a Masala taganeene ma taafa kini. ¹⁰ A Masala toolona i'i ka dhügürü tiya in'dilī ya, manangnga tussu eema iini tumma tanno a'diila niini, a Faröön ya uugaara ma Misiri ya, tasaasa i'i ümmünü eema iini nye'd'de ada uugaara.

¹¹ “A iire tūmmü Misiri nye'd'de nja anya ma Kanaan, a kuri titaalo a migile taga taalo a kafaafa ma angnga. ¹² İkirī Yaguub ka föönyö a'da migile mungngo ka Misiri ya, i'i agürünü kafaafa ma angnga ka tino neene na dhidha no. ¹³ A kini ka kürünü eege afe'de, a Yüüsif tala eyi yiini a nagöre tanno niini, a Faröön tussu kadu na Yüüsif. ¹⁴ A Yüüsif tagürünü ka pupa tiya iini nja kadu tanno iini nye'd'de, na öö'dö kadu kiidoona kada'baaga ana awwa no. ¹⁵ A Yaguub tö'dö ka Misiri, eyi kide nja kafaafa ma angnga nye'd'de. ¹⁶ Ka'duga eege kaco Shakiim katatü'bü eege ka la ma oofu tiya Abrahiim ka taana ka laala tiya Hamüür ka Shakiim ana gürüüsü ya.

¹⁷ “Ka uuru ma tafi'di tumma na Masala nja Abrahiim, a kadu naaja kakogoona kadhabbu ka Misiri. ¹⁸ A kadu tūmmü uugaara öccö ka Misiri taalo ussu Yüüsif. ¹⁹ Adagüünī ada kadu naaja ku'bu ada kapusu kafaafa ma angnga no ma ta'bunu eege ka tapüüpü laala ya aleefe tageenedene co, amang kene tafa tefe ka 'dī. ²⁰ Ka naguuru tanno miini no ageenedene Müüsa a 'diila 'do atüümö nagatereene kiidoona ka 'dī

tiya pupa tiya iini. ²¹ Ka kadu ka taanu kini, a 'badaada ma Faröön ta'duga i'i ma tinggiri i'i kada 'bii'bala tiya oono. ²² A Müüsa takalaadene ka tussu eema ma Misiri. Ana türü ma teema tumma nja alinggo.

²³ “Kini ka ndagu'du nagürüünü a kadu keera ya, ikiri ka tunggeene aaco toso kadu niini ma Israyil. ²⁴ İkiri ka tasala taga Misiri ka abbü taga Israyil akaraka i'i keere adagiidi taga Misiri. ²⁵ A Müüsa takiki a'da ara nagöre niini tussu a'da Masala ma toolona eege, ndama nüsö tanno iini, lakiini eege taalo kussu. ²⁶ Ka uuru töccö kadu ma Israyil keera kabbü ajeene, adagümmünü eege ma tindinaana eege ku'bu. Iki eene, ‘Aaga 'dee, a'da aaga ka nagöre sa kasaasa tilı ajeene amana?’

²⁷ “Ömö'di öccö tagürünügü i'i keere kini ka oona iki, ‘Mada anangnga o'o kada uugaara tiya iidi? ²⁸ Nasaasa o'o tiidi a'a afa müüdü ka tagiidi ta Misiri ka ooso kungngo?’ ²⁹ Ka Müüsa ka föönyö tumma no ya, ikiri ka rünö aaco anya ma Midian, adaganna kide kada tajeene adageene laala eera kide.

³⁰ “Kini ka tatimö nagürüünü a kadu keera ya, a tadhangga ma Masala tatele oona iini ka 'dikinya ka dhüle ma Siina ka issi ka finne ka ndhaaru. ³¹ A Müüsa tadhere kini ka tasala issi ka finne ka ndhaaru, asigi kide kete amang kini tjöögö, a Masala tümmünü i'i ndama issi ka teene, ³² ‘A'a na Masala ma kafaafa ma o'o, Masala ma Abrahiim nja Ishak nja Yaguub.’

Ari'ba tūmmū Müüsa taalo a'duga rüsū ana eedi ma tassa co.

³³ “A Masala tiki iini, ‘Kīrnō egīide ku'bu kūdū kuune, kudumma 'būdhülū tiya üüdū ka 'dingnge kide ya 'būdhülū ya insili ya i'i ya miini. ³⁴ A'a niji dhügürü ya kadu tanno eede ka Misiri naföönyö fara yeene, nīkiri a'a ka öö'dö ku'bu ma toolona eege. Aayu nagürünü o'o ka Misiri.’

³⁵ “A Müüsa ya kadu tanno iini ka tagaanu kini kiki iini, ‘Mada anangnga o'o kada uugaara tiya iidi?’ I'i yungngo Masala ka kürünü i'i ada uugaara atoolona a türü tanno tadhangga na alanja iini ka ndhaaru no. ³⁶ Unggu kadu kürö ndama Misiri a türü tanno Masala niini ka talinggo eema keefe a kadu ka Misiri nja tada'da ma to ma Dhöyö mo nja dhüle a nagürünü a kadu keera. ³⁷ A Müüsa ka eyi tiya iini iki a kadu ma Israyil, ‘Ara Masala sa nangnga ne'bi aaga a tö'dö ndama aaga afa ma a'a kungngo.’ ³⁸ A Müüsa i'i yungngo nja kadu ma Israyil ka dhüle ungnō ka söödö ma kafaafa ma angnga, nja tadhangga ya ageema nja iini ka 'dikinya ma Siina, anangnga tumma ma tefe ka 'di iini öö'dö iini angnga.

³⁹ “Lakiini kafaafa ma angnga kanu kini ki-taalo kaföönyö tumma niini, a nanggeedi neene kasaasa tapadaga co Misiri. ⁴⁰ Kiki a Harüün, ‘Adina namasala kunggeene kaja kidha mo, kudumma ungnō taalo kussu nīimö ya ümmü Müüsa ya a'da i'i yungngo ö'dö ana angnga

7:37 7.37 Serīye ya eera ya 18.15
19.1—20.17; Serīye ya eera ya 5.1–33

7:38 7.38 Tö'dö kürö

ndama Misiri.’ ⁴¹ Kadadina masala kafeene nja 'bileefo kataraana eema iini kadhodho a niimö kadadina a niisö meene ya. ⁴² A Masala tümmü eyi yoono eene ka oona mafa kene kafara ka midigi, afa ma tiya ka takirinja ka sorne ma nagane'bi,

'Ka laala ya Israyil! Aaga 'dee kara aaga eema a'a ka dhüile kannaa
ka nagürüünü tanno kukumu kadu keera no?

⁴³ U'u, lakiini ka'duga aaga fangga ma Muluk a timidigi ma masala tammo Romfan, namasala yaada kadadina ma tafara kono.

Ara a'a tuurugu aaga co kajeene keere ma Babil.'

⁴⁴ "A kafaafa ma angnga kaganna fangga eene a tumma ma teema tumma ma Masala kide nja eene ka dhüile. Afa ma tiya Masala ka tiki iini, a'da üünü afa miini ka ijöögö kungngo. ⁴⁵ A kafaafa ma angnga ta'duga fangga ka niisö ma Yashu ka öö'dö iini nja eene kene ka tamuru 'büdhülü ya kajeene a Masala ka tagasoro eege kene kidha. Fangga maganna kannaa ka 'büdhülü idhi uuru na Dawud ka öö'dö. ⁴⁶ A Masala tasaasa Dawud ma 'diila nja iini, a Dawud tiki oono a'da ara i'i tarü'bünü la a Masala tammo Yaguub. ⁴⁷ Lakiini Siliman i'i yungngo arü'bü la oono.

⁴⁸ "Lakiini Masala taalo manna ka naala na arü'bü adene ana iisine no, afa ma tiya ne'bi ka tiraana ya kungngo,

---

7:43 7.43 Amus 5.25-27   **7:44** 7.44 Tö'dö kürö 25.9, 40   **7:45**
7.45 Yashu 3.14-17   **7:46** 7.46 2 Samwiil 7.1-16   **7:47** 7.47 1
Naguugaara 6.1-38

49 'Uugaara iki, 'Buugu ma temmi tiya eede ka
'dotombo'do,
a 'büdhülü 'buugu ma uune tiya eede.
'Di ya faanya i'i yungngo ada ka tarü'bünü a'a?
'Buugu ma taneene yeede i'i iyye?

50 Taalo iisine neede eege kungngo kagalinggo
eema ya nye'd'de kungngo?'

51 "Aaga takidhö ka nanggüüdü a nangeedi
aaga nakinggiri no! Kafeene aaga nja kafaafa
ma aaga, kaleefe aaga tanu ka Koronggore tiya
Masala ya Insili ya. ⁵² Kafaafa ma aaga ka küünü
tatoroko ana nagane'bi kagirina kadu na keema
tumma ma tö'dö na ömö'di tiya adho ka fiini
yaada ka tümümü i'i, aaga tagiidi i'i ya. ⁵³ Ka'duga
aaga tumma na Masala ka kadhangga ka niisö
aaga sa katitaalo kalinggo iini."

⁵⁴ Ka kadu ka föönyö tumma no Istifanüüs
no, kagoroo'bo kadiginigo ka nangeedi
kabbünaana igini neene kini. ⁵⁵ Lakiini
Koronggore ya Insili ya tadigi ka Istifanüüs
ka oona, assa co a 'dotombo'do asala tidhindhi
ma Masala, a Yasu ka 'dingnge ka Masala
ka niisö ma kuri. ⁵⁶ Istifanüüs tiki, "Niji
a'a 'dotombo'do ka tatanfa'da a 'Bii'bala ma
Tadü'd'dü ta'dingnge ka niisö ma kuri tanno
Masala!"

⁵⁷ Kafiri ko'do keela ka tumma ko'd'do,
kaküdhü iisine, kako'do kini eege in'dili.

⁵⁸ Kasisigi i'i co kürö ndama anya ma Örsaliim
ma tadiidiri i'i a nügisä. A kadu na adini kide
no takirnö en'di eene ka oona, kümmünü ömö'di

tiya ana eere a'da Sawl ya. ⁵⁹ Katüidiri Istifanüüs a niigisi, ikiri ka tümüneene iki, “Ka Uugaara Yasu, 'duga korongore yeede!” ⁶⁰ Üürü ku'bu adhiya ko'd'do iki, “Uugaara, fa tümü eege ka tatoroko tanno kene no.” Kini ka tiraana nggeege ya eyi.

8

Sawl alinggo kadu na amma ka Yasu no

¹ A Sawl tagamma ka tiididene tanno Istifanüüs. A kadu ka naguuru tanno miini no, kagalinggo kadu na amma ka Yasu no kakirimi eege ka Örsaliim. A kadu na amma ka Yasu no, tarünö kanyalanjaana ku'bu nye'd'de kungngo, kapadaga co fiini ma Yahüüdiya nja Samira. Illi kadafiini, eege kungngo kütü ka Örsaliim. ² A kadu könö na amma ka Masala no, tatü'bü Istifanüüs, kadafara i'i dhorro. ³ A Sawl tagunggeene ma taga'da kaniisa, öleele ka nö'di ümmü kadu na nagiide no nja iiya amanaga eege ka pabuuu.

Linggo na Yasu kala Samira

⁴ A kadu na kanyalagaago no, taköleele kadünügü tumma ma Masala co kadu. ⁵ A Filibüs ta'barda aaco anya ma Samira adünügü tumma na Almasihi co kadu kide. ⁶ A kadu tagatodo ka tumma tanno iini ana eedi ungodho, kudumma eene ka taföönyö tumma ma eema keefe yiini ka talinggo a türü tanno Masala ya. ⁷ Kudumma nagorongore tanno oroko no ka tam'biri kürö ka kadu ka oona dhabbu kiidhe dhindhho. A kadu toolonadene, namügüre

dhabbu nja tanno sogo'do no. ⁸ A kadu ka anya ka oona nye'd'de tadhodho ka'deema.

⁹ A tadegeene inggide ana eere a'da Samaan, i'i agalinggo eema ya idhindhī ya dhabbu anangnga kadu ma Samira tadhere kini nye'd'de kungngo. A'diniga oona coo'do a'da ya i'i ya ömö'di tiya idhindhī ya. ¹⁰ A kadu nye'd'de tisi kini keere, na iifi no nja tanno dhiidhi no kiki, “Ömö'di ya türü na Masala, eege kamiini naaja ka tümünü eege a'da tidhindhī no.” ¹¹ A kadu tisi kini keere kudumma iini ka amana eege ka tadhere nggeege 'bücca a tageene tanno iini no. ¹² Kene ka tamma ka tumma tanno Filibüs ka teema tumma ma İnjili ma Tauugaara ma Masala nja eere tiya Yasu Almasihi ya, a kadu na nagiide no nja iya tagambeesedene. ¹³ A Samaan tamma ka tumma tanno Yasu adakambeesedene öleele nja Filibüs, adinö ka eema yiini ka tagalinggo a türü tanno Masala no adhere.

¹⁴ A kadafiini na kannu ka Örsaliim no taföonyö a'da kadu ma Samira tamma ka tumma tanno Yasu. Kikiri ka kürünü Bütürs nja Yühanna kene. ¹⁵ A kene ka ndala Samira ya, kadageema nja Masala amang kene ta'duga Korongore ya Insili ya. ¹⁶ Kudumma iini taalo ö'dö ka ömö'di töccö ka oona illi eege kakambeesedene ana eere tiya Uugaara Yasu. ¹⁷ Bütürs nja Yühanna kümmünü iisine eene ka nanggüdü a Korongore ya Insili ya tö'dö kene ka oona.

¹⁸ A Samaan taasala Masala ka anangnga Korongore ya Insili ya ana Bütürs nja Yühanna

kümmünü iisine a kadu ka oona ya, ikiri ka 'duga gürüüsi amana eene. ¹⁹ Iki eene, “Aaga anangnga türü no a'a meede ka tümünü iisine neede ka ömö'di ka oona a Koronggore ya Insili tö'dö kini ka oona!”

²⁰ A Bütrüs tiki iini, “O'o nja gürüüsi tiya yüüdü nye'd'de agolo ka issi, o'o niki kide a'da o'o natana eema ya Masala ka amana a kadu ya ana gürüüsi. ²¹ Linggo niidi nitaalo nara toso kide ka linggo tanno nja unngo, kudumma eedi tiya yüüdü taalo a 'diila nja Masala. ²² Aadha ka tatoroko tanno üüdü no, ara o'o ka fara ka Masala amang kono ta'duga tumma na toroko no küdü ka eedi. ²³ Niji o'o ka 'diiri afa tokotente a tatoroko timi'di o'o dhindho.”

²⁴ A Samaan tapadaga tumma eene iki, “Aaga eema nja Uugaara amang ka tumma tanno tafa tili a'a ka oona.”

²⁵ Ka Bütrüs nja Yühanna ka tageema tumma ma Uugaara, kikiiri ka tafada kaco Örsaliim kadünnü tumma ma İnjili co kadu ka nadaara ma Samira dhabbu.

Filibüs akambeese taga Habese

²⁶ A tadhangga ma Masala tiki a Filibüs, “Fiki'dö ungeene nasülügü caa'bu ka fiini tiya ö'dö ndama Örsaliim ma co Kaza ka dhüle.”

²⁷ A Filibüs tafiki'dö ungeene, aduna taga Habese adheemu, afa ka almaala tiya uugaara ma Habese in'dili oogo mana eere a'da Kantaka mo. I'i agöö'dö ka Örsaliim ma tafara ka Masala. ²⁸ Kini ka tafada ya, akaka ka karru tammo iini iiri ka sorne ma ne'bi Asaiya. ²⁹ A Koronggore ya

Insili ya tiki a Filibüs, “Unggeene naco ka karro tammo kete mo.”

³⁰ A Filibüs tisi kono keere aföönyö ömö'di ka tiiiri sorne ma ne'bi Asaiya iki iini, “Nussu niimö yüüdü ka taföönyö kide ya?”

³¹ Iki iini, “Ara a'a tussu nya a'da taalo ömö'di ma tadünügü a'a?” İkirı ka tiki a Filibüs a'da, “Aaga emmi nja a'a.”

³² A tumma niini ka tiiiri ka sorne no, “Eege kungngo afa dheefele ma tatendhe mo, afa dhünggü ki'döönö a kadu kateppe musa kono ka oona taalo akara taafa'da niinö.

³³ Taalo küüni eema ya a'diila ana i'i kanyooro eema yiini kadagüüni midhi ku'bu ana i'i, tefe ka 'di niini ka'dugadene ka 'büdhülü, taalo ömö'di ma tambaanya tema tumma ma kadaada miini.”

³⁴ Ömö'di tiki a Filibüs, “Tirina a'a 'ba ne'bi 'dee iki a'da minna a tumma tanno eema tumma ma eyi tiya iini alla tumma ma ömö'di tökönö?”

³⁵ İkirı Filibüs ka tagadünügü tumma ma İnjılı ma Yasu no iini alaana i'i ka tumma tanno ka sorne no.

³⁶ A kene ka tagunggeene kaala 'buugu ma 'biidi, ömö'di tiki iini ka tindini Filibüs iki iini, “Biidi yungngo, amana i'i yungngo ara tafaga a'a keere ka tambeesedene?” ³⁷ [A Filibüs tiki iini, “Taalo niimö ma tafaga o'o keere ka tambeesedene üürü namma o'o ana eedi ka teene dhorro.” Ömö'di tiki, “Namma a'a a'da Yasu Almasihi ya 'Bii'bala ma Masala.”]

³⁸ İkirı ka tarıgı karro ka'barda co 'büidi nja Filibüs, a Filibüs takambeese i'i. ³⁹ Kene köö'dö ko'do ndama 'büidi ya, a Koronggore ma Masala Uugaara ta'duga Filibüs, a dheemu taalo asala i'i afe'de, lakiini ungeene adhodho ka fiini. ⁴⁰ A Filibüs taluna eyi yiini ka Ashdüd, ungeene eema tumma ma İnjiili co kadu ka na'buugu nye'd'de idhi aala Kaiysariya.

9

Saul amma ka fiini tiya Yasu

¹ A Sawl tütü ka talinggo kadalaadene na Uugaara Yasu ma tagirina eege, ungeene aaco ka uugaara ma ka'boge. ² Asaasa waraga kini ma co naala ma talaana ka Demasak, ma co tümümü kadu na nagiide no nja iiya na amma ka fiini tiya Yasu öö'dö ana eege ka Örsaliim.

³ A kini ka tunggeene asa takete ka Demasak ya, İkirı 'dotombo'do karooro ka talimi ka öyeene ada kini ka oona. ⁴ İkirı ka 'dinggö ka 'büdhülü, aföönyö ömö'di ka tümüneene iki iini, "Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo tatoroko ana a'a?"

⁵ A Sawl tiki, "O'o na mada Uugaara?"

A Yasu tapadaga tumma iini iki, "A'a na Yasu yüüdü ka talinggo tatoroko ana i'i ya. ⁶ Fiki'dö 'bitingngö naco anya kara saga tirina niimö yüüdü kara tüüni ya."

⁷ A kadu na kungeene nja Sawl no töödhı, taalo keema, kaföönyö tumma, lakiini taalo kiji ömö'di. ⁸ A Sawl tafiki'dö ndama 'büdhülü afa'da iye asa taalo iji niimö. A kadu tümümü

i'i ka nüsö kümmünü i'i ka tino kaco a Demasak iini. ⁹ Adaganeene a füngngö iidoona taalo iji 'buugu itaalo agu eema itaalo ooye 'biidi.

¹⁰ A tatalaadene ka Demasak ana eere a'da Hananiya. A Uugaara Yasu tageema nja iini a kümböödö miki iini, "Hananiya."

Apadaga tumma iini iki, "Ïi, Uugaara."

¹¹ Uugaara Yasu tiki iini, "Fiki'dö naco a fiini tiya ana eere a'da Dhidho ya, naco tindini ömö'di inggide ama Tarsuus ana eere a'da Sawl. Ka 'di tiya Yahüüsa inni kide eema nja Masala. ¹² Asala ömö'di a kümböödö ana eere a'da Hananiya öö'dö ümmünü iisine iini ka oona iji 'buugu."

¹³ A Hananiya tiki, "Uugaara Yasu, kadu dhabbu kiki a'a a'da ömö'di agüünî tatoroko a kadu tanno üüdü ka Örsaliim. ¹⁴ I'i a'duga waraga ka naguugaara ma ka'boge, ma tö'dö kümmü kadu na amma küdü no anangnga eege ka pabuusu."

¹⁵ Uugaara Yasu tiki iini, "Kolo kini kudumma eede ka tagesse i'i aaco teema ka tumma neede co kadu tanno kitaalo ka Yahüüdü no nja naguugaara nja kadu ma Israyil. ¹⁶ Ara a'a tala kini ka ööye, ara tambaanya dhügürü ma linggo ma eere tiya eede."

¹⁷ A Hananiya co 'di anangnga iisine ka Sawl ka üüdü iki, "Örre yeede Sawl, Uugaara Yasu ya adele oona o'o ka fiini tiya üüdü ka öö'dö ndama iini ya i'i agürünü a'a küdü amang küdü taafa'da iyye natiji 'buugu na'duga Koronggore ya Insili ya." ¹⁸ Eema tarooro ka tasuli ndama iini ka iyye afa mudhangga asala 'buugu adakambeesedene.

19 İkirî ka tagu eema a türü niini tapadaga kini. A Sawl taganna ka Demasak nja kadalaadene füngngö idhilli.

Sawl alaana kadu ka Demasak

20 A Bölis tarooro ka tadünügü eema a kadu ka naala ma talaana a'da Yasu ya 'Bii'bala ma Masala. 21 A kadu na föönyö no tadhère kiki, "Taalo ömö'di ya kalinggo kadu ka Örsaliim kudumma eere tiya Yasu? I'i ya ö'dö kita ma tüm mü kadu na amma ka Yasu ma tunggu eege co naguugaara ma ka'boge?" 22 Lakiini Sawl akogoona ma tana türü, anangnga Yahüüdü no kannu ka Demasak no ka tadhère kini ka teema dhorro a'da Yasu i'i ya Almasihi.

23 Ka füngngö ka tafijo dhabbu ya İkirî Yühanna ka timi'di tumma ma tiidi i'i. 24 A tumma no tala i'i kafünü ku'bu ana i'i ka İnye ma anya ooso kungngo ana uuru meene ka tiidi i'i kini kaco kürö. 25 Lakiini kadu niini ka a'duga i'i ooso kungngo ka'dinigi i'i caa'bu ndama ööye ma ar'da.

26 Aga Sawl ka ö'dö ka Örsaliim, asaasa ta-neene nja kadalaadene ya kari'ba iini kitaalo kamma kini a'da i'i ya tatalaadene. 27 Lakiini Barnaba a'duga i'i öö'dö ana i'i a kadafiini. Adagadünügü tumma eene iki, Sawl ka tino tanno iini iji Uugaara nya, Uugaara tageema nja iini. Adirina eema eene a'da Sawl agadünügü tumma co kadu ma Demasak ana eere tiya Uugaara a'da taalo ri'ba kini ka eedi.

28 İkirî Sawl ka tunggunaana ku'bu nja kadafiini ka Örsaliim, eema tumma na Uugaara Yasu a'da taalo ri'ba kini ka eedi. 29 Adageema nja Yahüüdü na eema tangga Yünan no, a'bununjaana ku'bu nja eene lakiini eege kasaasa tiidi i'i. 30 A kadalaadene ka ndussu ya, ka'duga i'i kunggu co Kaiysariya ndama kannu kuurugu i'i co Tarsuus. 31 A kaniisa ma Yahüüdiya nja Jaliil nja Samira teema ta'diila. Midhi oona ku'bu a kadu tadhabbu ka anya a türü tanno Koronggore tiya Insili ya kaneene a ri'ba ma Uugaara.

Bütrüs unngo ka Lidda

32 A Bütrüs ta kunggeene ka na'buugu nye'd'de, alla öö'dö ka kadu tanno Masala ka Lidda. 33 Aluna ömö'di inggide a mügüre ana eere a'da Inas, unngo iini ka 'büd'hülü nagürüünü ka iidümmü kafünü iidoona. 34 A Bütrüs tiki iini, "Inas, Yasu Almasihi oolona o'o. Fiki'dö na nindinaana eema ma füngngö yüüdü ku'bu a nüsö ma o'o." Arooro ka fiki'dö. 35 A kadu ma Lidda nja kadu ma Saroon tadinö ka eema tiya nye'd'de kamma ka Uugaara Yasu.

36 Madatalaadene maganna ka Yaafa mana eere a'da Tabiita mana eere tangga Yünan a'da Dorkas (a'da kosaala) mamana eema a kadu tanno eema kitaalo kene no, ma linggo eema ya a'diila ya. 37 Ka uuru tanno miini no mümmü maara oogo meyi. Kagala oogo ka oona kunggu co la tiya ta'doogo ya. 38 A Lidda makete ka Yaafa, a kadalaadene taföönyö a'da Bütrüs unngo ka

Lidda kagürünü kadu kini keera kiki iini a'da, Öö'dö areere afa tadoono ku'bu.

³⁹ A Bütrüs tikiri ka fiki'dö areere afada nja eene kaco Yaafa, a kene ka ndalaana ya, kikiiri ka 'duga i'i kaco la tiya 'doogo ya. Iiya ma nagüüme toreene nja iini kafara kalaala en'di ya Dorkas ka tar'daana yeene kono ka takaleefe ka 'di. ⁴⁰ A Bütrüs tuurugu kadu kürö ndama la nye'd'de, ara katüürü ku'bu afara ka Masala. İkiri ka tasala ka oofu ma ko'do iki oono, "Tabiita, fiki'dö." Mikiri ka tafa'da iyye, masala Bütrüs mafiki'dö memmi. ⁴¹ Ümmü oogo ka niisö mafiki'dö. Adagümmünü kadu ma Masala nye'd'de nja iiya ma nagüüme anangnga oogo eene ka adinö. ⁴² A tamma no tadhala ka Yaafa nye'd'de, a kadu tamma ka Uugaara Yasu kadhabbu. ⁴³ A Bütrüs tagünü a füngngö dhabbu ka Yaafa ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ödeene ya ana eere a'da Samaan ya.

10

Kornolius agümmünü Bütrüs

¹ Ömö'di inggide aganna ka Kaiysariya ana eere a'da Kornolius, aga uugaara ma nasigira na ö'dö miya no ma Rööma tanno ana eere a'da Tiliyani no. ² Ari'ba a Masala nja kadu ma 'di tiya iini, asaasa kadu nye'd'de amana eema a kadu na eema katitaalo kene no, afara ka Masala turi.

³ İkiri ka tasala a kümböödö tadhangga ma Masala ana ndanaaya kiidoona amuru ma siiya ka tunggunu kini atümmünü i'i, "Ka Kornolius!"

⁴ Assa kini ko'do ka tari'ba ka oona iki iini, “Niki o'o nya ömö'di eede?”

A tadhanga tiki iini, “Ta fara ka Masala nüüdü no nja linggo tanno üüdü na 'diila no, Masala mussu tumma miini. ⁵ 'Bitingngö agürünü kadu ka Yaafa a'da köö'dö ana ömö'di tiya ana eere a'da Samaan yeene ka tümmünü i'i a'da Bütrüs ya. ⁶ I'i yungngo ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ka ödeene ana eere a'da Samaan, 'di yiini ka tinggini ma to.”

⁷ Ka tadhanga tiya ageema nja iini ya ka tunggeene, ikiri ka tagümmünü kadu na linggo nja iini no keera nja tasigira tiya amma ka Masala ya ungodho. ⁸ Adirina eema tiya agüünü adene ya nye'd'de agürünü eege ka Yaafa.

⁹ Kene ka tunggeene ligitaka kungngo kasa ndö'dö kete ka anya ma Yaafa ya. A Bütrüs tasirigi co la ko'do ma teema nja Masala uuru ka teene. ¹⁰ İkiri iire ka tümmü i'i asaasa tagu eema. Kene ka tüünü ada eema ma taguri iini ya, eyigi ko'do, ¹¹ asala a kumböödö 'dotombo'do ka tatafa'da, asala nïimö afeene nja ten'di adhabbu afi'dadene ka karama ada egüisö miini ungunu ku'bu ka 'büdhülü. ¹² Madigine ana eema ma 'büdhülü ana eema ma eriüdö, nja eema tiya ürneene ya nja uyi ma 'dotombo'do. ¹³ Aföönyö tumma kiki, “Bütrüs, fiki'dö naraana naguri.”

¹⁴ A Bütrüs tiki, “Uugaara, taalo a'a nagu eema ya toroko ya nja tiya nyoro ya.”

¹⁵ A tumma tiki iini afe'de, “Nïimö ya Masala ka talinggo ka'diila ya, fa tiki a'da atoroko.” ¹⁶ A

tumma no tüünidene tiidoona, a ten'di tarooro ka a'dugadene mapadaga 'dotombo'do.

¹⁷ A Bütrüs tabbü falandaana asanaana eedi ku'bu ma eema tiya iini ka tijöögö ya, a kadu na Kornolius ka agürünü eege no kaduna 'dī kada 'dingnge ana ko'do ka ĩnye. ¹⁸ Kūmmünü kadu kindineene kiki a'da, “Samaan ya ana eere a'da Bütrüs ya 'dee ö'dö kita?”

¹⁹ A Bütrüs tütü ka tesenana eedi ku'bu ma eema tiya iini ka tijöögö ya, a Koronggore ya Insili ya tiki iini, “Kadu kungngo kürö ka iidoona kasaasa o'o, ²⁰ fiki'dö na caa'bu nunggeene nja eene nafa tari'ba kudumma eede, a'a nungngo nagürünü eege.”

²¹ A Bütrüs tö'dö ku'bu iki a kadu, “A'a nungngo ada katawwa 'buugu ma a'a, kö'dö aaga tiki nya?”

²² A ömö'di tiki, “Kö'dö ungnö ndama Kornolius ya uugaara ma nasigira. I'i ya ömö'di a'diila ari'ba a Masala, kadu ma Yahüüdü in'dili ka'diila nja iini. Tadhangga ya insili ya tiki iini a'da nöö'dö ka 'dī kita iini, amang kini taföönyö nñimö yüüdü kara teema ya.” ²³ İkirī Bütrüs ka tagümmünü kadu köö'dö kada kafala tiya iini.

²⁴ İkirī Bütrüs ka öö'dö kita Kornolius ka Kaiysariya, ka taka ka ndaadha. Kaduna Kornolius ka tindhigi eege nja kadu tanno iini nja kateefe miini. ²⁵ Aga Bütrüs kaco a 'bügöörī, a Kornolius toreene nja iini üürü ku'bu kini kidha. ²⁶ A Bütrüs ta'diniga i'i ko'do iki iini, “Fiki'dö, a'a na ömö'di afa o'o!”

²⁷ Aaco 'bügöörī eema nja iini, aduna kadu kadhabbu. ²⁸ A Bütrüs iki eene, “Kussu aaga a'da

ungngo na Yahüüdü no, taalo ungnö kongoonyo ajeene nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, ungnö taalo kaco nöö'di tanno eene, lakiini Masala mala a'a a'da nafa tümümü kadu öccö katoroko kanyoro. ²⁹ A kadu kada kummünü a'a ya nadheedhe ko'do, nikiri ka tindini aaga, aaga kummünü a'a amana?"

³⁰ A Kornolius tiki, "Nafara a'a ka Masala ka 'di tiya eede, a fungngö ka egüso, nümü tenege ana ndanaaya kiidona amuru ma siiya, nasala ömö'di kede kidha ana en'di ka oona kada 'bassa. ³¹ Iki a'a, 'Kornolius, maföonyö Masala fara yüüdü mussu eema ya a'diila yüüdü ka talinggo ya. ³² Agürünü kadu ka Yaafa ka ömö'di inggide ana eere a'da Samaan ya ana eere a'da Bütrüs. I'i yungngo ka 'di tiya ömö'di tiya linggo ka ödeene ana eere a'da Samaan, 'di yiini ka tinggini ma to.' ³³ Nikiri a'a ka kürünü kadu areere, a tö'dö nüüdü ka'diila. Angnga kungngo ka Masala kidha, 'bitingngö nye'd'de ma aja ka taföonyö nüimö ya Uugaara ka tiki o'o ya."

³⁴ İkiri Bütrüs ka tiki a'da, "'Bitingngö sa a'a tussu a'da Masala dhorro ya taalo mümmü ka ömö'di öccö, taalo mambanaana kadu ku'bu. ³⁵ Ömö'di ya ri'ba oono ya, üüni eema ya a'diila ya, mamma kini. ³⁶ Kussu aaga a'da Masala magürüniigi a tumma tanno oono möö'dö iini a kadu ma İsrail a'da keema tumma ma İnjili na'diila ma Yasu Almasihi ma Uugaara ma kadu in'dili ya. ³⁷ Kussu aaga eema ya agalinggo adene ka Yahüüdiya, tata tüm'bü ka Jaliil ndama tambeese tanno Yuhanna ka tagümmüneene iini. ³⁸ Yasu ya ma Nasira ya, Masala manangnga

türü ma Koronggore ya Insili ya iini, adaköleele ka na'buugu üünü eema ya a'diila ya, oolona kadu in'diili na türü ma Ebliisi ka tuurunja kene ka oona no, kudumma Masala ka taganeene nja iini.

³⁹ “Ungngo kadinö ka eema tiya iini ka tagalinggo ya a'diila ya kanaanya ma Yahüüdiya nja Örsaliim kabünnü i'i ka salii'bi kada kiidaana. ⁴⁰ Lakiini Masala manangnga i'i ka fiki'dö ka la ma oofa a füngngö iidoona manangnga i'i ka takalaala oona a kadu, ⁴¹ taalo adele oona a kadu nye'd'de, illi kadu na Masala ka tagesse eege kadhadha no. Ungngo kadinö kini ungngo taguri nja iini ungngo tagooye nja iini kini ka afiki'dö ka inde. ⁴² Anangnga tumma ungngo iki a'da ungngo tadünügü eema a kadu a'da Masala manangnga i'i kara tümümü kadu na aaya no nja tanno adinö no. ⁴³ A nagane'bi nye'd'de tageema a tumma miini kiki a'da, ömö'di ya amma kini ya ara Masala toolona tatoroko kini ana eere tiya iini.”

⁴⁴ Ka Bütürs ka aleefe tema kungngo ya ikiri Koronggore ya Insili ya ka ö'dö ka kadu tanno katoodo kini no ka oona nye'd'de kungngo. ⁴⁵ A Yahüüdü na amma ka Yasu no kunggeene nja Bütürs no tadhere kene kiji Masala ka anangnga Koronggore ya Insili ya a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no ka oona afe'de. ⁴⁶ Kudumma eene ka föönyö kene kageema tumma taalo neene kindhigi Masala ko'do. A Bütürs tiki, ⁴⁷ “Koronggore ya Insili ya ö'dö ka kadu tanno ka oona, afa ma angnga, amada i'i yungngo tafaga eege keere ka tambeesedene?” ⁴⁸ Anangnga eege

ka tambeesedene ana eere tiya Yasu Almasiihi, kasaasa i'i a'da agünü nja eene a füngngö idhilli.

11

Tumma na Bütrüs ka Örsaliim

¹ A kadafiini nja kadu tanno amma ka Yasu ka Yahüüdiya no taföönyö a'da kadu na taalo ka Yahüüdü no kamma ka tumma tanno Masala. ² Aga Bütrüs ka öö'dö ka Örsaliim ya, a Yahüüdü na kamma ka Yasu no teema tatoroko iini kiki iini, ³ "Ninynyo o'o ka 'di tiya kadu na taalo karadene no natagu eema nja eene."

⁴ A Bütrüs tadirina eema ya agüünü adene ana i'i ya iki, ⁵ "Nageema a'a nja Masala ka anya ma Yaafa, nasala eema a kumböödö, nïimö afeene nja ten'di adhabbu imi'didene ka na'dugugini iini ada egïisö miini, a'bardaga ku'bu ndama 'dotombo'do idhi öö'dö kete. ⁶ Nasala co niji eema ma erïidö kide nja eema ma toroko ma dhüile nja tiya ürneene ya nja uyi. ⁷ Naföönyö a'a tumma ka tiki a'a, 'Ka Bütrüs, fiki'dö naara eema ya naguri.'

⁸ "Na a'a tiki, 'Taalo a'a nasaasa, Uugaara! Kede ka taneene 'do ma 'billi taalo a'a nagu nïimö ya toroko ya nja tiya nyoro ya kede ka nïinö.'

⁹ "A tumma tö'dönja a'a ndama 'dotombo'do afe'de kiki, 'Nïimö ya Masala kadagalinggo ka'diila ya, fa tiki a'da atoroko.' ¹⁰ Adiridene tiidoona, ikiri eema ka tapadaga co 'dotombo'do nye'd'de.

¹¹ "Ka uuru tanno miini no kö'dö kadu kiidoona ka'dingnge ana ko'do ka inye ma ondo

ma 'di tiya eede ka tanna kide ya, kagürünüdene ndama Kaiysariya. ¹² A Koronggore ya Insili ya tiki a'a nunggeene nja eene nafa tümmü rümü. A nagöre na iidümmü ka afünü ungodho no tunggeene nja a'a ma co Kaiysariya, unngo co 'bügööri tiya Kornolius. ¹³ Iki unngo a'da iji i'i tadhangga ka 'di kita iini ka 'dingnge iki iini, 'Kürünü kadu ka Yaafa kaco tö'dö ana Samaan, ya kadu ka tümmünü i'i a'da Bütrüs ya. ¹⁴ Adünügü tumma müüdü ka toolonadene nja kadu ma 'di tiya üüdü nye'd'de kungngo.'

¹⁵ "A kede ka ndeema ya, a Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona afa ma tiya iini ka tagö'dö kaja ka oona ka dhidha ya. ¹⁶ Nagiigi a'a tumma na Uugaara Yasu ka tatiraana no, 'Yühanna akambeese a 'büidi illi aaga ara tambeesedene a Koronggore tiya Insili ya.' ¹⁷ Masala 'dee kono ka anangnga eema a kadu tanno afa moonoo ka anangnga angnga kaja ka tamma ka Uugaara Yasu Almasihi, nggeege 'dee a'a na mada natakara ka tumma tanno Masala?"

¹⁸ Ka kadu ka ndaföonyö tumma na Bütrüs ka tageema no kidhi oona ku'bu kindhigi Masala ko'do kiki, "'Bitingngö kussu unngo a'da Masala mafa ka kadu na taalo ka Yahüüdü no a'da kaadha ka tatoroko tanno eene köö'dö ka fiini tiya dhorro ya nja fiini ma tefe ka 'di."

Kaniisa ma ka Antakiya mo

¹⁹ A kadu na amma ka Yasu kanyalagaago kudumma inde tanno Istifanüüs kungeene kalla kaco Finikiya nja Kuburus nja Antakiya

kitaalo keema tumma ma Yasu co kadu nye'd'de illi Yahüüdü ungodho eege. ²⁰ Lakiini kadu könö kungngo eene kama Kuburus nja Keriwan kö'dö ka Antakiya kadünügü eema a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no, keema ka tumma ma Uugaara Yasu na 'diila no co eene. ²¹ A Masala taganeene nja eene a kadu dhabbu tamma ka Uugaara Yasu.

²² A kadu ma kaniisa ka Örsaliim no taföönyö tumma no, kikiiri ka kürünü Barnaba ka Antakiya. ²³ A kini kinco asala ta'diila ma Masala, a dhodho uu'bu eege ka nanggeedi nye'd'de ma tidhi oona ku'bu ka Uugaara ana eedi dhorro. ²⁴ A Barnaba ömö'di a'diila a adigine a Koronggore tiya Insili ya nja tamma ka Yasu dhorro, a kadu kadhabbu tamma ka Uugaara Yasu.

²⁵ A Barnaba co Tarsuus ma co ndawwa Sawl. ²⁶ A kini ka aluna i'i öö'dö ka Antakiya iini kagu'du ürüünü ungodho kadagalaana kadu na amma ka Yasu kadhabbu. Eere tananja a kadalaadene ka Antakiya ka dhidha a'da na masihiin.

²⁷ Ka naguuru tanno miini no, kö'dö nagane'bi ndama Örsaliim kaco Antakiya. ²⁸ A könö tafiki'dö ana kene ana eere a'da Akabüs, a Koronggore ya Insili ya tanangnga türü kini ka oona adageema iki, a'da iire inggide atoroko, ara ta'duga 'buugu ka oona nye'd'de. Iire ya miini ya agöö'dö ka ürüünü tiya Kayisar Kalödiyös. ²⁹ A kadalaadene tiki a'da ara eege tonsoona eema ka oona ömö'di ya asaasa tanangnga ku'bu tamana ma türü tanno iini kagürünügi kunggu co nagöre no ka Yahüüdiya. ³⁰ Kadagüüni

nggeege, kagürünügi ana eema co kadafi ma kaniisa nja Sawl nja Barnaba.

12

Bütrüs ö'dö kürö ndama pabuusu

¹ Afiki'dö Uugaara Hirüdüs ka uuru tanno miini no ma talinggo kadu ma kaniisa 'do.

² Adagiidi Yaguub ya örre tiya Yühanna ya anangnga kadu ka teedhe i'i ka eyi a kulu'ba.

³ A kini ka tassa ka oona ka'diila ka Yahüüdü, iini ka tagiidi Yaguub ya, ümmü Bütrüs ka uuru ma Taanyara ma Dheedhifi. ⁴ Kini ka tümmü i'i anangnga i'i ka pabuusu anangnga nasigira kafa kini kanggisö, asaasa tapusu i'i kidha ma kadu ka Taanyara ma Tada'da ka Eriidö kara co kürö.

⁵ Kini ka tanangnga i'i ka pabuusu ya, a kadu ma kaniisa tafara ka Masala turi kudumma iini.

⁶ Ka ooso tanno Hirüdüs ka asaasa tala i'i a kadu no, a Bütrüs tagarigide ka söödö ma nasigira keera adimi'didene ana killi keera a'da nasigira könö kanangnga ka inye ma pabuusu kafa kide. ⁷ Amussu kungngo a tadhangga ma Masala tadhe, a 'buugu ta'dara öyeene ka pabuusu ka teene. İkirı tadhangga ka abbü

Bütrüs ka oona iji i'i iki iini, "Fiki'dö areere!" A nakilli tasuli kini ka iisine.

⁸ A tadhangga tiki iini, "Mi'di jönnö yüüdü nimi'di egüide yüüdü." A Bütrüs tagalinggo nggeege, assa ka tiki iini, "Kırnı ten'di yüüdü ma kürö mo küdü ka oona nuurna a'a keere."

⁹ İkirı ka tuurna i'i keere kaco kürö, itaalo ussu a'da tumma dhorro eege kungngo a tadhangga

ka tagüüni, iki kide a'da kumböödö. ¹⁰ Ata'da ka nasigira tanno dhidha no a tanno asigi kide no kö'dö ka ñnye ma ndaliili tanno afaga co anya no katanfa'da ungodho eege köö'dö kürö kada kungeene ka fiini a tadhangga tarooro kadheene nja Bütrüs.

¹¹ A Bütrüs tajeene iyye ta'dara kini iki, “Sa a'a tussu a'da Masala magürünü tadhangga, öö'dö ta'duga ka Hirüdüs ka iisine nja tatoroko tanno Yahüüdü ka asaasa tüüni ana a'a.”

¹² Adakiki iyye ku'bu, amussu kungngo ungeene aaco kita Mariyom nñimö ma Yühanna ya kadu ka tümünü i'i a'da Murkus ya, a'da kadu kungngo ka 'bügööri kadhabbu ka kafara ka Masala. ¹³ İkirü Bütrüs ka tadhogo ka ñnye na eera no, a 'badaada ma linggo nja eene mo, mana eere a'da Rawda ma öö'dö tassa kide. ¹⁴ Kono ka tussu a'da 'bugeyi ya Bütrüs i'i ya miini, mafanna üüdü areere maco a 'bügööri taalo mafa'da ñnye oona ka'diila kono miki eene a'da, “Bütrüs unnggo ka ñnye.”

¹⁵ Kiki oono, “Ta'bala ün'dügüngngö.” Mütü ka teema tumma noono kiki oono a'da, “Tadhangga yiini i'i ya miini.”

¹⁶ A Bütrüs tütü ka abbü ñnye kidhi kaafa'da iini, kene ka taasala i'i kadhere. ¹⁷ Alaga nñisö coo'do iki eene a'da ka ki'döönö adagadünügü tumma na Masala ka tunggu i'i kürö ndama pabuusu no iki eene, “Aaga tirina tumma no a Yaguub nja kadu tanno aja,” ikirü ka öö'dö kürö aaco a 'buugu töccö.

18 Ka taka ka ndaadha a ri'ba tūmmü nasigira kindini ajeene a'da, minna agüünī adene ana Būtrūs? 19 İkirī Hirūdūs ka kürüniigī a'da köö'dö ana i'i kitaalo kaluna i'i, adakindini nasigira anangnga kadu kagirina eege.

İkirī Hirūdūs ka tunggeene ndama Yahüüdiya aco tanna ka Kaiysariya.

Inde na Hirūdūs

20 A Hirūdūs tagoroo'bo nja kadu ma Suur nja kadu ma Saiyda. Eege 'bitingngö kimi'di tumma ka unggodho, kö'dö ka Hirūdūs. Kadhadha kadakilli Bilastos ya alinggo ada Hirūdūs ya, kasaasa ta'diila kudumma kuri tiya eene ka ticci tö'dö ndama anya tammo Uugaara Hirūdūs.

21 Ka uuru tanno iini ka teema nja eene no, İkirī ka kīrnī ten'di ma tauugaara iini ka oona emmi ka kööyö ma tauugaara eema nja kadu.

22 A kadu tafiiri kiki, "Tumma na Masala eege kungngo taalo tumma ma ömö'di eege kamiini." 23 İkirī tadhangga ma Masala ka abbü i'i kudumma iini taalo anangnga ta'diila a Masala, İkirī a'diino ka tatamü i'i eyi.

24 A tumma ma Masala tadhala ku'bu kadhabbu. 25 Ka Barnaba nja Sawl ka ndatüimö linggo kafada ndama Örsaliim ya, a Yühanna ya ana eere a'da Murkus ya turna eege keere.

13

Barnaba nja Sawl kummününja ka linggo

1 Akaganna nagane'bi ka kaniisa ma Antakiya nja katalaana, Barnaba, nja Shamön ya ana eere a'da Nijer, nja Lokios ya ma Keriwan ya,

nja Manayiin ya teefe ma Hirüdüs tiya uugaara ya miini ka takadhilli, nja Sawl. ² Kene ka talinggo ada a Masala kafara kümümü tenege, a Koronggore ya Insili ya tiki eene, “Aaga apa kede ka Barnaba nja Sawl kalinggo linggo neede ka tagümmünü eege iini no.” ³ Kene ka tümümü tenege kafara ka Masala ya. Kümümü iisine neene eene ka nanggüüdü kuuru eege ka tino.

Barnaba nja Sawl kalaana kadu ka Kuburus

⁴ A Koronggore ya Insili ya tagürünü eege ka Salükiya ndama kita miini kita kungeene a mürkabü kaço Kuburus. ⁵ A kene kaala Salamis ya kadünügü tumma ma Masala a kadu ka naala ma talaana ma Yahüüdü, a Yühanna Murkus takinyi linggo eene ka uuru tanno miini no.

⁶ Katungeene kada'da jazeera ma Kuburus nye'd'de munda anya ma Bafos, kaduna tadegeene ma Yahüüdü, ümmü eyi yiini kada na'bi akorokoro ana eere a'da Bara-Yasu. ⁷ I'i ya teefe ma ömö'di tiya uugaara ma Rööma ya ma Kuburus ya ana eere a'da Sercius Bölis, ömö'di ya miini ya a'dara adagümmünü Barnaba nja Bölis iki eene a'da keemaga tumma ma Masala co iini. ⁸ Lakiini tadegeene ya ana eere a'da Elimas, afaga eege keere asaasa tafünü i'i a'da afa tamma ka tumma tanno Yasu. ⁹ A Koronggore ya Insili ya tö'dö ka Sawl, ya ana eere afe'de a'da Bölis ya, assa ka tadegeene ko'do. ¹⁰ Iki iini, “Ma o'o 'bii'bala ma Ebliisi no, nanu o'o ka eema tiya a'diila ya, eedi yüüdü adigine ana eema tiya toroko nja korokoro! Taalo o'o nasaasa taadha

ka taga'da fiini ma Uugaara ya dhorro ya? ¹¹ Ara niisö na Masala sa ka abbu o'o, ara takisinsoro taalo o'o nara tiji ndanaaya a naguuru." Eema tarooro ka tarifirifi kini ka iye a'baana 'buugu, asaasa ömö'di ma tümünü i'i ka tino.

¹² Ka uugaara ka tasala eema ya agalinggo adene ya, amma adakadhere ka talaana tanno.

Bölis nja Barnaba ko'do ka Antakiya ka Besidiya

¹³ A Bölis taka ka mürkabü nja köje ndama Bafos kaco Barga ka Bamfiliya, a Yühanna Murkus tadheene nja eene aco Örsaliim. ¹⁴ Illi eege kungeene ndama Barga ka co Antakiya ka Besidiya, kaco la ma talaana ka uuru ma Sa'bidi kemmi. ¹⁵ Ka ömö'di kanda kiiri sorne ma seriye nja sorne ma nagane'bi ya, a naguugaara ma la ma talaana tagürünü kene kiki, "Nagöre ma unggo, üürü tumma ma tafünügü ko'do kunggo ada, aaga tadirina a kadu."

¹⁶ A Bölis tafiki'dö alaga niisö coo'do iki, "Kadu ma Israyil nja kajeene tanno ümmü Masala no, aaga toodo kede. ¹⁷ Masala ma kadu ma Israyil magona kafaafa manangnga eege kada dhabbu yeene kadaganna ka Misiri munggu eege kürö ndama anya tammo a türü ma niisö tanno oono. ¹⁸ I'i aganeene nja eene ka dhüle adakidhi oona ku'bu nja eene a nagürünü a kadu keera. ¹⁹ Magirina kadu ka naanya ka iidümmü kafünü eera ka Kanaan manangnga 'büdhülü yeene a kadu tanno oono kakarna kide. ²⁰ Eema ya 'do agalinggo adene a nagürünü kö'dö namiya ka egiisö ada'baaga ka iidümmü (450).

“Masala massa kanangnga eege kada naguu-gaara ma tahükümü eege idhdhi ürüünü tiya ne'bi Samwiil tö'dö. ²¹ Kadarangnga Masala a'da mümmünü uugaara ya dhabbu yeene, a Masala tūmmünü Sawl 'bii'bala ya Kaise eene kada uugaara i'i ya siliga tiya Binyamiin, adaganna kada uugaara a nagürüünü kadu keera. ²² Mikiri ka tuurugu i'i keere ka tauugaara mara kanangnga Dawud kide, miki, 'Eedi yeede amma ka Dawud 'bii'bala ya Yessi dhorro, i'i ara talinggo eema yeede ka asaasa ya.'

²³ “A Masala tanangnga Yasu ka tageenedene kada 'bandaada ma Dawud tatoonona ma kadu ma Israyil afa ma tiya oono ka tageema ya kungngo. ²⁴ Ka Yasu ka tūfürü tö'dö ya, a Yühanna tageema tumma ma taadha ka tatoroko nja tambeese ma kadu ma Israyil nye'd'de. ²⁵ Aga Yühanna ka ndakete ka tatüimö linggo niini ya ikiri ka tiki eene, 'Kiki aaga kide a'da a'a unngongo na tö'dö sa? Taalo a'a na ömö'di tiya ada ka tindhigi ya. Kaw, i'i yungngo ara tö'dö kede keere, taalo a'a natambaanya tinggili meena ma egüide tiya iini.'

²⁶ “Kadu eede ka laala ya Abrahiim nja kajeene tanno ümmü tumma ma Masala no, magürüniigi a tumma ma toolona ma angnga. ²⁷ Lakiini kadu ma Örsaliim nja naguugaara tanno eene taalo kussu Yasu, kitaalo kussu tumma ma nagane'bi neene kadüiröönö a naguuru ma Sa'bididi. Kene ka tahükümü Yasu ya, kanangnga tumma na nagane'bi ka co ööye miini. ²⁸ A'da taalo kaduna niimö ma tiidi i'i, kiki a Bilatus ya uugaara ma Rööma ya a'da iidi i'i. ²⁹ Kene ka ndatüimö

tumma na arigirinja ka nakasorne miini no, ka'dinigi i'i ku'bu ndama salii'bi kunggu i'i co la ma oofu. ³⁰ Lakiini Masala miji i'i ndama inde. ³¹ I'i adele oona a kadu a füngngö dhabbu, a kadu tanno öö'dö nja iini ndama Jaliil kaco Örsaliim no, a 'bitingngö eege kungngo keema tumma niini.

³² “Ungngo kadünügü tumma ma İnjüüli aaga na Masala ka takatirna a kafaafa ma angnga no. ³³ Masala magalinggo ada angnga no laala tiya eene ya kono ka anangnga Yasu ka tafiki'dö ka inde. Afa ma sorne ma Tüüsü ma nakaaru ma eera mo katiki, 'O'o na 'bii'bala tiya eede,

ka uuru tanno nageene a'a o'o.’

³⁴ Masala mafiki'dö i'i ka inde, i'i taalo asürdö ka la ma oofu afa moonu ka takiki a'da, 'Ara a'a tanangnga baraka ya insili ya ma timin'da aaga yeede ka adirina a Dawud ya.’

³⁵ Miki ka sorne ma Tüüsü ma Nakaaru, 'Taalo o'o na tafa ka tata'diila tiya üüdü assa ka tasürdö.’

³⁶ “Lakiini Dawud kini ka ndalinggo tumma na Masala kini ka aleefe ka 'dī nye'd'de eyi ada tü'büdenē ka kafaafa miini kete a tuu'da niini tasürdö. ³⁷ Illi ömö'dī ya Masala ka fiki'dö i'i ka inde ya taalo tuu'da niini ka sürdö.

³⁸ “Kadu eede, keemaga ungngo tumma na Masala co aaga ana eere ma Yasu, ara tatoroko naada ta'dugadene. ³⁹ Ömö'dī ya amma ka Yasu

---

13:33 13.33 Tüüsü ma Nakaaru 2.7   **13:34** 13.34 Asaiya 55.3

13:35 13.35 Tüüsü ma Nakaaru 16.10

ya a toolonadene ka eema tiya tumma tanno Müüsa taalo kambaanya talinggo ya. ⁴⁰ Aaga adinö ko'do iidi tumma na nagane'bi kdarigiri no tö'dö kada.

⁴¹ 'Aaga adinö kide, aaga no midhi eema no, aaga dhere aaga taaya,

ara a'a talinggo eema ka nagürüünü tanno ada ya ömö'di sa ka tirina aaga ya taalo aaga katamma kide.' "

⁴² Aga Bölis nja Barnaba ka ndö'dö kürö ndama la ma talaana ya, a kadu tasaasa a'da köö'dö teema tumma ma eema tiya ka uuru ma Sa'bidi tiya ungunu tö'dö ya. ⁴³ Ka kadu ka ndanyalaga, a Yahüüdü dhabbu nja tanno ö'dö kada Yahüüdü no turuna Bölis keere nja Barnaba kadageema nja eene kuu'bu eege ka nanggeedi a'da kütü ka türü ma Masala.

⁴⁴ Aga uuru ma Sa'bidi ka ndö'dö ya, a kadu ma anya tagawaana oona ma taföönyö tumma ma Uugaara Yasu. ⁴⁵ Aga Yahüüdü ka tasala kadu kadhabbu ya, oona takirimi kene keela i'i kafaga i'i keere ka teema tumma niini.

⁴⁶ A Bölis nja Barnaba takuru rüsü kapadaga tumma eene, "Ungngo kama tageemaga tumma na Masala co aaga ka dhidha. Lakiini kanu aaga kide aaga tümümü nanggeyi naada a'da aaga taalo ka tefe ka 'di ta'billi, unngö 'bitingngö ara unngö co ka kajeene. ⁴⁷ Kudumma Uugaara ka tiki angnga,

'A'a nanangnga o'o ka öyeene ada kajeene,

ma toolona kadu ka 'bühülü nye'd'de kungngo.' "

⁴⁸ A kadu ma kajeene taföönyö tumma na Bölis, eege kadhodho kindhigi tumma na Uugaara. A kadu na amma ka Masala no nye'd'de, kagessedene ma co ka tefe ka 'di ta'billi.

⁴⁹ A tumma na Masala kanyala ka na'buugu koono nye'd'de. ⁵⁰ Illi Yahüüdü kagafünaana naguugaara ma anya küüfünü iya tammo iifi na ari'ba a Masala no nja kadiifi ma anya. Kagalinggo Bölis nja Barnaba, kakirimi eege kasoro eege ka anya tammo eene. ⁵¹ İkirı Bölis nja Barnaba ka tafidhe ndhünggürü eene ka uune kagoroo'bo nja kadu ma anya kungeene kaco Ikoniya. ⁵² A kadu na amma ka Masala no, tadiginigo adhodho nja Koronggore tiya Insili ya.

14

Bölis nja Barnaba kö'dö ka Ikoniya

¹ A Bölis nja Barnaba co la ma talaana ma Yahüüdü katadaada ka Ikoniya, kadageema ka tumma a Yahüüdü nja kadu taalo ka Yahüüdü no kadhabbu, kamma ka tumma ma Uugaara Yasu. ² A Yahüüdü no anu ka tamma no, takafünü kadu na taalo ka Yahüüdü no, kaga'da eege ka nanggüüdü kada diidi ma nagöre tanno eene na amma ka Yasu no. ³ Lakiini Bölis nja Barnaba kütü ka anya kadünügü tumma ma Uugaara Yasu a kadu a rüsü. Uugaara ya miki a'da tumma neene katimin'da manangnga türü eene

ma talinggo eema ma türü nja tale'bele eema keefe.

⁴ A kadu ma anya tasümünü njaana ku'bu, kadu no nja Yahüüdü, anno nja na Bölis nja Barnaba kadafiini. ⁵ Yahüüdü nja kadu tanno taalo ka Yahüüdü no nja naguugaara tanno eene, kasaasa tüüni tatoroko ana eege ma tadiidiri eege a niigisi. ⁶ Ka tumma tanno ka tasurugu kene ka iisine ya kikiri ka rünö kaco Lestra nja Derba nja na'buugu tiya kete kene ya ka anya ma Ligööniya. ⁷ Keemaga tumma ma İnjüili a kadu kanna.

Bölis ö'dö ka Lestra nja Derba

⁸ Ömö'di inggide ka Lestra ageenedene kada mügüre, taalo ungeene 'do. ⁹ Kini ka tatodo ka Bölis ka teema ya, ikiri Bölis ka tagiiri i'i aduna i'i amma ana eedi ma tolonadene. ¹⁰ A Bölis tiki iini, "Fiki'dö nümmü 'buugu ana uune tanno üüdü nunggeene!" İkiri kafiri ko'do ungeene.

¹¹ Ka kadu ka ndasala eema ya Bölis ka tagüüni ya, kiidhe a tumma ma Ligööniya, "Namasala kö'dö kaja ku'bu kafeene nja ömö'di." ¹² Kagona eere a Barnaba a'da Masala Siyus, kanangnga eere a Bölis a'da Masala Hürmüs kudumma iini ana tumma. ¹³ A ta'boge ma Siyus, la ma masala mungngo iini kürö ma anya, ö'dö a tuli ma naafa nja nagodha anna ka inye ma anya asaasa tirri eege nja kadu.

¹⁴ Ka Barnaba nja Bölis ka taföönyö tumma no ya, köörese en'di ku'bu eene ka oona, ka'digaana ka kadu kiidhe kene, ¹⁵ "Hööy kadu, minna i'i yungngo ada ka talinggo? Ungngo ka kadu afa

aaga, kö'dö ungnö teema ka tumma na 'diila no aaga taadha ka tatoroko tanno, aaga tamma ka Masala ma efe ka 'di mo marü'bü 'dotombo'do nja 'büdhülü nja to nja eema tiya inggide ya nye'd'de. ¹⁶ Mafa kadu ka nagürüünü ma 'billi ka tagalinggo a fiini tiya eene ün'dügüngngö. ¹⁷ Illi oogo madini ka eema yoono ka tagalinggo ka'diila ya, manangnga tombo'do ka ede ada aaga, manangnga eema ka'diila ka uuru miini manangnga eema ma kuri aaga dhabbu a nanggeedi ta'diila kada." ¹⁸ A Bölis nja Barnaba ka'buna njaana ku'bu nja kadu ma tafaga eege keere ka tirri eege kidhi kaadha.

¹⁹ A Yahüüdü könö tö'dö ndama Antakiya nja Ikoniya kada kafünaana kadu ka Bölis, katiidiri i'i kapügu i'i kürö ndama anya kiki kide a'da eyi. ²⁰ A kadu na amma ka Yasu no tarügu kini ka oona, afiki'dö aaco anya. Aga taka ka ndaadha ya, köö'dö kürö nja Barnaba kaco Derba.

Tapadaga co Antakiya ka Süüriya

²¹ A Bölis nja Barnaba tagadünügü tumma na Yasu a kadu ka Derba a kadu tamma kadhabbu kafada kapadaga co Lestra. Ndama Lestra kunggeene kaco Ikoniya nja Antakiya ka Besidiya. ²² Kütü kadünügü tumma ma Masala eene kuu'bu eege ka nanggeedi a'da kümmü tumma ma Yasu ana eedi dhorro kiki eene, "Angnga ama co ka tadhügerü na dhabbu no amang kaja co ka tauugaara ma 'dotombo'do ma Masala." ²³ 'Buugu yeene kaco ya kümmünü kadüfi ka linggo ma kaniisa, kassa ndafara ka Masala kümmü tenege kassa tümmünü eege ka

nüisö tanno Uugaara Yasu yeene ka tamma kini ya.

²⁴ Kunggeene ateera meene kadhe ka anya ma Besidiya ko'do köö'dö ka Bamfiliya.

²⁵ Kadageema tumma ma Masala ka Barga kassa ka tunggeene kaco Atalia. ²⁶ Ndama kanna kunggeene kadigaala ka to kapadaga co Antakiya ka Süüriya meene ka tagümmünü eege ka nüisö ma Masala kudumma linggo tanno eene ka tagalinggo 'bitingö no, ka tiiimö.

²⁷ Kene kala Antakiya ya, kawagaana kadu ma kaniisa ka oona, eema ya Masala ka tagalinggo nja eene mafa'da fiini a kadu na taalo ka Yahüüdü no kamma kono. ²⁸ Kagünü dhabbu nja kadalaadene.

15

Temmi ma kadafiini nja kadüfi ka Örsaliim

¹ A kadu tö'dö ndama Yahüüdiya kalaana kadu ma kaniisa kiki eene, "Toolonadene kitaalo illi aaga taradene afa ma tiya Müüsa ya kungngo."

² A Bölis nja Barnaba ta'bununjaana ku'bu nja eene kisaana ka oona. Kikiri ka tiki a Bölis nja Barnaba nja kadu töccö tindini kadafiini nja kadüfi ka Örsaliim.

³ Aga kadu ma kaniisa ka kürünü eege ya, kadigaala ka Finikiya nja Samira kadünügü tumma ma kadu tanno taalo ka Yahüüdü no katamma ka Yasu, oona ta'diila kadu kadhodho. ⁴ A kene ka ndala Örsaliim, a kadu ma kaniisa kadada'da eege, kadafiini nja kadüfi kene ka tagadünnü eema ya Masala ka tagalinggo ana eege nye'd'de.

⁵ A kadu na amma ka tumma tanno Yasu no

naFariisi no tiki a'da, “Kadu na taalo ka Yahüüdü no fa kene karadene kummü tumma ma seriye tiya Müüsa.”

⁶ A kadafiini nja kadifi temmi ma tassa ka tumma tanno. ⁷ Kene ka ta'bununjaana ku'bu a tumma dhabbu ya, a Bütrüs tafiki'dö iki eene, “Nagöre eede, kussu aaga a'da 'billi Masala magesse a'a kada ka söödö amang ka kadu na taalo ka Yahüüdü no taföonyö tumma ma İnjiili kamma kide. ⁸ Masala oogo mussu nanggeedi, mamma kene manangnga Koronggore ya Insili eene afa moonno ka anangnga angnga. ⁹ Taalo kambanjaana ku'bu nja angnga. Oogo magala eege ka nanggeedi kene ka tamma kono. ¹⁰ Ka'b'ba aaga Masala ka eedi amana aaga tanangnga linggo na indhi no a kadalaadene, kafaafa ma angnga nja angnga taalo angnga kambaanya tummöönö? ¹¹ Kamma angnga a'da ara angnga toolonadene a türü tanno Yasu, eege afe'de katoolonadene nggeege.”

¹² A kadu nye'd'de taki'döönö dhore katoodo ka Barnaba nja Bölis kadünügü eema ma türü ya Masala ka tanangnga eege ka talinggo ya ka söödö ma kadu tanno taalo ka Yahüüdü no. ¹³ Kene ka ndaadha ka tumma ya, Yaguub tiki eene, “Nagöre eede, aaga toodo ka tumma tanno eede. ¹⁴ Iki Samaan aaga a'da Masala masaasa kadu na taalo ka Yahüüdü no ma kona kadu kene ka söödö kada tanno oono. ¹⁵ Tumma no kagoreene nja tumma tanno nagane'bi ka sorne ma Masala tiya,

¹⁶ 'Afe'de, ara a'a tafada nöö'dö tarü'bü la ya Dawud ya arüdü ya afe'de.

Ara a'a tarü'bünü ka naguudhu miini
na'diniga i'i coo'do.

17 A kadu nye'd'de co ka Masala
nja kadu na taalo ka Yahüüdü no nye'd'de no
eede ka tagümmünü eege kada kadu tanno
eede no.

A Masala marü'bü eema nye'd'de oogo mungngo
ma eema 'do.

18 Masala manangnga eema ka tussu adene
ma 'billi.'

19 “Tumma neede a'da angnga tafa tanangnga
i'i ka tindhī a kajeene tanno ö'dö ka Masala no.

20 Lakiini angnga kara tarigiri ada waraga co
eene, angnga tiki eene a'da kafa tagu kuri ma
tirri ma eema ma namasala ya nyoro ya nja
füngngö kadhoonyo nja tuu'da ma eema tiya
amiri'didene ya nja eriidö. 21 Tumma na Müüsa
ka tiki a kadu ma 'billi ka naanya kiiiri ka naala
ma talaana ka naguuru ma Sa'bidi ka anya ka
oona in'dili.”

*Waraga ma co ka kajeene tanno amma ka
Masala no*

22 İkirī kadafiini nja kadıifi nja kadu ma
kaniisa 'do timi'di tumma ma tımmü kadu keera
ma tagürünü eege ka Antakiya nja Barnaba
nja Bölis, kikirī ka tımmü Yahüüsa yeene ka
tımmünü i'i a'da Barsaba ya nja Siila, kadu na
ussudene a kadu tasaasa eege no. 23 Katarigiri
waraga kanangnga eene iki,

Kadafiini nja kadıifi nja nagöre tanno ada
kunggu ungnngo waraga ya co a kadu na taalo

ka Yahüüdü na amma ka fiini tiya Yasu no ka Antakiya nja Süüriya nja Kilikiya.

Kafaanya aaga.

²⁴ Kaföönyö ungnö a'da kadu kinggide kö'dö kannä a'da taalo ungnö ka kürünü eege, kaga'da aaga ka nanggüüdü. ²⁵ Ungnö in'dili kimi'di tumma ma tagesse kadu ungnö tagürünü eege kada nja örre ma angnga tiya Barnaba nja Bölis, ²⁶ kadu na üpü nangeyi neene co kudumma eere tiya Uugaara tiya aja Yasu Almasihi. ²⁷ Ungnö tikiri ka kürünü Yahüüsa nja Siila a'da kadirina aaga a tumma ma niinö ma eema tiya iidi ka rigiri ya. ²⁸ Ijidene ka'diila a Koronggore tiya Insili nja ungnö a'da ungnö tafa tudhu aaga ka oona ana eema tiya indhi ya, ma eema ya asaasadene ya. ²⁹ Aaga fa taadha ka kuri ma tirri ma eema ma namasala nja eriido nja uu'da ma niimö tiya kamir'didene ya nja taneene ma temelö. A'diila nja aaga kada kara taadha ka eema tiya. A Masala taneene nja aaga.

³⁰ Kunggeene kaco Antakiya, kadagümmünü kadu na ka kaniisa no kanangnga waraga eene.

³¹ A kadu takiröönö kadhodho ka tafünügünja tanno iini. ³² A Siila nja Yahüüsa eege ka eyi tiya eene ka nagane'bi kagadünügü eema a kadu ma kaniisa dhabbu ma tuu'bu eege ka nangeedi ka tamma ka Masala. ³³ Kene ka tagünü ka Antakiya a kadu tattogo eege ana baraka ma ta'diila kaco ka kadu tanno kagürünü eege no. ³⁴ [A Siila tütü kannä, ara Yahüüsa ka tafada ungnodho

i'i.] ³⁵ A Bölis nja Barnaba tütü ka Antakiya, kalaana kadu ka tumma ma Uugaara Yasu nja kadu kungngo eene dhabbu.

Bölis adheene nja Barnaba

³⁶ Kene ka tatüimö naganuuru kadhilli a Bölis tiki kungngo a Barnaba, “Aayu angnga nda-padaga keere ka naanya tanno aja ka tagalinggo tumma ma Uugaara Yasu kide no angnga tüiri taneene ma kadu tanno aja kide.” ³⁷ A Barnaba tasaasa Yühanna ya ana eere a'da Murkus ya ka tunggeene nja eene, ³⁸ illi Bölis anu kini kico nja eene kudumma iini ka adheene nja eene ka Bam-filiya itaalo agalinggo nja eene. ³⁹ Ka'digineene kadheene, Barnaba ta'duga Murkus kunggeene a tigaala ka to kaco Kuburus. ⁴⁰ İkirı Bölis ka a'duga Siila kunggeene ka Antakiya a kadu ma kaniisa tattogo eege a ta'diila tanno Uugaara Yasu. ⁴¹ Kadigaala ka Süüriya nja Kilikiya, keema tumma ma Yasu a kadu ka nakaniisa a'da kaneene a türü tanno Yasu dhorro.

16

Timosaws unggeene nja Bölis nja Siila

¹ A Bölis tö'dö ka Derba nja Lestra. A tata-laadene inggide kannu ka Lestra ana eere a'da Timosaws, a niimö miini ma mada Yahüüdü mümmü tumma ma Yasu dhorro, a pupa yiini taga Yünan. ² A kadu ma kaniisa ma Lestra nja Ikoniya teema tumma ta'diila tanno iini. ³ A Bölis tasaasa ta'duga i'i nja iini, İkirı ka teedhe i'i kudumma 'buugu tiya eene kaco ya, kadu ma Yahüüdü kussu a'da pupa yiini ataga

Yünan. ⁴ Kene ka tunggeene kosso naanya keema ka tumma na kadu ma kaniisa a'da kaföönyö tumma na kadafiini nja kadifi no ka Örsaliim amang kene talinggo iini. ⁵ A kadu ma kaniisa tūmmü tumma na Yasu dhorro ana eedi kafa kide, a kadu tagusunja ka köje a naganuuru.

Tumma na ö'dönja Bölis ka Tarwas

⁶ Kadigaala ka anya ma Frajya nja Galatiya, kudumma Koronggore tiya Insili ya kafaga eege keere ka tadünnü tumma ma Yasu ka Asiya. ⁷ Kene ka ndakete ka Miisiya ya kasaasa co Basiiniya, a Koronggore ya Yasu tafaga eege keere kaco. ⁸ Kagilaana ka Miisiya köö'dö ka Tarwas. ⁹ Aga 'buugu ka ndooso kungngo ya, a Bölis tasala ömö'di a kümböödö i'i taga Makadoniya ka a'dingnge ana ko'do ümmünü i'i iki, "Aayu ka Makadoniya noolona ungnö!" ¹⁰ Aga Bölis ka tasala tumma no ya, ungnö taroro ka tunggeene ma taco Makadoniya kudumma iidi ka tussu a'da Masala mümmünü a'da ungnö co talaana kadu ka tumma noono kide.

Lidiya mamma ka Yasu

¹¹ Ungnö taka ka mürkabü ka Tarwas ma co Samotrakiya, a taka taadha ungnö co a Niyabulis. ¹² Ndama kita miini kita ungnö co Filippi, ka anya ma dhabbu mo ka Makadoniya, ma kadu ma Rööma katümmönö. Ungnö taganna kide naguuru kadhabbu.

¹³ A ka uuru ma Sa'bidi ungnö tö'dö kürö ungnö co a tinggini ma ri, ungnö tiki kide a'da ungnö taduna 'buugu ma Yahüüdü kadeema nja Masala kide, ungnö taduna iiya kemmi,

ungngo temmi kene ka oona unnggo tageema nja eene. ¹⁴ Aka minggide matoodo kidi ka tumma, mana eere a'da Lidiya ma ma anya Tiyatira, manadene ana en'di ma öödhe mümmü tumma na Masala ana eedi, Uugaara Yasu tafa'da oogo ka üüdü ma toodo ka Bölis ka teema. ¹⁵ Kono ka tagambeesedene nja kadu ma 'di tiya oono ya, miki unnggo, “Kada ka tussu a'da a'a namma ka Yasu dhorro ya, aaga ö'dö ka 'di tiya eede aaga tanna kide.” Matakuu'buna unnggo ka nanggeedi unnggo tamma kono kide.

Bölis nja Siila kungngo ka pabuusu ka Filippi

¹⁶ Uuru kinggide kidi ka tunggunu kafara ka Masala ya, unnggo tikiri ka toreene nja aka madasaga ma hatta. Oogo magawaana gürüüsi koono dhabbu, mada hatta mamana ömö'di tiya oono kada tasaga tiya oono ya. ¹⁷ Mikiri ka to'd'do ka Bölis keere nja unnggo, meema ko'd'do miki a'da, “Kadu ma Masala ma ko'do mo, eege kungngo kalaala aaga ka fiini ma toolonadene.” ¹⁸ Malinggo nggeege turi kungngo a'dooko atoroko ka Bölis ka oona, ikiri ka tassa kono ko'do iki a koronggore tiya toroko ya, “A'a niki o'o ana eere tiya Yasu Almasihi a'da ö'dö kürö kono ka oona.” İkiri ka arooro ka öö'dö kürö.

¹⁹ A kadu tanno oono ka tassa ka almaala kata arumeene itaalo ya, kikiiri ka tümümü Bölis nja Siila kaco 'dadillö ma seriye ana eege. ²⁰ Kümünü eege a naguugaara ma anya kiki eene, “Kadu na eera no ka Yahüüdü kassa öö'dö taga'da anya maaja. ²¹ Kalaana kadu a tumma kefe taalo kungeene nja tumma tanno

aja ungnogo taalo kalinggo iini ungnogo no ma Rööma.”²² A kadu co kamuli muli ka linggo eege. A naguugaara ma anya tarisinana en'di ka Bölis ku'bu nja Siila kanangnga kadu kada abbü eege.²³ Kada abbü eege 'do kanangnga eege ka pabuusu, kikiriri ka tiki a tasigira ma pabuusu a'da afa kene dhorro.²⁴ Ka ömö'di ma pabuusu ka taföönyö tumma no ya, ikiriri ka tuuru eege co pabuusu ka teene afin'da eege ka ndagee'di amang kene tafa tarünö.

²⁵ A Bölis nja Siila ka ooso ka teene kafara ka Masala, küüwe tüüsü, a kadu na ka pabuusu no tatoodo kene kide.²⁶ A 'buugu tarooro ka tatinggi'di dhindho a naginyeene ka tatafa'da, a nakilli tatinggildhe ka kadu tanno ka pabuusu no nye'd'de kungngo.²⁷ Ömö'di ma pabuusu tajeene ka tarigide asala naginyeene ka tafa'danja ku'bu, iki kide a'da karünö kadu na anna ka pabuusu, ikiriri ka afanna kulu'ba asaasa tiidi eyi yiini.²⁸ A Bölis tiidhe ya ko'do iki iini, “Fa tiidi eyi yüüdü. Ungngo ka inggitta nye'd'de.”

²⁹ İkiriri ömö'di ma pabuusu ka agürünü ka İssi arünö aco co pabuusu ka teene ikiriri ka tüürü ku'bu ana küüge ka Bölis kidha nja Siila a'deedene ka oona.³⁰ İkiriri ka tuurugu eege kürö iki eene, “Ka kadu eede, ara a'a tönynyö amang kede toolonadene?”

³¹ Kikiriri ka tiki iini, “Amma ka Uugaara Yasu amang küdü toolonadene nja kadu ma 'di tiya üüdü.”³² Kada kadünügü tumma ma Uugaara Yasu co iini nja kadu ma 'di tiya iini.³³ A'duga

eege ka ooso tanno miini aagala nagoola na in'di no, arooro ka tambeesedene nja kadu ma 'di tiya iini. ³⁴ A'duga eege aco öö'di nja eene anangnga kuri eene adhodho nja kadu ma öö'di tiya iini, kudumma eene ka tamma ka Masala.

³⁵ A taka ka ndaadha ya a naguugaara ma anya tagürünü nasigira kiki eene a'da, "Kapa ka kadu tanno eere no."

³⁶ A ömö'di ma pabuusu tadirina tumma no a Bölis, iki iini a'da, "Naguugaara kiki a'da, a kadu tapa kada aaga tunggeene, a 'bitingngö aaga unggene a ta'diila."

³⁷ A Bölis tiki, "Kabbü ungnö ka kadu kidha a'da taalo kageema seriye a'da ungnö ka kadu ma Rööma kanangnga ungnö ka pabuusu. A 'bitingngö kasaasa tapa kide kume kume ün'dügüngngö, taalo ungnö katunggeene. Fa kene köö'dö tuurugu ungnö kürö."

³⁸ A nasigira ta'duga tumma no, kunggu co naguugaara. Kene ka ndussu a'da Bölis nja Siila ka ma Rööma, a ri'ba tümmü eege. ³⁹ Kikiri ka öö'dö kene kiki eene, "Aaga fa kidi, kussu ungnö a'da tatoroko niidi eege kamiini." Kuu-rugu eege kürö kiki eene a'da kunggeene kaco anya tökönö. ⁴⁰ Kene köö'dö kürö ndama pabuusu kunggeene kaco kita Lidiya, kagoreene nja kadu ma kaniisa kuu'bu eege ka nanggeedi kikiri ka tunggeene.

17

Bölis nja Siila ka Tasalanüki

¹ Ka kilaana ka Amifibulis nja Apolinia köö'dö ka Tasalanüki, Tasalanüki la ma talaana ma

Yahüüdü minggide. ² İkirî Bôlis ka co la ma talaana afa ma tiya iini ka tüüni katadaada ya alaala eege ka sorne ma Masala adageema a naganuuru ma Sa'bidi kiidoona. ³ Adünügü co eene a'da Almasihi ya Masala ka kürünü i'i a tö'dö öö'dö tadhügürü idhi eyi afiki'dö ka inde iki eene a'da, "Yasu i'i yungngo eede ka tema ka tumma miini co aaga yungngo Almasihi." ⁴ A kadu na Yahüüdü könö tamma kuurna tumma na Bôlis keere nja Siila, nja kadu ma Yünan dhabbu na ümmü tumma ma Masala dhorro no, nja iiya ma anya tanno iifi no.

⁵ A Yahüüdü tadigine a kirimi, kateefe tawagaana nagaaga ka oona nja kadu ma weerö nja tanno orro tino ün'dügüngngö no, kiidhe kalinggo weerö, kaco anya köö'dö ka 'di kita Yason kö'dö tümmü Bôlis nja Siila, ma tümmünü eege a kadu. ⁶ Kitaalo kaduna eege, kikirî ka tükku Yason nja kadu könö na amma ka Yasu no, ma tunggu eege co naguugaara ma anya kiidhe kiki a'da, "Kadu kagirnaana kadu ka oona ka na'buugu nye'd'de kungngo eege kungngo kita. ⁷ Eege kafala tanna Yason, eege 'do kanu ka tumma tanno Kayisar, kiki a'da, 'Uugaara öccö inggide ana eere a'da Yasu.'" ⁸ A tumma no tagu'du eege ka oona 'do nja naguugaara ma anya. ⁹ Kikirî kanangnga Yason nja kadu töccö ka taafa nanggeyi neene kassa ka tapa eene kungeene.

Bôlis nja Siila kungngo ka Beeriya

¹⁰ A kadu ma kaniisa tuurugu Bôlis nja Siila co Beeriya ooso kungngo. Kene ka aala ya,

kaco la ma talaana ma Yahüüdü. ¹¹ A kadu ma Beeriya ka'diila kadagii'bi kadu ma Tasalanüki, kudumma eene ka tagatoodo ka tumma ma Masala a tasaasa ma eedi dhorro kiiri Sorne a naguuru ma tiiri eema ya Bölis ka tiki ya a timin'da. ¹² A Yahüüdü tamma ka tumma tanno eene kadhabbu a nagiide ma Yünan nja iya tanno iifi no kadhabbu.

¹³ A Yahüüdü ma Tasalanüki tussu a'da Bölis anna ka Beeriya alaana kadu ka tumma ma Masala kuurna i'i keere kaco taga'da tumma kafünaana kadu kini. ¹⁴ A kadu ma kaniisa tikiri ka tuurugu Bölis co fiini ma to, lakiini Siila nja Timosaws kütü ka Beeriya. ¹⁵ A kadu na kunggeene nja Bölis no teefe tattogo i'i co Asiina, kikiiri ka tafada kaco Beeriya, a Bölis tagürünü eege a tumma ka Siila nja Timosaws a'da köö'dö kini keere areere.

Bölis aganna ka Asiina

¹⁶ Ka Bölis ka tindhigi Siila nja Timosaws ka Asiina ya, agoroo'bo kini ka tasala ka eema ma namasala ka anya kadhabbu. ¹⁷ İkiri ka ta'bununjaana ku'bu ka la ma talaana nja Yahüüdü nja kadu ma Yünan tanno ari'ba a Masala no nja kadu tanno iini ka taduna eege ka mansala a naguuru no.

¹⁸ A kadu na ussu eema no kinggide kana eere a'da Abikooriin nja Rwaakiin ka'bununjaana ku'bu a tumma nja iini, a kadu könö kungngo eene tiki, "Minna ada tar'daana eema tiya ka asaasa tatiraana?"

A kadu öccö tiki, “I'i eema tumma namasala keefe.” Eege kiki nggeege kudumma Bölis ka teema tumma ma Yasu nja tafiki'dö ka inde.

¹⁹ Kikirĩ ka 'duga Bölis kaco a 'banya ka 'buugu tiya ana eere a'da Ariusbaküüs, kiki iini, “Kasaasa ungnö tussu talaana na issi no üüdü ka öö'dö iini no? ²⁰ Kudumma talaana tanno üüdü kefe, ungnö taalo kassumunaana kide, ungnö tasaasa tussu minna i'i ya miini ungnö.”

²¹ A kadu ma Asiina nja kajeene tanno kanna kanna no, koraana tino ku'bu ün'dügüngngö taalo kalinggo niimö, lakiini kaana tumma ka-toodo ku'bu ma tumma tanno aleefe tabbü 'dala no.

²² A Bölis tafiki'dö a'dingnge ana ko'do ka kadu ka söödö iki eene, “Ka kadu ma Asiina! Niji aaga ka tümümü namasala naada a nanggeedi dhorro. ²³ Nakunggunaana a'a ku'bu ka anya tammo ada niiri naala ma masala naada, naduna 'buugu ma tirri kömö ada kadakiri kide a'da taalo aaga kussu oogo. Oogo mungngo eede ka teema tumma moonoo aaga. ²⁴ Masala magalinggo 'buugu nye'd'de ana eema tiya inggide ya 'do oogo ma Uugaara ma 'büdhülü nja 'dotombo'do taalo manna ka naala tanno kadu ka türböönö ana iisine no. ²⁵ Taalo angnga kama tamana eema oono, angnga taalo talinggo ada oono ana iisine mitaalo masaasa eema kudumma oono mungngo mamana eema a kadu manangnga tefe ka 'di eene nja teela tanya ana eema nye'd'de. ²⁶ Marü'bü kadu nye'd'de ka 'büdhülü ndama ömö'di unggodho, manangnga 'büdhülü eene nye'd'de, madagalinggo ada naganuuru eene, madagalaala eege ka na'buugu

meene ka tanna kide. ²⁷ Nggeege ya, kene ka aduna 'buugu moonoo kaduna oogo, oogo taalo magu'b'ba kaja ku'bu. ²⁸ 'Kefe angnga ka 'di ana oogo, angnga takunggunaana ku'bu angnga tefe 'di.' Afa ma katüüfü tüüsü tiya ada ka takiki, 'Angnga ka laala tiya oono.'

²⁹ "Kaja kada laala tiya Masala, taalo angnga kama tiki a'da Masala magalinggo adene dahaba nja fudda nja nüigisi ya adinadene a niisö ma ömö'di nja ta'dara miini. ³⁰ A Masala mafa ka kadu kene ka titaalo kussu oogo mümmünü kadu ka na'buugu ka oona nye'd'de a'da kaadha ka tatoroko kapadaga kono. ³¹ Uuru kinggide kono ka tagümmü kadu ka 'buugu ka oona nye'd'de ana ömö'di tiya oono ka tümünü i'i a'da öö'dö tümü kadu ya, maala a kadu kono ka fiki'dö i'i ka inde."

³² Kene ka föönyö tumba ma tafiki'dö ka inde, a kadu könö kamidhi i'i, a könö tiki iini, "Kasaasa unngo taföönyö tumba ma tafiki'dö ka inde no afe'de." ³³ İkirı Bölis ka öö'dö kürö unggene. ³⁴ A kadu könö kamma ka tumba tanno iini kaco iini keere, ömö'di öccö ana eere a'da Diyanisos i'i ya taga adaya ma Ariusbaküüs, aka ma minggide mana eere a'da Damariis a kadu töccö nja eene.

18

Bölis ka Kürünsüs

¹ Ndama tiya, İkirı Bölis ka tinyi Asiina ku'bu aco Kürünsüs. ² Aduna taga Yahüüdü kide ama Büntüs ana eere a'da Akilla aleefe tagunggene ndama Italiya nja aka tammo iini mana eere a'da

Berskilli, kudumma Kayisar Kalödiyös ya uugaara ma Rööma ya agasoro Yahüüdü nye'd'de a'da kungeene ka Rööma. A Bölis tunggeene ma tassa kene. ³ Adaganeene nja eene adagal- inggo nja eene kudumma iini ka talinggo na- heema afa meene kungngo. ⁴ Adaga'bununjaana ku'bu nja Yahüüdü nja kadu ma Yünan ka naguuru ma Sa'bidi ka la ma talaana, ma tasaasa eege a'da kamma ka tumma tanno iini.

⁵ Ka Siila nja Timosaws ka öö'dö ndama Makadoniya ya, a Bölis taadha ka eema nye'd'de ara kanaana iye ka tagadünnü tumma ma Masala eemaga co a Yahüüdü a'da Yasu i'i ya Almasihi. ⁶ Kanu ka tumma tanno iini keela i'i, ikiri ka tafidhi ten'di miini eene, iki eene, “Erüdü yaada kada ka nanggüüdü, nagu'b'ba kada ara a'a kungeene ndama uuru tanno naco kajeene könö.”

⁷ Unggeene ndama kanni aco 'di tiya ömö'di ya tajeene akete ka la ma talaana ana eere a'da Tito Yustus ümmü Masala ana eedi dhorro. ⁸ A Krisbus ya uugaara ma la ma talaana ya tamma ka Uugaara Yasu, i'i nja kadu tiya iini nye'd'de kungngo. A kadu ma Kürünsüs kadhabbu taföönyö tumma na Bölis, kamma ka Yasu kakambeesedene.

⁹ Uugaara tageema nja Bölis ooso kungngo a kümböödü iki iini, “Fa tari'ba eema! Fa taki'döönö. ¹⁰ A'a nja o'o, taalo ömö'di a tüüni näämö ana o'o. Kudumma kadu kungngo eede ka anya tammo kadhabbu.” ¹¹ Adaganna kide ana ürüünü ungodho a nagatereene ka iidümmü

kafünü ungodho alaana kadu ka tumma ma Masala.

¹² A kadu ma Rööma tümmünü Kalion ka tümmü tauugaara ma Akaiya, a Yahüüdü tawa-gaana ka 'bühülü kümme Bölis kaco ka nagu-ugaara iini. ¹³ Kiki, “Ömö'di ya aga'da kadu ka nanggüüdü asaasa eege katümmü tumma ma Masala ka fiini tiya diidi ma seriye.”

¹⁴ İkirı Bölis ka asaasa teema, a Kalion tiki a Yahüüdü, “Kini ka tatumma tanno toroko no nja eema ma taga'da 'buugu eege kamiini ya ara tagatodo ka tumma tanno ada natakindinaana ku'bu. ¹⁵ Üürü tumma eema ma ker'de ker'de nja tindiri nja nagereene nja tumma ma seriye tanno ada, aaga indinanago ungodho aaga kudumma eede taalo a'a nasaasa ta uugaara ma tumma tanno.” ¹⁶ İkirı ka tagasoro eege kungeene. ¹⁷ Kümme Sustanis ya uugaara ma la ma talaana ya eege in'dili kungngo katabbü i'i ka Kalion kidha a Kalion tanangnga iye eene taalo indineene.

Tapadaga co Antakiya

¹⁸ A Bölis taganna ka Kürünsüs dhabbu, a kadu ma kaniisa tattogo. I'i adigaala ka to nja Berskilla nja Akilla ma taco Süüriya. Adagemmedene ka Kankariya, kudumma iini ka timi'di tumma ma Masala. ¹⁹ Kene köö'dö ka Afosus ka 'buugu ya Bölis ka adheene nja Berskilla Akilla aco la ma talaana eema tumma ma Masala nja Yahüüdü. ²⁰ Kikirı ka tiki iini a'da agünü nja eene dhabbu, illi i'i anu. ²¹ Lakiini kini ka tunggeene iki eene, “Ka Masala ka tafa kede ara a'a tafada.” İkirı

ka tunggeene ka Afosus adigaala ka to. ²² İkirı ka ta'barda ka Kaiysariya, ndama kannasirıgö co Örsaliim ööjölü kadu ma kaniisa, a'barda aco Antakiya. ²³ Kini ka tagünü kide idhilli ya, İkirı ka tunggeene aco Galatiya nja Frajya öö'dö a kadu ma kaniisa ka nanggeedi a'da kakardha ku'bu dhorro.

Apölös inynyo Afosus inynyo Kürünsüs

²⁴ A taga Yahüüdü inggide ama Iskandariya ana eere a'da Apölös, ö'dö ka Afosus ussu ka tadünnü eema, ussu tumma ma sorne ma Masala dhorro. ²⁵ Akalaana kadu i'i ka fiini tiya Uugaara adageema tumma kadhabbu dhorro, adageema ma Yasu ka'diila a'da ussu tambeese na Yühanna sugi. ²⁶ Kini ka teema ka la ma talaana a rüsü, İkirı Berskilla nja Akilla ka föönyö, kikirı ka 'duga i'i kaco öö'di kita eene iini kadagalaana i'i ka fiini ma Masala tiya dhorro ya.

²⁷ Apölös tasaasa tunggeene aco Akaiya, a kadu ma kaniisa ma Afosus taguu'bu i'i ka eedi kagürünü i'i a waraga ma co tunggu a kadu ma kaniisa ka Akaiya iini a'da kamma kini aneene nja eene. A kini ka ndala Akaiya, a ta'diila nja kadu tanno amma ka Masala no. ²⁸ Kudumma iini ka tagii'bi Yahüüdü ka kadu kidha a tumma, alaala tumma ka kasorne ma Masala a'da Yasu i'i Almasihi.

19

Bölis unngo ka Afosus

¹ Ka Apölös ka taganna ka Kürünsüs ya, a Bölis tunggeene atigaala ka naanya ka söödö öö'dö ka

Afusus aduna kadalaadene könö kide. ² İkirî ka tiki eene, “Kada katamma ka Yasu 'dee ka'duga aaga Koronggore ya Insili ya?”

Kiki iini, “Taalo unngo kussu a'da Koronggore ya Insili ya inggide.”

³ İkirî ka tiki, “A tambeese na mada eege kungno ada?”

Iki iini, “Tambeese na Yühanna.”

⁴ A Bölis tiki, “Akambeese Yühanna tambeese ma taadha ka linggo ma eema tiya toroko ya, ageema nja kadu a'da kamma ka ömö'di ya tö'dö kini keere ya i'i ya Yasu.” ⁵ A kene ka taföönyö tumma no ya, kadakambeesedene ana eere tiya Uugaara Yasu. ⁶ Ka Bölis ka tümünü iisine kene ka oona ya, a Koronggore ya Insili ya tö'dö kene ka oona, karooro ka teema tumma taalo neene, keema tumma ma Masala. ⁷ A kadu kinggide kö'dö kada'baaga kafünü eera.

⁸ A Bölis tikiri ka co la ma talaana eema tumma kannu a'da taalo ri'ba kini ka eedi, asaasa a'da kamma ka tauugaara ma Masala. ⁹ A kadu öccö tanu kide kamidhi tumma niini keema tatoroko kanu ka fiini tiya Yasu kidha ma kadu könö. A Bölis taadha kene ka oona a'duga kadalaadene nja iini, adünügü tumma eene turi ka 'buugu ma talaana ya Tiranus. ¹⁰ Ütü kadagalinggo nggeege a nagürüünü keera idhi iki a Yahüüdü ma Asiya nja kadu ma Yünan taföönyö tumma na Uugaara Yasu.

Laala ya Sakawa

¹¹ A Masala tanangnga Bölis ka talinggo eema ya idhindhî keefe. ¹² A kadu tama namendeeli nja en'di tiya iini kamana a kadu tanno maara no

ka oona. A maara talimi kene, a nagoronggore na oroko no taadha kene ka oona. ¹³ A Yahüüdü könö kunggunaana ku'bu kasoro nagoronggore na oroko no, kikiriri ka asaasa tasoro nagana'bu kürö ana eere tiya Uugaara Yasu. Kiki a'da, "Ana eere tiya Yasu afa Bölis ka teema iini ya, a'a niki aayu kürö." ¹⁴ Uugaara ma ka'boge ma Yahüüdü inggide, ana eere a'da Sakawa, laala unngö iini iidümmü afünü eera kalinggo eema ya miini ya. ¹⁵ A koronggore ya toroko ya tiki eene, "Nussu a'a Yasu nussu Bölis aaga ka mada?" ¹⁶ Ömö'di ya ana koronggore ya toroko ya tako'do kene atabbü eege adagii'bi eege kikiriri ka rünö ana oona kada 'döngngönyö a nagööla ka oona.

¹⁷ A kadu ma Afosus, Yahüüdü nja kadu ma Yünan taföönyö tumma no nye'd'de a ri'ba tümümü eege, eere ya Uugaara Yasu tidhindhü. ¹⁸ A kadu na amma ka Yasu no tö'dö kadhabbu kamma ka kadu kidha a'da eege kagalinggo eema ya toroko ya. ¹⁹ A kadegeene takawagaana ka sorne ka kadu kidha nye'd'de kungngo küfü issi kide, kadakineene tamana miini kaduna i'i ö'dö nakajine hamsiin alif.* ²⁰ Nggeege tumma na Uugaara Yasu tanyala ka na'buugu kadhabbu, kinggiridene a türü.

²¹ Ka eema tiya agüünü adene ka ndatiimö ya, ikiri Bölis ka asaasa tunggeene aco Makadoniya nja Akaiya assa ka tunggeene aco Örsaliim, ikiri ka tiki, "Kede ka taala kannu ya ara a'a co tassa co Rööma." ²² Agürünü kadu na akinyi

---

* **19:19** 19.19 Jine ya miini ya i'i ya ma linggo ma uuru unggodho.

linggo iini no keera, Timosaws nja Arastus ka Makadoniya ara kütü ka Asiya agünü kide.

Taga'da 'buugu ka Afosus

²³ A kadu taga'da ajeene ka Afosus ka uuru tanno miini no kudumma fiini tiya Uugaara Yasu. ²⁴ Tamodoo'do inggide ana eere a'da Dimitrios adina eema ma masala ma Artamis ana fudda ma kadu tafara kono. I'i nja kadu tanno iini kanadene nja kadu ana gürüüsü dhabbu. ²⁵ İkirî ka tawagaana kadu na linggo eema nja iini no koono iki eene, "Kussu aaga a'da almaala yaaja kö'dö ndama linggo tanno. ²⁶ Aaga adinö kide aaga taföonyö ömö'di ya ana eere a'da Bölis ya, i'i anangnga kadu kadhabbu ka föönyö tumma niini atafaga eege keere kafara ka masala, kalinggo tanno ka Afosus nja Asiya. Iki a'da namasala na alinggo adene ana iisine no, taalo Masala dhorro oogo miini. ²⁷ A tumma no ka toroko 'do kara tanangnga kadu ka teema diidi ma angnga. Kara tamidhi la ma masala ma Artamis ma dhabbu mo. Kara tanangnga oogo ka titaalo, oogo mungngo a kadu kafara kono ka Asiya nja 'buugu ka oona nye'd'de."

²⁸ A kadu ka taföonyö tumma no ya, ikirî kagoroo'bo kiidhe, "Artamis ma Afosus idhindhi!" ²⁹ Amussu kungngo ya, anya nye'd'de co kalumuli. A kadu tarefe Kayos nja Arestarkos, eege kama Makadoniya, kungeene nja Bölis küügü eege kaco 'dadillö ma ta'bala. ³⁰ A Bölis tasaasa co ka kadu ka teene ka 'dadillö, a kadu ma kaniisa sa faga i'i keere ka co. ³¹ A kadu ma Asiya na iifi no eege ka kateefe ma Bölis

tagürünü tumma iini a'da afa co tarigi eyi yiini ka tumma tanno, aaco 'dadillö.

³² A kadu nye'd'de teema tumma kadhoonyo, aya teema tumma niini kefe aya teema niini unggodho i'i, könö taalo kussu niimö yeene ka öö'dö kide ya. ³³ A Yahüüdü tikiri ka tuurugu ka Askander ka kadu kidha kiki a'da i'i ya kalinggo tumma no, ikiri ka alaga niisö coo'do asaasa teema. ³⁴ Kene ka ndussu a'da i'i ya taga Yahüüdü ya, eege in'dili kungngo kiidhe a tumma ka unggodho kabbü tageere 'do idhi katafara ndanaaya keera, kene katiidhe kiki a'da, "Artamis, Masala ma Afosus! Magu'daana ma idhindhi."

³⁵ Ömö'di ma anya ya arigiri ya, tanangnga kadu kada mudhudhuli iki, "Ka kadu ma Afosus, kadu ka 'buugu koona in'dili kussu a'da anya maaja Afosus oogo mafa ka la ma masala ma dhabbu mo Artamis nja koronggore tiya oono ya a'dinggö ku'bu ndama 'dotombo'do mo? ³⁶ Taalo ömö'di ma tiki a'da katoroko tumma no, aaga idhi oona ku'bu aaga taadha ka tatoroko. ³⁷ Aaga kö'dö a kadu no kita, lakiini eege taalo kanyooro eema ka la ma masala alla keela masala tammo aja. ³⁸ Üürü Dimitrios nja kadu tanno linggo nja iini no, tumma kungngo eene nja kadu, fa kene kaco teema seriye ka naguugaara kidha, ka uuru miini na dhorro no. ³⁹ Üürü tumma kungngo ada afe'de, kateemadene ka fiini tiya dhorro ya kidha ma naguugaara. ⁴⁰ A'a niki, iidi kadu tapügu tumma kaja ka oona ma tagirnaana kadu koona kalinggo adene ka uuru tanno. A fiini ma

aja ka'düsünügi titaalo." ⁴¹ A kini ka ndageema nggeege ya uuru kadu ka tino.

20

Bölis inynyo Makadoniya nja Akaiya

¹ Ka kadu ka ndaadha ka tiidhe a 'buugu tamudhudhuli ka Afosus ya, ikiri Bölis ka tagümmünü kadu ma kaniisa adageema nja eene uu'bu eege ka eedi ikiri ka tattogo eege ungeene aco Makadoniya. ² Ikiri ka tunggeene ka na'buugu eema tumma ma Masala dhabbu nja kadu tanno amma ka Masala no, uu'bu eege ka nanggeedi. Ikiri ka öö'dö ka Akaiya. ³ Adaganna kide a nagatereene kiidoona, a kini ka ndasaasa tadigaala ka to ma taco Süüriya ya, ikiri Yahüüdü ka üüni ünggü ma tiidi i'i, ikiri ka tussu tumma no asaasa tunggeene a fiini ma Makadoniya. ⁴ I'i ungeene nja Subatros 'bii'bala ya Berus ya ma Beeriya ya, nja Arestarkos nja Skontos ya ma Tasalanüki ya, nja Kayos ya ma Derba ya, nja Timosaws, nja Tikikos nja Trifimöös ya ma anya ma Asiya. ⁵ Kadhe ungnö kaco Tarwas ka takindhigi inggide. ⁶ Ungnö tunggeene ungnö tadho ka to ndama Filippi ka Taanyara ma Dheedhifi kinynyo kürö, ungnö tagureene nja eene ka Tarwas a füngngö kiidümmü, ungnö taganna kide a füngngö ka iidümmü kafünü eera.

Bölis inynyo Tarwas

⁷ A ka uuru ma Lahada ooso kungnö ungnö temmi ma takoreene ma kaniisa ikiri Bölis ka adünügü tumma ma Masala a kadu, idhi a

'buugu tooso ka teene kudumma iini ka asaasa tunggeene ligitaka kungngo. ⁸ Kaganna nagalamba ka la ka ta'doogo kadhabbu kita iidi katemmi kide kita. ⁹ A tadiimöögö inggide emmi ka ka tinggini ma subaga ma la, ana eere a'da Aftikös, ka Bölis ka leefe teema ya, a tarigide ta'duga i'i anyege'de ku'bu a'dinggö caa'bu ndama kürö ndama la ko'do ka'dina i'i ka teyi. ¹⁰ A Bölis ta'barda ku'bu iti i'i kini ka oona, iki eene, "Aaga afa ta'deedene ka oona. I'i adinö!" ¹¹ A Bölis tasirigi co la a'duga miteene a'düsünü adaguri. Adageema nja kadu a taka taadha ikiri ka tunggeene. ¹² A kadu tö'dö a 'bii'bala ka adinö, a nanggeedi neene ta'barda ku'bu.

Bölis inynyo Miletos

¹³ Ungngo tunggeene, ungnco co mürkabü, ungnco tunggeene ma co Asos ma co a'duga Bölis nja ungnco ndama kanna kudumma iini ka tadirina ungnco no a'da i'i asaasa tunggeene ana awwa aaco. ¹⁴ A kini ka ala ungnco ka Asos ya, ungnco tanangnga i'i ka mürkabü ungnco tunggeene ma co Metilina. ¹⁵ Ka taka ka taadha, ungnco tunggeene a mürkabü, ungnco tö'dö ka Kios. A füngngö kanda iidoona ya, ungnco tala kete ma Samos, ungnco tö'dö ka Milits a füngngö tiya egiisö ya. ¹⁶ Kudumma Bölis ka asaasa tadheedhe ka Afosus ko'do kudumma iini taalo asaasa tatoodo ku'bu ka Asiya kini ka 'digaana ma taco Örsaliim a'da üfürü uuru ma Taanyara ma Koronggore.

Tumma na Bölis nja kadüfi ma Afosus

17 Ka Bölis ka taganna ka Milits i'i agürünü tumma co kadiifi ma kaniisa ma Afosus. 18 Kene ka öö'dö a tumma iini, iki eene, "Kussu aaga a'da nakan'deene a'a nja aaga ka naganuuru tanno in'dili no, ka uuru tanno eede ka öö'dö ka Asiya ta'bitingngö. 19 Nagalinggo a'a linggo na Uugaara Yasu ana eedi ka tinsili, taalo nümmü eyi yeede kada nïimö, nalinggo ada Uugaara Yasu a 'biidi ka iïye, ana eema tiya toroko ya Yahüüdü ka tagüüni ana a'a ya. 20 Taalo a'a nüürü nïimö öccö keere ma tö'dö keere a nïimö aaga, nagalaana aaga ka na'buugu nye'd'de kadara co nöö'di tanno ada. 21 Nadagadünügü eema a Yahüüdü nja kadu ma Yünan a'da kaadha ka eema tiya toroko kamma ka Uugaara yaaja Yasu.

22 "Ka uuru tanno ara co Örsaliim, a Koronggore ya Insili ya ka tuurugu a'a co, ni-taalo nussu a'da ara a'a co aduna minna kide. 23 Kudumma Koronggore tiya Insili ya eema nja a'a ka na'buugu neede ka taco no a'da dhügürü nja naaru ma timi'di a'a kindhigi a'a. 24 Lakiini a'a taalo nümmü eyi yeede kada nïimö tiya agu'daana indhi ya, kudumma eede ka asaasa tatïimö linggo na Uugaara Yasu ka tümünü a'a no, nalaana a'a kadu ka tumma ma İnjïili ma türü tanno Masala.

25 "Nussu a'a a'da taalo aaga kataasala ka dhugudha tiya eede ndama uuru tanno, aaga neede ka taganeene nja aaga nadageema tumma ma tauugaara ma Masala nja aaga no. 26 Nageema a'a tumma nja aaga uuru tanno a'da, nagu'b'ba a'a ka eriido ma kadu nye'd'de. 27 Nageema tumma ma Masala nja aaga dhabbu

nitaalo nüürü nümö öccö keere. ²⁸ Aaga adinö ko'do ma nangnga eyi tanno ada, nja kadu tanno a Koronggore tiya Insili ya ka anangnga aaga kafa kene no. Aaga ka katasaana ma kaniisa tammo Masala moonno ka taana ana eriidö tiya oono mo. ²⁹ Nussu a'a a'da kede ka tunggeene, a kadu öccö tafiri kada ka teene afa needi na taalo kana 'bangnga ma kadu no kungngo. ³⁰ A kadu könö kungngo ada ka söödö kadaga'da kadu ma kaniisa ka nanggüüdü kiiisini eege ka uurna eege keere. ³¹ Aaga adinö ko'do, aaga agiigi nagürüünü na iidoona no taalo a'a naadha ka teema nja aaga osooso a naguuru a 'biidi ka iye.

³² "A'a 'bitingngö nümünü aaga ku'bu a Masala nja tumma ma türü tanno Masala, ma tanangnga türü aaga manangnga takarna ka eema ka kadu tanno oolonadene no. ³³ Kede ka taneene nja aaga, taalo a'a nasaasa gürüüsü nja en'di ka ömö'di ma eyi tiya eede. ³⁴ Kussu aaga tumma meede ka talinggo ana iisine tanno eede nöö'dö ana eema ma eyi tiya eede nja kadu tanno linggo nja a'a no. ³⁵ Turi nageema a'a tumma aaga a'da angnga takinyi kadu na eema ka titaalo kene no, aaga agiigi tumma na Uugaara Yasu ka eyi tiya iini ka tiraana a'da, 'A'diila tamana eema a kadu adagii'bi a tamaana ka kadu.' "

³⁶ Aga Bölis ka ndatiimö tumma niini ya, üürü ku'bu nja kadu nye'd'de kafara ka Masala. ³⁷ İkirı eege ka tattogo Bölis, kafara eege in'dili a 'biidi ka iye. ³⁸ Nümö ya dhorro tanangnga nanggeedi ka toroko kene kagoroo'bo ya, tumma iini ka tiki eene a'da, "Taalo aaga ka tasala ka

dhugudha tiya eede afe'de.” Kikiri ka tattogo i'i co mürkabü ka to.

21

Bölis unngo ka Örsaliim

¹ A kidi ka adheene nja eene, unngo tapadaga co fiini ma Kos ya, a taka taadha unngo co Rodes ndama kannu unngo co Batra. ² Unngo taluna mürkabü kannu ma tunggeene ma co Finikiya, unngo taka kide unngo tunggeene. ³ Kidi ka ndasala Kuburus ya, unngo tinyi oogo ndama niisö ma küüle, unngo tapadaga co fiini ma Süüriya. Unngo tapadaga ka Suur, ara kadu kadadhifigi eema ku'bu ndama mürkabü. ⁴ Unngo taluna kadu na Yasu kannu, unngo tagünü nja eene füngngö iidümmü afünü eera. A Koronggore ya Insili ya tanangnga eege ka tiki a Bölis a'da afa tasirigi co Örsaliim. ⁵ Kede ka ndatiimö taneene nja eene kannu ya, unngo tö'dö kürö unngo tunggeene. Kattogo unngo eege nye'd'de kungngo nja iiya tanno eene nja laala tiya eene, unngo tüürü ku'bu ka tinggini ma to unngo tafara ka Masala. ⁶ Kikiri ka tattogo unngo, unngo taka ka mürkabü kara ka tafada kaco nöö'di tanno eene.

⁷ Ndama Suur unngo tala Butlmaws, unngo tööjülü kadu ma kaniisa kide unngo tiyyü nja eene füngngö unngodho. ⁸ A taka taadha unngo tunggeene unngo co Kaiysariya, unngo co 'di tiya Filibüs ya alaana kadu ka tumma ma İnjili ya i'i yungngo a kadu ka tagümmünü eege ka

iidümmü kafünü eera ma linggo ma kaniisa. Ungngo taganeene nja iini. ⁹ A laala ya lömü ya ungnö iini egüisö, kiji tumma ma Masala. Keemaga tumma ma Masala co a kadu.

¹⁰ Kidi ka ndatiimö füngngö dhabbu nja eene ya, a ne'bi inggide ana eere a'da Akabüs ö'dö ndama Yahüüdiya. ¹¹ Ö'dö ka 'di a'duga jönnö ya Bölis afin'di uune niini nja iisine iki, “Korongore ya Insili ya iki a'da, 'Ömö'di ma jönnö tiya, ara Yahüüdü timi'di i'i nggeege ka Örsaliim kummünü i'i a kajeene.’ ”

¹² Kidi ka taföonyö tumma no ya, ungnö nja kadu tanno iidi kete no ungnö tageema nja Bölis a'da afa tasirigi co Örsaliim. ¹³ İkiri Bölis ka tiki, “Minna agu aaga, aaga tafara aaga taga'da a'a ka eedi? A'a taalo namma ma timi'didene sugi, nagala a'a kindinaana eyi yeede co teyi ka Örsaliim kudumma eere tiya Uugaara Yasu.” ¹⁴ A kidi ka ndagi'di kini keere ka tumma ya, İkiri ungnö ka tiki, “Fa ka tumma tanno Uugaara Yasu kalinggo adene.”

¹⁵ Ka naganuuru ka ndatiimö ya, ungnö tindinaana oona ku'bu ungnö tunggeene ma co Örsaliim. ¹⁶ A kadu könö ma kaniisa tunggeene nja ungnö ndama Kaiysariya, katefe tattogo ungnö co 'di tiya Manason ya ma Kuburus ya, i'i tatalaadene ya Yasu ma 'billi.

¹⁷ Kidi kaala Örsaliim ya, a kadu ma kaniisa takoreene nja ungnö kadhodho. ¹⁸ Ka taka ka ndaadha a Bölis tunggeene nja ungnö ma co kita Yaguub, a kadifi ma kaniisa tö'dö kide

nye'd'de kungngo. ¹⁹ İkirı Bõlis ka tööjülü eege adagadünügü eema ya Masala ka anangnga i'i ka tagalinggo ada kajeene no. ²⁰ Kene ka taföönyö tumma niini no, kindhigi Masala ko'do. Kikiri ka a Bõlis, "Nijöögö o'o örre ma angnga, Yahüüdü na alif kadhabbu kamma ka tumma tanno Yasu illi eege in'dili kagu'daana ka nanggeedi ma seriye. ²¹ Eege kaföönyö a'da o'o nalaana Yahüüdü na anna ka kajeene ka teene no a'da kaadha ka seriye tiya Müüsa. O'o tadünügü eema eene a'da kafa tara laala yeene, kafa talinggo ana eema tiya kadaada ma angnga ma 'billi ya. ²² Angnga 'bitingngö ara ta könyö? Kudumma eene ka taföönyö a'da o'o nö'dö. ²³ Nii mö yidi ka tiki o'o a'da nalinggo, kadu kungngo idi ka egisö kimi'di tumma ma Masala. ²⁴ Duga eege aaga co taagala ona ka la ma Masala nja eene nanangnga faana ma temme nanggüüdü neene ku'bu amang ka kadu tussu nye'd'de a'da tumma ma o'o neene ka taföönyö no taalo katimin'da, nunggeene o'o ka fiini tiya seriye tiya Müüsa afa meene kungngo. ²⁵ A kadu na amma ka Yasu a'da taalo ka Yahüüdü no, kungugu unngo tumma eene a'da kümmü eyi yeene ka kuri ma tirri ma eema ma namasala nja eridö nja eema tiya kadu kamir'daana ya nja fungngö kadhoonyo."

²⁶ A Bõlis ta'duga kadu na egisö no a taka ka ndaadha, kanangnga nanggeyi neene ka tinsili. İkirı kaco la ma Masala ma tadirı tumma a ta'boge ma naguuru ma tatiimö tinsili, amang kene tara eema yeene.

Bölis ümmü adene ka la ma Masala

²⁷ A füngngö ya iidümmü afünü eera ya ka ndakete ka tatümmö ya, a Yahüüdü ma Asiya tasala Bölis ka la ma Masala. Kadagafünaana kadu kini kümmü i'i. ²⁸ Kiidhe kiki, "Ka kadu ma Israyil! Aaga akinyi ungnö, ömö'di ya i'i yungngö alaana kadu nye'd'de ka na'buugu eela kadu ma Israyil nja seriye ya Müüsa nja 'buugu tiya. Nja iini ka öö'dö a kadu ma Yünan ka la ma Masala kanyoro 'buugu ya insili ya." ²⁹ Eege kiki nggeege kudumma eene ka tiji Trifimöös ya ma Afosus ya ka tunggeene nja Bölis ka anya, kiki kide a'da Bölis a'duga i'i aco la ma Masala nja iini.

³⁰ Anya co kamuli muli nye'd'de, a kadu tagedhe Bölis kümmü i'i kasisigi i'i co kürö ndama inye ma la ma Masala karooro ka teere kide. ³¹ Kene ka ndasaasa tiidi Bölis ya, ikiri uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ma Rööma ka taföönyö a'da Örsaliim nye'd'de kungngö minynyo kamuli muli. ³² Ikiri ka kürünü nasigira köö'dö kene areere. A kene ka ndasala nasigira nja uugaara tiya eene ya, kiki ka taadha ka baana ma Bölis.

³³ Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tö'dö kini kete iki eene a'da kimi'di i'i ana killi keera, ikiri ka tindini kadu miini a'da, "Mada i'i ya miini, i'i agalinggo minna?" ³⁴ A kadu tambananjaana ku'bu a tumma niini, uugaara ma nasigira ya dhabbu ya itaalo ussu tumma niini dhorro, ikiri ka tiki a nasigira a'da ka üügü Bölis kaco 'buugu tiya eene iini. ³⁵ A kene ka ndala kadhiki, ikiri nasigira ka ta'diniga i'i ko'do kudumma kadu

katili i'i ka oona. ³⁶ Kudumma eene ka tagöö'dö kene keere kiidhe a'da, "Aaga iidi i'i!"

Bölis ümmü ka eyi tiya iini

³⁷ Ka Bölis ka ndakete kaco a 'buugu ma nasigira ya, ikiri ka tiki uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, "Bandumma unngo eede ka asaasa tadirina o'o?"

Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tiki iini, "Tara a'da nussu o'o tangga Yünan? ³⁸ Taalo o'o na taga Misiri ya kirnaana ka kadu ka oona kambele, üügü kadu na alif ka egüso ma koro'bo aco a dhüle iini?"

³⁹ İkiri Bölis ka tiki, "A'a na taga Yahüüdü nanna a'a ka Tarsuus ka Kilikiya anya ma dhabbu mo. Fa kede neema nja kadu."

⁴⁰ İkiri ka tapa kini a'da eema, ikiri Bölis ka 'dingnge ka kadhiki alaga nüso ko'do a kadu. A 'buugu tamudhudhuli, adageema nja eene a tumma ma Yahüüdü iki eene.

22

¹ "Aaga föönyö aaga na kafaafa ma a'a no nja nagöre tanno eede, tumma neede ka tadirina aaga 'bitingngö meede ka tüm möönö ka eyi tiya eede." ² Kene ka föönyö iini ka tema tangga Yahüüdü ya, kamusuli ku'bu.

İkiri Bölis ka tiki, ³ "A'a na taga Yahüüdü nageenedene a'a ka Tarsuus ma Kilikiya, illi a'a nasere ka anya tammo. A Gamalayiil akalaana a'a ka tumma ma seriye ma kadaada ma angnga ana eedi dhorro nasaasa linggo ma Masala afa tiya ada ka talinggo 'bitingngö

ya. ⁴ Nadagalinggo kadu na ümmü fiini ya na amanaga eege ka inde, kanangnga kadu na nagiide no nja iiya ka pabuusu. ⁵ Uugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü nye'd'de kadinö kede. Nama a'a tumma kene co nagöre tanno aja ka Demasak, nafada naco kanna ma tö'dö a kadu ka Örsaliim ma tapusu adene."

*Bölis eema tumma miini ka tamma ka Yasu
(Kadafiini 9.1-19; 26.12-18)*

⁶ "Kede ka ndakete ka Demasak, uuru ka teene a 'buugu ta'dara öyeene kede ka oona a 'dotombo'do talimi. ⁷ Na'dinggö ka 'büdhülü, naföönyö ömö'di ka tümmünü a'a, 'Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo a'a?"

⁸ "Niki, 'O'o na mada, Uugaara?"

"Iki, 'A'a na Yasu ya ma Nasira yüüdü ka talinggo i'i ya.' ⁹ A kadu na kunggeene nja a'a no, kiji töyeene kassa kitaalo kaföönyö tumma na ömö'di ya eema nja a'a ya.

¹⁰ "İkiri a'a ka tiki, 'Nasaasa a'a ka tönynyö 'bitinggö, Uugaara?"

"İkiri ka tiki a'a, 'Fiki'dö naco Demasak, ara kadu sa kadirina eema o'o ma niimö tiya üüdü ka talinggo ya.' ¹¹ Töyeene na limi no kakafa a'a ka iyye taalo niji 'buugu, a kadu na unggeene nja a'a no tagümmünü a'a ka tino ungngo co Demasak.

¹² "Ömö'di inggide ana eere a'da Hananiya akümmü tumma ma Masala ana eedi dhorro, a Yahüüdü na kanna ka Demasak no nye'd'de kungngo kadinö ka taneene tanno iini. ¹³ İkiri ka öö'dö a'dingnge kede kete iki, 'Örre yeede

Sawl, asala 'buugu.' İkirı a'a ka arooro ka tasala 'buugu.

14 "İkirı ka tiki, 'Masala ma kafaafa ma angnga magesse o'o manangnga o'o ka tussu fiini yoono, nasala ta'diila niini, naföonyö tumma niini. 15 Ara o'o tadünügü eema yüüdü ka tadinö kide na o'o taföonyö ya co a kadu nye'd'de. 16 Minna agu o'o 'bitingngö nadoono ku'bu? Fiki'dö nambeesedene, a tatoroko tatanggala küdü ka oona ninsili ana eere tiya iini.'

Masala magürünü Bölis ka kajeene

17 "Nikiri a'a ka tafada naco Örsaliim. A kede ka ndafara ka Masala ka la ma Masala ya, neyigi ko'do. 18 Nikiri a'a ka tasala Uugaara ka tiki a'a, 'Areere nö'dö kürö ndama Örsaliim, kudumma eene taalo kara tamma ka tumma tanno üüdü ka teema ma a'a no.'

19 "Nikiri a'a ka tiki, 'Ka Uugaara, eege kussu tumma no dhorro, kadakicci co naala ma talaana nümmü kadu na amma ka fiini tiya namanaga a'a eege ka pabuusu nabbü eege. 20 Ka uuru tanno kadu ka tagiidi Istifanüüs no a'da a'a ninggide, namma ka inde tanno iini nataafa ka en'di tiya kadu tanno kiidi i'i no.'

21 "İkirı Uugaara Yasu ka tiki a'a, 'Aayu ara a'a tagürünü o'o naco co 'buugu ya a ku'b'ba, a kadu tanno taalo ka Yahüüdü no.' "

22 A kadu tagatoodo ka Bölis kini ka ndiri tumma no ya, kikirı ka teele ka tumma ko'd'do, "Aaga kiidi ömö'di ya apa ka anya. Kudumma iini taalo ama tefe ka 'di 'do." 23 Kikirı ka ndi-idhe, kapüpügü en'di yeene kasanaana kuraaga coo'do. 24 Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya

tanangnga nasigira ka a'duga Bölis kaco 'buugu ma nasigira ka teene ana i'i kabbü i'i kindini i'i a'da minna agu Yahüüdü kiidhe kini ka oona afa ma tiya kungngo. ²⁵ Kene kafin'di i'i ku'bu ma tabbü i'i, ikiri Bölis ka tiki uugaara ma nasigira ya a'dingnge kini kete ya, "A'diila kada nggeege maada ka tabbü ömö'di ya taga Rööma a'da taalo aaga kageema seriyе, aaga taalo tussu niimö ya agu i'i ya?"

²⁶ Uugaara ma nasigira ka taföönyö tumma no ya, areere aco ka uugaara ma nasigira ya dhabbu ya iki iini, "Ara o'o talinggo minna? Ömö'di ya a taga Rööma."

²⁷ İkiri uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ka öö'dö ka Bölis iki iini, "Eema nja a'a dhorro, o'o na taga Rööma?"

A Bölis tiki iini a'da, "İi."

²⁸ Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tiki iini, "Nafaana a'a ana almaala dhabbu amang kede tataga Rööma."

İkiri Bölis ka tiki iini, "A'a ya, nageenedene a'a kide."

²⁹ A kadu na asaasa takindini i'i no, karooro kaadha kini ka oona. A ri'ba tümümü uugaara ma nasigira ya dhabbu ya kini ka ndussu a'da i'i imi'di Bölis ya taga Rööma ya a nakilli.

Bölis ka kadüfi ma Yahüüdü kidha

³⁰ Ka taka ka ndaadha a uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tasaasa tussu niimö ya anangnga Yahüüdü ka tümümü Bölis ka tumma iini ya, agildhe nakilli iini ka oona, iki a naguugaara ma ka'boge nja kadüfi ma la ma Yahüüdü nye'd'de

a'da köö'dö temmi. İkirî ka tapa ka Bôlis öö'dö kene ka teene.

23

¹ A Bôlis tassa ka kadu tanno emmi ka la ma kadııfi ma Yahüüdü iki, “Nagöre eede, naga 'diila a'a nja tumma ma Masala ana eedi ka tinsili ta'bitingngö.” ² A Hananiya ya uugaara ma ka'boge ya, ka tiki a kadu na a'dingnge ka Bôlis kete no, kabbü Bôlis ka nıınö. ³ İkirî Bôlis ka tiki iini, “Ara Masala tabbü o'o, o'o na 'dakala tiya lokoladene kata'bassa ya. Nemmi kanna nümmü a'a afa ma seriye ka tiki no, namana o'o ka abbü adene ka'bana ko'do nja tumma ma seriye tiya Masala?”

⁴ A kadu na a'dingnge ka Bôlis kete no kiki, “Neela o'o uugaara ma ka'boge tiya Masala?”

⁵ İkirî Bôlis ka tiki, “Ka kadu eede, taalo a'a nakussu a'da i'i ya uugaara ma ka'boge ma Masala, kudumma Sorne ma Masala ka tiki a'da, 'Aaga tafa teela uugaara ma kadu tanno üüdü.’ ”

⁶ A Bôlis tussu a'da kadu könö ka naFariisi öccö ta Sadügiin, ikirî ka alneege ka kadu ka teene iki, “Ka kadu, a'a na Fariisi 'bii'bala ma Fariisi, nümmü adene a'a 'bitingngö kudumma eede ka tamma nussu a'da tafiki'dö ma inde ka inggide.”

⁷ İki iini ka tirina tumma no, a tumma ta'bana ko'do kene, naFariisi nja Sadügiin kasümününjaana ku'bu. ⁸ Kudumma Sadügiin taalo kamma a'da ara kadu tafiki'dö ka inde, kitaalo kamma a'da kadhangga kinggide nja nagoronggore, a naFariisi kamma kide nye'd'de.

⁹ A kadu tiidhe ko'do, a naFariisi könö na alaana kadu ka tumma ma seriye tiya Masala ka'dingnge ko'do kam'bana ka tumma kiki, "Taalo ungnge kaduna niimö ya toroko ya ka ömö'di tiya. Aminna üürü koronggore alla tadhangga ageema nja iini."

¹⁰ A kadu takardha ku'bu ta'bununjaana ku'bu a tumma ko'd'do a ri'ba tümümü uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, iidi kadu taresana Bölis ku'bu, ikiri ka kürünü nasigira a'da ka'barda kaco tamuru i'i kene ka söödö kunggu i'i co 'buugu ma nasigira.

¹¹ Ka ooso töccö Uugaara Yasu ka tatele oona a Bölis, iki iini, "Kardha ku'bu! Afa müüdü ka tageema tumma neede ka Örsaliim ya, ara o'o tema tumma neede nggege ka Rööma."

Ünggü ma tara tiidi Bölis

¹² Ka taka ka ndaadha a Yahüüdü timi'di tumma, kanu kagu eema kanu katooye ara eege katiidi Bölis. ¹³ A kadu na mi'di tumma no kadhabbu kö'dö ukumu kadu keera (40).

¹⁴ Kikiri ka öö'dö ka naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma anya kiki eene, "Kümmü ungnge eedi taalo ungnge katagu eema illi ungnge tiidi Bölis. ¹⁵ Aaga kürünü ka uugaara ma nasigira ya dhabbu ya aaga na naguugaara no aaga tiki a'da uurugu Bölis aaga, a'da aaga asaasa tassa ka niimö tiya inggide ya, ara ungnge takadho ka fiini ungnge tindinaana oona ku'bu ma tiidi i'i ka fiini ma ta ungunu kada kita."

¹⁶ A moole ma Bölis taföönyö ünggü ma tumma no, ikiri ka co ka Bölis ka 'buugu ma

nasigira adirina eema iini. ¹⁷ İkirî Bôlis ka tümünü uugaara ma nasigira iki iini, “Duga 'bii'bala ya naco tunggu i'i co uugaara ma nasigira ya dhabbu ya, kudumma tumma kungngo iini ma co tadirina iini.” ¹⁸ A uugaara ma nasigira ta'duga i'i ateeffe tunggu i'i co uugaara ma nasigira ya dhabbu ya iki iini, “Ömô'di ya ka pabuusu ya, ya ana eere a'da Bôlis ya agümmünü a'a iki a'da nö'dö a 'bii'bala tiya o'o, kudumma tumma kungngo iini ma tadirina o'o.”

¹⁹ Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tümü i'i ka nîisô kasigi keere, İkirî ka tindini i'i, “Minna inggide, tirina a'a?”

²⁰ İki, “Yahüdü kimi'di tumma ma tasaasa tiki o'o a'da nuurugu Bôlis kadha ma naguugaara taka kudumma eene ka asaasa tussu nîimö ya kini ya dhorro. ²¹ O'o fa tamma kene kide, kudumma kadu kinggide kö'dö kukumu kadu keera kafünnügü ku'bu ana i'i, eege kanu kagu eema kanu ka 'büidi ara eege katiidi Bôlis, eege 'bitingngö kindinaana oona ku'bu, kindhigi o'o.”

²² Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tuuru 'bii'bala ka tino iki iini, “Fa tiki ömô'di a'da nadirina eema a'a.”

Bôlis ö'dö ka Uugaara Fileks

²³ Uugaara ma nasigira ya dhabbu ya tagümmünü naguugaara ma nasigira keera iki eene, “Aaga ümmünü nasigira na ö'dö ukumu kadu kada'baaga (200), a kadu ma naguttu kö'dö a kukumu kadu kiidoona kaco iisine (70), a kadu ma nakandha tö'dö a ukumu kadu kada'baaga (200) ma co Kaiysariya ana

ndanaaya ka iidümmü kafünü egüisö ooso kungngo. ²⁴ Aaga tagona muttu a Bölis aka kide aco ka Uugaara Fileks.”

²⁵ Adarigiri waraga ungu co Uugaara Fileks iki iini kide,

²⁶ “A'a na Kalödiyös Lisias nagarigiri waraga a Fileks, ya uugaara ya, nafaanya o'o.

²⁷ Yahüüdü kümme ömö'di ya kasaasa tiidi i'i. A kede ka tussu a'da i'i ya taga Rööma ya, nikiri a'a ka tareere nja nasigira tanno eede noolona i'i. ²⁸ Nasaasa a'a tussu niimö yeene ka asaasa tummy i'i ka tumma iini ya, nikiri a'a ka öö'dö ana i'i ka la ma kadüfi ma Yahüüdü tiya eene. ²⁹ Nussu a'da eege kümme i'i ka tumma ma seriye tiya eene, lakiini tumma no taalo kama tadiidi miini, taalo ama tanangnga i'i ka teyi alla anna ka pabuusu. ³⁰ Nikiri a'a ka föönyö a'da eege küiyü ku'bu ana i'i ma tiidaana, i'i yungngo eede ka tunggugu i'i o'o 'bitingngö. A'a tekere nikiri ka tiki a kadu tanno ümmü i'i no, a'da kasigi i'i küdü ma tumma tiya eene kadiidi i'i kide ya.”

³¹ A nasigira tagalinggo a tumma tanno uugaara tiya eene, ka'duga Bölis ooso kungngo kaco Antibtris. ³² A taka ka ndaadha ya, ikiri nasigira na ungeene no ka tafada kaco 'booro, ara kadu ma naguttu kico tattogo i'i. ³³ A kadu ma naguttu ka ndala Kaiysariya ya, kunggu Bölis co Uugaara Fileks kanangnga waraga iini. ³⁴ İkiri ka taküüröönö indini Bölis ma anya tammo iini ka öö'dö ndama iini mo. A kini ka ndussu a'da i'i

ama Kilikiya ya, ³⁵ iki iini, “Ara a'a sa kaföonyö tumma a kadu tanno ümmü o'o no kene ka tö'dö.” İkirî ka tiki a nasigira a'da kaafa ka Bölis ka 'di tiya Hirüdüs.

24

Yahüüdü kasigi Bölis

¹ A füngngö ka ndö'dö iidümmü ya ikirî uugaara ma ka'boge Hananiya ka co Kaiysariya nja naguugaara ma anya ökonö, nja ömö'di tiya ümmöönö ka kadu ya ana eere a'da Tartullos, kadakasigi Bölis ka Uugaara Fileks. ² Ka uugaara ka tagümmünü Bölis, ikirî Tartullos ka tiki, “Uugaara Fileks, kadu nüidi kaneene ta'diila kudumma o'o, nja eema tiya a'diila ya adhabbu ya, kudumma üüdü ka ta'dara nja tamünügü ungnö ko'do. ³ Ungnö ya kamma ungnö ka eema tiya turi nja 'buugu ka oona nye'd'de kungnö a tamana ta'diila. ⁴ A'a taalo nasaasa teema tumma kadhabbu, ungnö kasaasa o'o a'da natoodo kide a 'bandumma idhilli kungnö.

⁵ “Kaduna ungnö ömö'di ya ka aga'da 'buugu, afünaana Yahüüdü ka oona ka na'buugu nye'd'de, i'i ya uugaara ma kadu tanno uruna Yasu ya ma Nasira ya keere. ⁶ I'i asaasa tanyoro la ma Masala, yungnö iidü ka tagümmü i'i. [Ungnö kasaasa tahükümü i'i tamana ma seriye tanno aja ⁷ lakiini uugaara ma nasigira ya dhabbu ya Lisias tamuru i'i kidi ka iisine a rüsü kungnö. ⁸ İkirî ka tiki a nadiidi tiya iini a'da köö'dö a tumma tanno eene kasigi iini no o'o.]

Küdü kara tindini i'i ma eema nye'd'de ya, ara o'o tussu eema yiidü ka tüssümü i'i ya nye'd'de.”

⁹ A Yahüüdü tafünügü sigiri, anno tö'dö kiki a'da tumma no katimin'da.

Bölis ümmünü ka eyi tiya iini ka Fileks kidha

¹⁰ İkirü Fileks ka tage'de Bölis a'da öö'dö teema, İkirü Bölis ka tiki, “Nussu a'a a'da o'o na uugaara ma anya tammo a nagürüünü kadhabbu, İkirü ri'ba taalo kagu a'a eede kara tüssümönö ka eyi tiya eede. ¹¹ Afa müüdü ka tussu eema ya 'do, ninyo a'a Örsaliim ka linggo ma Masala a füngngö ada'baaga kafünü eera. ¹² A Yahüüdü taalo kaduna a'a ka na'buugu ka ta'bununjaana ku'bu nja ömö'di ka la ma Masala taalo nagirnaana kadu ka oona ka anya nja naala ma talaana. ¹³ Eege ya taalo ka takara tadiri niimö yeede ka tagalinggo dhorro ya. ¹⁴ Lakiini a'a namma a'da a'a nüssümü tumma ma Masala tammo kupupa tanno aja ka fiini tiya eene ka tüssümüneene a'da korokoro ya. A'a namma ka tumma ma seriye nja tumma tanno nagane'bi ka tageema no ka nakasorne ma Masala no, ¹⁵ nindhigi Masala afa meene ka tindhigi oogo kungngo, kadu nye'd'de ka tafiki'dö ka inde nja tanno oroko no nja tanno 'diila no. ¹⁶ A'a nindinaana oona neede ku'bu na insili ka eedi nja Masala nja kadu.

¹⁷ “Naleefe a'a tö'dö eede ka takitaalo a nagürüünü kadhabbu, nöö'dö ana eema ma tonsoona a kadu tanno eede kita, ara ka öö'dö türri. ¹⁸ Nagalinggo a'a eema ya, kaduna a'a ka la ma Masala natüimö a'a linggo ma tanangnga

tuu'da ka tinsili. A'da kitaalo kadu kadhabbu kide nja a'a nitaalo nagirnaana kadu ka oona. ¹⁹ Lakiini Yahüüdü könö kö'dö ndama anya ma Asiya, kene kara taganna kita kidha ma o'o ka tagöö'dö küdü ka tadiri niimö yeene ka tasigi a'a ka tumma iini ya, üürü eege kussu niimö miini. ²⁰ A 'bitingngö ya fa kene kadirina niimö yeene ka aduna a'a ka tagalinggo ya, eede ka ta'dingnge ka 'buugu ma temmi ma Yahüüdü. ²¹ Lakiini tumma neede ka tageema kene kidha eede ka 'dingnge, 'Aaga ümmü a'a ka uuru tanno kudumma eede ka tamma a'da kadu kara tafiki'dö ka inde.' ”

²² A Fileks illi ka tagussu fiini ya Yasu, ikiri ka tanyalaana kadu ku'bu iki, “Ka Lisiya uugaara ma nasigira ya dhabbu ya ka tö'dö kita ya a'a sa öö'dö tassa ka tumma tanno ada no.” ²³ İkiri ka tiki a uugaara ma nasigira a'da kafa ka Bölis, afa tafaga i'i keere ka teema nja kadu tanno ticci tassa kini no nja kateefe miini ma takinyi linggo iini no.

Bölis ö'dö ka Uugaara Fileks kidha nja Trusilla

²⁴ Kene ka tagünü a füngngö idhilli kungngo ya, ikiri Fileks ka öö'dö nja aka tammo iini madaga Yahüüdü mo, mana eere a'da Trusilla, atümmünü Bölis atoodo ka tumma tanno iini no ma tamma ka Yasu Almasihi no. ²⁵ Aga Bölis ka ndageema tumma ma ta'diila ma nanggeedi nja tümmü eyi nja tahükümü ma Masala kara tö'dö no, a ri'ba tümmü Fileks iki iini, “Unggeene 'bitingngö ya ara sa ka tümmünü o'o taka öccö afe'de kede ka tasaasa.” ²⁶ A Fileks tindhigi Bölis

a'da agona gürüüsü iini, ümmünaana i'i 'bucca kungngo eema nja iini.

²⁷ Aga nagürüünü ka ndö'dö keera ya a Borkios Füstös tagala ka 'buugu tiya iini. A Fileks tasaasa Yahüüdü a'da ka'diila nja iini, ikiri ka afa ka Bölis ütü ka pabuusu.

25

Bölis ungu tumma niini co Kayisar

¹ Aga Füstös ka öö'dö ka anya ma Yahüüdiya ya atüümö füngngö iidoona ka Kaiysariya, ungeene ndama Kaiysariya asirigö co Örsaliim. ² A naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü tagadünügü eema ya Bölis ka tagalinggo ya. Kindini Füstös ³ a'da a'duga Bölis ungu i'i co Örsaliim, kudumma eene kasaasa tüüyü ku'bu ana i'i ka fiini ma tiidi i'i. ⁴ A Füstös tiki, "Ara Bölis tütü ka pabuusu ka Kaiysariya, kudumma eede ka co kannaa ereere. ⁵ Aaga fa ka naguugaara tanno ada kaco ka Kaiysariya nja a'a, ümmü ömö'di ya agalinggo niimö ya toroko ya, ka tiraana."

⁶ Ka Füstös taganeene a füngngö iidümmü afünü iidoona alla füngngö ada'baaga, ungeene asülügü co Kaiysariya, ka taka ka taadha ikiri ka temmi ka 'buugu ma seriye, iki a'da agöö'dö ana Bölis. ⁷ Aga Bölis ka ndö'dö ya, a Yahüüdü no ö'dö ndama Örsaliim no tarügü kini ka oona, kafünaana kini ana eema dhabbu kitaalo kaduna niimö kini atoroko iini ka tagalinggo.

⁸ A Bölis tinggili tumma no kini ka eyi iki, "Taalo a'a nagalinggo niimö ya toroko ya ana

Seriye tiya Yahüüdü nitaalo a'a nagüünü niimö ya toroko ya ka la ma Masala nitaalo nadirina tumma na toroko no ka uugaara ma Rööma ya ka oona 'do."

⁹ A Fistös tasaasa ta'diila nja Yahüüdü, ikiri ka tiki a Bölis, "Nasaasa o'o co Örsaliim naco teema seriye kide kidha ma tumma tanno?"

¹⁰ A Bölis tiki, "A'a na'dingnge ka 'buugu ma seriye tiya uugaara ma Rööma Kayisar, nara tahükümüdene ka seriye tiya kita. Nussu o'o tumma nye'd'de a'da a'a taalo nagalinggo niimö ya toroko ya ana Yahüüdü. ¹¹ Üürü nagalinggo a'a niimö ya toroko ya ma tiidi a'a, taalo a'a nanu ka teyi. Üürü tumma neene ka teema taalo ka timin'da ya, taalo ömö'di ma tümümü a'a ümmünü a Yahüüdü. Ara a'a tunggu seriye yeede co uugaara ma Rööma."

¹² A Fistös tageema nja kadu tanno iini ungodho eege ikiri ka tapadaga tumma a Bölis, "Nunggu seriye yüüdü co uugaara ma Rööma."

Bölis inynyo ka Uugaara Agriiba kidha nja Barniki

¹³ A füngngö kinco akürö idhilli kungngo ya, Uugaara Agriiba nja Barniki tö'dö ka Kaiysariya kö'dö tööjülü Fistös. ¹⁴ Kene ka tagünü nja eene dhabbu ya, ikiri Fistös ka tirina tumma seriye ya Bölis Uugaara Agriiba iki iini, "Ömö'di inggide a Fileks ka tinyi i'i ka pabuusu. ¹⁵ Kede ka öö'dö ka Örsaliim a naguugaara ma ka'boge nja naguugaara ma Yahüüdü tasigi i'i kede kiki a'da nümmünü i'i ka inde. ¹⁶ Nikiiri a'a ka tiki eene, "Tafiigi mungngo kada kadu ma Rööma

taalo angnga kummü ömö'di ün'dügüngngö a'da taalo ö'dö ka kadu tanno asigi i'i no kidha, illi kaföonyö niimö yiini ka tagalinggo kussu iini ya.' ¹⁷ A kene ka öö'dö kita nja a'a narooro kaco a 'buugu ma seriye nitaalo nadoono ku'bu a tumma ma tasigi, ka taka ka ndaadha nikiri ka tiki a kadu a'da köö'dö ana i'i. ¹⁸ A kadu na ümmü i'i no tageema tumma neene kitaalo kadiri niimö ya toroko ya ma tahükümü i'i iini ya, na a'a tiki kide a'da kadiri niimö yeede ka asaasa ya. ¹⁹ Tumma kungngo eene nja iini ka'bununjaana ku'bu ma Masala tammo eene, ma ömö'di inggide ana eere a'da Yasu akeyi, illi Bölis iki a'da adinö. ²⁰ Nikiri a'a ka ndabbü falandaana, nikiri ka tindini Bölis niki iini, üürü asaasa co teema seriye yiini ka Örsaliim. ²¹ Lakiini Bölis ungu tumma niini co uugaara ya dhabbu ya Kayisar, a'da assa kide. Yungngo eede ka tiki a'da ütü ka pabuusu kita nassa ka tuurugu i'i co Kayisar."

²² İkirı Agriiba ka tiki a Fıstös, "Nasaasa a'a taföonyö tumma na ömö'di tiya."

İkirı Fıstös ka tiki iini, "Ara o'o sa föonyö taka."

²³ A taka ka ndaadha, Agriiba tö'dö nja Barniki ka 'buugu ma seriye. Adigine a kadu ma anya tanno iifi no a naguugaara ma nasigira, İkirı Fıstös ka kürünügi a'da köö'dö ana Bölis, İkirı ka öö'dö. ²⁴ A Fıstös tiki, "Ka Uugaara Agriiba nja kadu tanno emmi kita no nye'd'de kungngo, ömö'di yaada kidha ya agasigi kadu ma Yahüüdü i'i kede nye'd'de kungngo, ka Örsaliim nja kita ka Kaiysariya, kiidhe keema a'da afa tefe ka 'di.

²⁵ Illi a'a taalo naduna nīimō kini ya toroko ya ma tiidi i'i, illi i'i ya ungu serīye yiini co Kayisar. Yungngo eede ka asaasa tuurugu i'i co iini. ²⁶ Illi a'a taalo naduna nīimō ya dhorro ya ma tarigiri ada a Kayisar; yungngo eede ka öö'dö ana i'i aaga, nja o'o ka eyi tiya üüdü, o'o na Uugaara Agriiba no, aaga tindini i'i ma tumma tanno ka linggodene no, ara a'a tussu nīimō meede ka tarigiri ada a Kayisar. ²⁷ Taa'baga eege kungngo eede, meede ka tuurugu ömö'di co pabuusu a'da taalo a'a nadiri nīimō yiini ka tagalinggo ya."

26

Bölis ümmöönö ka eyi tiya iini

¹ İkirī Agriiba ka tiki a Bölis, "Nasaasa o'o a'da na kildhe tumma no küdü ka eyi."

İkirī Bölis ka alaga nīsö coo'do ma tara tümöönö ka eyi tiya iini iki, ² "Ka Uugaara Agriiba, ka'diila oona eede kede ka a'dingnge küdü kadha ka uuru tanno ma tinggili tumma no kede ka eyi, napadaga tumma na Yahüüdü na Yahüüdü kafünü kede ka oona no nye'd'de. ³ O'o nussu tumma na Yahüüdü ana eema tiya eene ka ta'bununjaana ku'bu iini ya, nasaasa eedi yüüdü adhongoro ma nīimō tiya eede ka tema ya.

⁴ "Yahüüdü nye'd'de kussu jiddi ma taneene tanno eede yeede ka taleefe ta kidhilli naking-giridene a'a ka anya tammo eede nja kadu ka Örsaliim afe'de. ⁵ Eege kussu a'a ma 'billi, kussu a'da a'a nafa ka tumma ma Masala tanno eede, na a'a taganeene kada taga Fariisi üürü eege kasaasa tadiri tumma a'da nuuruna na nafīini

ma Masala keere nadagümmöönö dhorro. ⁶ A 'bitingngö nümmü adene a'a, kudumma eede ka tindhigi tumma na Masala ka tageemaga a kafaafa ma angnga no. ⁷ I'i yungngo siliga ma Israyil na ada'baaga kafünü eera no katindhigi tö'dö niini kümmü Masala osooso a naguuru, nggeege Uugaara yungngo Yahüüdü katüfünü tumma eede ka oona. ⁸ Amana i'i yungngo aaga taalo kamma a'da Masala minci kadu ka inde?

⁹ "A'a tekere nakiki kide a'da ara a'a tadiidi ma eere tiya Yasu ya ma Nasira ya a türü tanno eede in'dili. ¹⁰ Nagalinggo a'a nggeege ka Örsaliim, na a'a tamana kadu kadhabbu na amma ka Yasu no ka pabuusu, a türü ma naguugaara ma ka'boge tagafünü tumma ma korokoro kede ka oona, a kene ka tagirinadene ya, nadagamma kene ka take. ¹¹ Nadagapusu eege ka naala ma talaana, na'bunu eege ka'düsünü tumma Yasu, nagakardha ku'bu nakirimä eege, naco naanya ma kajeene nalinggo eege kide.

*Bölis eema tumma ma tamma ka Yasu
(Kadafiini 9.1-19; 22.6-16)*

¹² "Nunggeene ma co Demasak a naguugaara ma ka'boge kagürünü a'a a türü ma tauugaara tanno eene. ¹³ A kede ka tunggeene ka fiini ma co Demasak uuru ka teene ya, ka uugaara, nasala a'a öyeene ka 'dotombo'do, alimaana adagii'bi ndanaaya, öyeene kede keere nja kadu tanno unggeene nja a'a no. ¹⁴ Ungngo ta'dinggö ka 'büdhlü ungnge nye'd'de naföönyö tumma neene a tangga Yahüüdü, 'Sawl, Sawl, minna agu o'o nalinggo a'a? Taalo o'o namma talinggo a'a,

ara tiideene nja o'o күдү кара түүні midhi ku'bu ana a'a.'

¹⁵ "Nikiri a'a ka tiki, 'O'o na mada, ömö'di eede?'

"A Yasu tiki, 'A'a na Yasu tiya üüdü ka talinggo ajeene ana i'i ya. ¹⁶ Fiki'dö na'dingnge ana ko'do ana uune tanno üüdü, a'a nala oona o'o nanangnga o'o kada ömö'di ma linggo, neema tumma ma eema tiya üüdü ka tadinö kide ma a'a ya nja eede kara tala o'o ya. ¹⁷ Ara a toolona o'o ka kadu ma Israyil nja kajeene tanno eede ka tagürünü o'o kene no. ¹⁸ Amang күдү tafa'da eege ka iye kafada ndama 'buugu tiya lüllü ya kara köö'dö ka töyeene, kinyi türü na Ebliisi ku'bu kara kico ka türü tanno Masala, amang katamma kede tanno eene ara a'a toolona eege ka tatoroko tanno eene, ara a'a tamma kene kada kadu tanno iini kudumma eene ka tamma kede.'

Bölis eema tumma ma linggo tanno iini

¹⁹ "A ndama uuru tanno, o'o no Uugaara Agriiba, nitaalo a'a nanu ka tumma tanno ö'dö ndama 'dotombo'do no. ²⁰ Na a'a tagadünügü tumma a kadu ma Demasak ka dhidha, nja kadu ma Örsaliim nja naanya ma Yahüüdiya nye'd'de, nassa co ka kajeene in'dili, nadünügü eema eene a'da kaadha ka tatoroko kara ka tapadaga ka Masala, kalinggo linggo na ussu a'da kaadha ka tatoroko no. ²¹ Yungngo Yahüüdü ka tümümü a'a ka la ma Masala, kasaasa tiidi a'a. ²² Lakiini Masala mafa kede ta'bitingngö amang kede teema tumma noono co kadu tanno dhiidhi no nja tanno iifi no. Nitaalo neema nümö öccö illi tumma na Müüsa ka tageema nja nagane'bi

no. ²³ A'da Almasiihi a tadhügürü üüni muuyu, afiki'dö ka inde ka dhidha, adadünügü eema ya Yahüüdü nja kajeene nye'd'de atöyeene ma toolonadene.”

²⁴ Aga Bölis ka aleefe tinggili tumma iini ka eyi ya, ikiri Fistös ka alneege a tumma ko'do iki, “Ka Bölis, nindima o'o! Talaana na dhabbu no kanangnga o'o ka tindima!”

²⁵ Ikiri Bölis ka tapadaga tumma iini iki, “Taalo a'a nindima nya ömö'di eede, a'da a'a neema tumma na dhorro na adho ka fiini no. ²⁶ Uugaara ussu eema ya, ara teema nja iini a'da taalo ri'ba eede ka eedi. Nussu a'a taalo niimö ma ta'düsünü ada iini, kudumma meene taalo kagalinggo adene ka küdhü. ²⁷ Ka Uugaara Agriiba, namma o'o ka tumma ma nagane'bi? Nussu a'a a'da namma o'o kide.”

²⁸ Ikiri Agriiba ka tiki a Bölis, “Nasaasa o'o tanangnga a'a kada Almasiihi ka 'bandaneene tiya idhilli kungngo ya?”

²⁹ A Bölis tiki iini, “Üürü idhilli üürü adhabbu, nasaasa a'a Masala a nangnga o'o nja kadu tanno föönyö 'bitingngö no a'da aaga tafeene nja a'a illi ka nakilli neede no eege kungngo katitaalo kada.”

³⁰ Ikiri Uugaara Agriiba nja Fistös nja Barniki ka fiki'dö nja kadu tanno emmi nja eene no. ³¹ A kadu tanyalagaago keema a'da, “Ömö'di ya taalo agüüni niimö ma tiidi i'i itaalo ama tunggu i'i ka pabuusu.”

³² A Agriiba tiki a Fistös, “Ömö'di ya ama kadu ka tapa kini, kini kara tafa tunggu tumma niini co uugaara ma Rööma.”

27

Bölis aco Rööma a mürkabü

¹ A kudumma ka tatüimö ma iidi katunggeene ungnö tadigaala ka to ma co Italiya ya, a kadu tanangnga Bölis uugaara ma nasigira tanno uugaara ma Rööma ana eere a'da Yüliyos no nja kadu töccö na ka pabuusu no. ² Ungnö taka ka mürkabü ma ö'dö ndama Atramiit, ungnö tapadaga co naanya ma Asiya, ungnö tagiisö ka to ungnö tiisönögö nja Arestarkos ya ma Makadoniya ya ö'dö ndama Tasalanüki. ³ Ungnö tala Saiyda a taka ka ndaadha, a Yüliyos tanangnga ta'diila a Bölis, afa kini aco ka kateefi miini ka inynya eema yiini ka asaasa ya. ⁴ A kidi ka tunggeene ka to kete ma Kuburus kudumma tanya ka talinggo ungnö. ⁵ A kidi ka tigaala ka to kete ka tinggini ma Kilikiya nja Bamfiliya, ungnö ta'barda ka Mira ma Likiiya mo kannu. ⁶ Uugaara ma nasigira taluna mürkabü ma ö'dö ndama Iskandariya ma ungunu co Italiya anangnga ungnö taka kide. ⁷ A mürkabü tagiisö ana ungnö amussu a füngngö dhabbu, a tanya tagalinggo ungnö kafaga ungnö keere kaala Kanitos. Ka tanya ka faga ungnö keere ma tadheedhe ko'do, ungnö tafada ta'barda kide, ungnö takete ka Kireet ndama üüdü ma Salmon. ⁸ Ungnö tagunggeene kete ka tinggini ma to a dhügürü, ungnö tala 'buugu ya ana eere a'da Mawani ya a'diila ya kada kete ma anya ma Lisiila.

⁹ Ungnö taganeene dhabbu, a kadu tüpü tenege co, a tino tiideene. İkirü Bölis ka tema nja

kadu a'da kindinaana oona ku'bu kadinö ko'do. ¹⁰ Iki, "Ka kadu, niji a'a tino no taalo ka'diila tatoroko kungngo aja kidha kadhabbu taalo ka mürkabü nja eema tiya inggide ya unggodho i'i, nja nanggeyi tanno aja afe'de." ¹¹ Lakiini uugaara ma nasigira amma ka tumma tanno ömö'di ma mürkabü nja taloglaana ko'do ara kitaalo amma ka tumma tanno Bölis. ¹² A 'buugu yeene ka öö'dö kide ya taalo a'diila meene ka tanna kide feele kungngo, adhabbu ma a kadu töccö tikiri ka tiki a'da kungeene a mürkabü kaco a Finikis, ka anya ma Kireet kannu kide ara feele kico kürö Finikis kudumma tanya taalo iisö kannu.

Tanya ka linggo to

¹³ Ka tanya ka ndaiisö ndama küülü amussu ya, kiki kide a'da eege kicco a 'buugu tiya eene ka asaasa ya, kikiri ka fanna ndaliili ma afi'danja ku'bu ka aru ma mürkabü mo, kara ka tunggeene ka tinggini ma to ma Kireet. ¹⁴ Lakiini a tanya karooro tö'dö a türü ndama fiini ma Kireet ana eere a'da Orokilion. ¹⁵ A tanya tagürü mürkabü, a mürkabü taalo mambaanya türü ma tanya. İkiri tanya ka arünö ana oogo kiisö co 'buugu tiya eene kiisö co yiini. ¹⁶ Ungngo tagunggeene ka 'dakeyi ma 'banya minggide mana eere a'da Kawda, ungnngo ta'beene nja tanya ungnngo tidhi, ungnngo taluna 'bamürkabü ma idhilli mo ma ka mürkabü ma dhabbu mo keere. ¹⁷ Kene ka ta'diniga oogo co mürkabü tammo dhabbu mo ka teene ya, kikiri ka afin'da mürkabü ma dhabbu mo ku'bu a naaru ka tüm'bü miini ma timi'dinaana oogo ka oona ka

söödö. Kari'ba kudumma mürkabü ka tarünö mafiri ka ndüdüürü kete ma Libya, kagildhe naaru, kapa ka mürkabü a tanya tagürünü oogo ko'do. ¹⁸ Ka taka ka ndaadha a tanya takogoona ma tiisö dhindho, kikiri kama eema ka mürkabü kapügü ka 'biidi ka to. ¹⁹ Ka füngngö kanda iidoona ya kikiri ka a'duga eema ya indhi ya ka mürkabü nye'd'de kungngo kadhifi ka 'biidi ka to. ²⁰ Ungngo tiyü füngngö a dhabbu a'da taalo ungnö kasala ndanaaya nja midigi, a tanya tütü ka tiisö a naguuru, ungnö titaalo kamma a'da ara ungnö toolonadene afe'de.

²¹ A kadu ma mürkabü taganeene ana iire a füngngö dhabbu, eene taalo kagolo niimö, ikiri Bölis ka fiki'dö iki eene, “Kadu eede, aaga föönyö tumma neede, aaga tafa tunggeene ka Kireet a tatoroko no tafa taduna aaga taga'da eema kaja. ²² A'a 'bitingngö nuu'bu aaga ka nangeedi, a'da aaga tidhi oona ku'bu kudumma taalo ömö'di ungnö kungngo ana kada ataama, illi mürkabü ungnö oogo ma tatangga'da. ²³ Tadhangga ma Masala tammo eede ka tammü oogo ana eedi dhorro nja eede ka talinggo ada oono mo, mö'dö kete koosoki. ²⁴ Iki a'a, 'Ka Bölis, fa tari'ba, nütü o'o ka aco ka uugaara ma Rööma, Masala manangnga kadu na ungnö nja o'o no ka niisö ma o'o.' ²⁵ Aaga idhi oona ku'bu dhorro, namma a'a ka Masala tumma na adirina nja a'a no kaco ööye miini. ²⁶ 'Biidi ya tanya ka talinggo i'i ya tagürünügü angnga co jazeera tökönö.”

Mürkabü ma'bunanjaana ku'bu

²⁷ Kidi ka ndatiimö füngngö ada'baaga kafünü egüisö, kaleefe ungngo talööle ka To ma Adriya, ooso ka teene a kadu ma mürkabü tiki kide a'da eege ka ndakete ka tinggini ma to. ²⁸ Kene ka ineene ta'buugu ma to ya, kalaga co afe'de kaduna namitiri kö'dö ukumu kadu keera (40) kasigi co idhilli kungngo kalaga co afe'de kaduna namitiri ukumu ömö'di aco iisine ya (30). ²⁹ A ri'ba tūmmü eege eene katiki kide a'da mürkabü madirini oona ka 'buugu tiya nügisi ya, kikiri ka kadhifi eliili na afi'dadene ka naaru no keere ma mürkabü ka egüisö, kara kafara ka Masala a'da a taka taadha. ³⁰ A kadu ma mürkabü ta'b'baana oona ku'bu ma tasaasa tarünö ndama kunggu mürkabü ma idhilli mo co 'büdi, kümmü nanggeyi niini a'da eege kasaasa tunggugu ndalili na afi'danja ka naaru no ka mürkabü kidha. ³¹ İkirı Bölis kita iki a uugaara ma nasigira nja nasigira tanno iini, "Üürü kadu ma mürkabü taalo kütü ka teene miini ya taalo tefe kide ata." ³² A nasigira tikiri ka rumuna naaru ma mürkabü ta ma idhilli mo kafa kene ka'dinggö ka 'büdi.

³³ Ligitaka so'd'do, a Bölis tiki eene in'dili a'da kagu eema, iki eene, "Ka füngngö ada'baaga afünü egüisö na eere no, taalo aaga kagolo niimö ma taguri. ³⁴ Nikiri a'a ka asaasa a'da aaga tagu eema, amang kada tefe ka 'di, andanaw kungngo unggodho kungngo taalo kara tasuli kata ka nanggüüdü." ³⁵ Kini ka tiki nggeege ya, ikiri ka a'duga meteene anangnga ta'diila a Masala kene kidha nye'd'de kungngo, ikiri ka 'düsünü arooro ka taguri. ³⁶ Kikiri ka tidhi oona

ku'bu eege in'dili katagu eema. ³⁷ Ungngo no ka mürkabü kö'dö miyateene ana sita sabiini (276). ³⁸ Kene ka ndüüsü ya, kikirī ka rara'baga migile co to amang ka mürkabü ta i'balapala.

³⁹ Ka taka ka taadha a kadu ma mürkabü taalo kussu 'buugu yeene köö'dö kide ya, lakiini eege kasala tinggini ma to ana ndamugu, kikirī ka asaasa tüügü mürkabü co 'buugu tiya miini ya. ⁴⁰ Karumuna eliili ya afi'dadene ka naaru ya ma mürkabü kafa kene ka'dinggö co to. Kakildhe naaru na ma ta'diniga ten'di coo'do ka mürkabü amang ka tanya ta'duga oogo ka-padaga co tinggini ma to iini. ⁴¹ Lakiini mürkabü mirri ana oona ka ndamugu ka 'biidi ka teene üüdü miini töö'di, taalo agasigi oona, eere miini ta'bununjaana ku'bu a türü ma tanya nja 'biidi.

⁴² A nasigira tasaasa tagirina kadu na ka pabuusu no amang kene tafa kabbü 'biidi kaco a tinggini ma to karünö. ⁴³ Lakiini uugaara ma nasigira asaasa toolona Bölis, ikirī ka faga eege keere. Iki a kadu na ussu ka abbü 'biidi no kaco ka tinggini ma to ka ndanda ka dhidha, ⁴⁴ ikirī a kadu könö saga tuurna eege keere anno karefe kee'di anno taka ka türeene ma mürkabü ma tangga'da mo ka idhi kala tinggini ma to ka'diila.

28

Bölis unngo ka to ma Malta

¹ Kidi ka öö'dö ko'do ndama 'biidi ya, unngo tikirī ka tussu a'da 'buugu ya ana eere a'da Malta. ² A kadu miini tamma kidi kadagüünī tataafala ana unngo ka'diila, kafülle ada issi unngo ma tille kudumma 'buugu ka tiicolo a

tombo'do ka teede. ³ Aga Bölis ka awaana kee'di koono anangnga ka issi ya, taliili a tagu'daana ma issi tala ni, afiri akürö ndama ndagee'di a'dukunjaana ka Bölis ka niisö. ⁴ A kadu ma naanya tikiri ka tassa kini ka ta'dukunjaana, kikiri ka teemaana ka oona unggodho eege kiki a'da, "Ömö'di ya agirina kadu, asa ka toolon-adene ka to illi Masala taalo ma tafa kini efe ka 'di." ⁵ Lakiini Bölis asanaga ni ka issi, i'i taalo ili adene ka oona. ⁶ Katoodo ku'bu miini ka tüüfü ka niisö nja iini ka'dinggö eyi. Kene kanda katoodo ku'bu dhabbu, a niimö ya toroko ya taalo agu i'i ya, kafada a tumma kiki, "Masala oogo mungngo?"

⁷ Kete ma 'buugu tiya Bölis ka tanna kide ya siga no uugaara ma anya kungngo ana eere a'da Böbliös, kide anangnga unggö ka 'di taganeene nja iini a füngngö iidoona ataafa kide 'do. ⁸ A pupa tiya Böbliös tagamaara a 'bürüdü nja 'booyo, ikiri Bölis ka co iini ka la ümmünü niisö kini ka oona adageema nja Masala moolona i'i. ⁹ Kini ka tagüünü adene nggeege ya, ikiri kadu na amaara no köö'dö ka iini nye'd'de anangnga eege ka'diila. ¹⁰ A kadu tagüünü tateefe na 'diila ana unggö, ka inya eema ma taguri ka fiini unggö.

Tino na Bölis ma tara co Rööma

¹¹ Ungngo tafara nagatereene kanda iidoona ya, unggö tikiri ka taka ka mürkabü ma ö'dö ndama Iskandariya, mana koronggore ma nagi-iso ma namasala keera kungngo oono ka üüdü, oogo matüimö feele kita miini kita. ¹² Ungngo ta'barda ka anya ma Siirakoos, unggö tagünü

kide füngngö iidoona. ¹³ Ungngo tükiri ka tunggeene ka 'di, ungnngo tarooro a 'dakeyi ma to, ungnngo tala anya ma ana eere a'da Rikion kene ka ndiyyü füngngö eera ya, ikiri tanya ka öö'dö ndama küülü, ligitaka kungngo tala Batyüli a füngngö tiya anda iidoona ya. ¹⁴ Ungngo taluna kadu ma kaniisa kide, kiki ungnngo a'da ungnngo tagünü nja eene a füngngö iidümmü afünü eera. Nggeege ungnngo tala Rööma. ¹⁵ A nagöre ma angnga taföönyö a'da kunggunu ungnngo tö'dö, kunggeene kalla köö'dö ka Mansala ma Abüyös nja Nalokonda tanno iidoona no ma toreene nja ungnngo. Ka Bölis ka asala kadu no, anangnga ta'diila a Masala idhi oona ku'bu.

Bölis ungnngo ka Rööma

¹⁶ Kidi kico Rööma ya, a nasigira tanangnga Bölis ka 'buugu tiya iini ungnngodho i'i nja tasigira tiya afa kini ya.

¹⁷ Kene ka ndiyyü tiidoona ya, ikiri Bölis ka tagümmünü kadifi ma Yahüüdü na anna ka Rööma no a'da köö'dö tamma iini. Kene ka ndemmi nja iini ya, ikiri ka tiki eene, "Kadu eede, taalo a'a nagalinggo niimö ya toroko a kadu tanno aja nitaalo nadiri tumma no toroko ka eema ma kadaada ma angnga ma 'billi no ka oona, lakiini Yahüüdü kümme a'a ka Örsaliim kümme a'a a kadu ma Rööma. ¹⁸ A kadu ma Rööma tagindini a'a, kasaasa tapa kudumma eede taalo a'a nagüüni tumma na tatoroko no, ma tanangnga a'a ka teyi. ¹⁹ Lakiini Yahüüdü kanu, nikiri a'a ka tunggu seriye yeede co uugaara ma Rööma, lakiini a'a taalo nasaasa

teema niimö ya toroko ya a kadu tanno eede ka oona. ²⁰ I'i yungngo eede ka tūmmünü aaga a'da tö'dö, tumma nadirina aaga. Nakilli na a'bununja kede ka iisine no, kudumma ömö'di ya kadu ma Israyil ka tindhigi i'i ya."

²¹ Kikiri ka tiki iini, "Taalo waraga ö'dönja ungnö ndama Yahüüdiya ma tumma o'o, ömö'di taalo ö'dö ndama nagöre ma angnga kannu adirina niimö ungnö ma o'o a tumma taalo kadirinja ungnö ma üüdü ka tatoroko.

²² Lakiini ungnö kasaasa taföonyö tumma nüüdü, kudumma ungnö ka tussu kadu ka na'buugu kadhabbu eene kanu ka tumma tanno."

²³ Kikiri ka timi'di tumma köö'dö ka Bölis ka 'di, eege kadhabbu ka uuru töccö. İkiri Bölis ka ndeema nja eene, kadara ma lititaka kungngo, a 'buugu ta siiya, eema tumma ma tauugaara ma Masala asaasa eege katussu Yasu ndama tumma ma seriye tiya Müüsa nja kasorne ma nagane'bi.

²⁴ A kadu könö tamma ka tumma tanno iini anno tanu kide. ²⁵ A kene ka tufürü tanyalagaago kita iini, kudumma tumma tanno eene taalo kinynyo ka oona, a Bölis tiki eene, "Tumma na Koronggore tiya Insili ya ka timin'da a ne'bi Asaiya ka tirina a kadaada ma aaga no,

²⁶ 'Kolo ka kadu tanno niki eene,

Aaga sa föonyö taalo aaga ka tussu,

aaga sa kadinö kide taalo aaga ka tijöögö.

²⁷ Nanggeedi na kadu tanno kakidhö afa niigisi, köödhü iisine neene, ka'bürü iie neene, amang kene tafa taföonyö ana iisine tanno eene,

nja eene kafa tiji 'buugu ana iyye tanno eene,
kussu a nanggeedi tanno eene kaadha ka
tatoroko na a'a toolona eege.'

²⁸ “Nggeege nasaasa a'a a'da aaga tussu
toolona na Masala kagürünüdene co kadu ma
kajeene, kara tatoodo kide.” ²⁹ [Kini ka
ndageema tumma no ya, ikiri Yahüüdü tö'dö
kürö ka'digineene kisaana ka oona.]

³⁰ A Bölis taganna ka Rööma a nagürüünü
keera ka 'di tiya iini kada afaana ya, amma ka
kadu tanno icci tassaasa kini ka 'di no nye'd'de.

³¹ Adünügü tumma ma tauugaara ma Masala co
kadu, alaana eege ka tumma tanno Uugaara Yasu
Almasihi a'da taalo ri'ba kini ka eedi.

Katcha

Katcha-Kadugli-Miri: Katcha (Old Testament)

copyright © 2020 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: (Katcha-Kadugli-Miri)

Contributor: ECS Diocese of Khartoum Translation Department

All rights reserved.

2020-11-18

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 22 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

bc98a4a0-1c85-5c7a-932a-7dcefd213f80